Riksdagens protokoll 1991/92:45

Fredagen den 13 december

Kl. 9.00 – 14.23

Protokoll 1991/92:45

1 § Svar på interpellation 1991/92:47 om hjälpen till de baltiska staterna

Svar på interpellationer

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS:

Fru talman! Henrik S Järrel har ställt följande frågor till statsrådet Alf Svensson.

1. Vilka praktiska, konkreta åtgärder förbereder regeringen för att vi på bästa sätt skall bistå våra grannar i Baltikum?
2. Hur ser tidsplanen ut för Sveriges biståndsinsatser till de baltiska staterna under innevarande mandatperiod?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen, eftersom Central- och Östeuropafrågor kommer att ligga under min domvärjo inom departementet.

Fru talman! Våra baltiska grannländer står inför en enorm uppgift. De skall liksom de andra länderna i Central- och Östeuropa skapa ett demokratiskt styrelseskick och utveckla marknadsekonomiska strukturer. Samtidigt skall de befästa sin nationella suveränitet. Det innebär bl.a. att man från början måste bygga upp en självständig förvaltning och skaffa sig kunnande och kompetens på alla de samhällsområden som förut styrts från Moskva. Det innebär också att man måste bryta sig ur sitt närmast totala ekonomiska beroende av republikerna i Sovjetunionen. Allt detta måste klaras, samtidigt som man på t.ex. energiområdet utsätts för störningar som hotar den omedelbara försörjningen.

Uppgiften kräver stora ansträngningar av de baltiska folken. Vi måste visa solidaritet. Vi måste både ge eget stöd och mobilisera internationellt stöd för de baltiska staterna.

Detta krävs av oss som grannar och medmänniskor. Samtidigt är det uppenbart att Sverige också har ett starkt eget intresse av att förändringen i Baltikum blir framgångsrik och genomförs så smidigt som möjligt.

Den nyligen vunna självständigheten har ställt de baltiska staterna inför en rad akuta praktiska problem. Flera av dessa problem hänger samman med att de saknar konvertibel valuta. Att vinna inträde i och delta i internationella organisationers verksamhet – och därmed få tillgång till deras stöd – är bara möjligt om man kan betala för sig i konvertibel valuta. Att öppna ambassader utomlands kräver också valuta. En suverän stat måste också

hålla sig med en viss gränsbevakning, sköta flygledning, ha en räddningstjänst m.m. Sådant kräver utbildad personal.

Detta är exempel på uppgifter som måste klaras mer eller mindre omgående. Sverige har, i flera fall tillsammans med övriga nordiska länder, gett bidrag till baltiskt deltagande i internationella möten. Regeringen undersöker nu möjligheterna att skyndsamt göra ytterligare insatser till stöd för de baltiska staterna. Utrikesutskottets initiativ till förmån för skyndsamma åtgärder – ett beslut som antogs av riksdagen i går – är mycket glädjande, då möjligheterna nu öppnas för regeringen att kunna göra sådana insatser.

Ett brett samarbete mellan företag, institutioner, organisationer och enskilda i Sverige och i de baltiska staterna växer nu fram. Jag hoppas att vi snart kommer att ha direkta kontakter på alla samhällsområden på det sätt som är normalt mellan grannländer. Det statliga stödet till Baltikum bör tjäna som en stimulans till andra insatser och därmed ta till vara det breda engagemang för de baltiska länderna som finns i vårt land.

Det bilaterala svenska stödet till reformprocessen i Central- och Östeuropa är i första hand inriktat på vårt närområde. De baltiska staterna har prioritet.

Kunskapsöverföring är redan en dominerande del av vårt samarbete med de baltiska staterna. Det är den form av stöd som under många år framåt bör ges högsta prioritet. Stöd behövs på alla samhällsområden. Regeringen kommer att i budgetpropositionen lämna förslag om ökade insatser. Strävan är att nå ett brett engagemang genom en decentralisering och en smidig hantering av verksamheten.

De internationella organisationerna på det finansiella och ekonomiska området har under det senaste året utvecklat verksamheter och program med särskild inriktning på de central- och östeuropeiska ländernas behov.

Sverige verkar aktivt för att man i dessa organisationer särskilt skall uppmärksamma de baltiska ländernas läge. I den s.k. G24-gruppen, industriländernas organ för att samordna stödet till Central- och Östeuropa, har denna vecka på svenskt och nordiskt initiativ ett möte ägnats särskilt åt de baltiska ländernas situation och biståndsbehov. Genom mötet har nu en god grund lagts för samordning av det internationella stödet till Baltikum.

I budgetpropositionen kommer regeringen att presentera förslag som syftar till fortsatta insatser för att främja de internationella organisationernas engagemang för de baltiska staterna.

Extraordinära insatser kommer att behövas för att stödja de baltiska staternas betalningsbalans och införandet av egna valutor. Vi bör spela en pådrivande roll för att mobilisera internationella resurser och också vara beredda att svara för en del av det finansiella stödet. Regeringen kommer att ta upp denna fråga i budgetpropositionen.

Med hänsyn till den mycket svåra ekonomiska situationen i de baltiska länderna måste vi också hålla en hög beredskap för katastrofinsatser, humanitärt bistånd och annan nödhjälp.

Fru talman! Sammanfattningsvis kommer regeringen att

– skyndsamt bereda ett beslut om akuta stödinsatser,

– i budgetpropositionen lämna förslag om ökade insatser för kunskapsöver-

föring och förslag om insatser för att främja de internationella organisationernas engagemang och förslag om finansiellt stöd,
– upprätthålla hög beredskap för katastrofinsatser, humanitärt bistånd och annan nödhjälp.

Tack, fru talman.

Anf. 2 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag vill först och främst tacka utrikesministern för ett ganska omsorgsfullt svar på min interpellation, vilket möjligen kan hänga samman med att vi under den senaste tiden har haft en debatt om Baltikumstödet. Det har också kommit larmrapporter om hur det ser ut på sjukhus och andra inrättningar i t.ex. Lettland. Det råder inga tvivel om att det finns ett skriande behov. En annan förklaring kan vara att regeringsförklaringen mycket tydligt markerar ett särskilt intresse för de baltiska staterna. Det är glädjande att den nya borgerliga regeringen vill intensifiera vårt biståndsarbete i närområdet och bland våra grannländer.

Fru talman! Utrikesministerns svar andas sympati och det har en human underton. Man vill så att säga ta fasta på det mycket goda och breda intresse som finns i vårt land för att stödja våra baltiska broderfolk. Här handlar det om att ge ett nationellt stöd och också – som utrikesministern antydde – att försöka samordna ett internationellt biståndsarbete. Vidare kan man kanske dela upp stödet i omedelbara hjälpåtgärder och hjälp på litet längre sikt.

Jag lyssnade i morse till Eko-nyheterna, där det antyddes att den svenska humanitära biståndshjälpen till Baltikum är ganska liten – det angavs en siffra på 15 milj.kr., vilket är ett förvånansvärt lågt belopp om man jämför med vissa EG-staters humanitära bistånd.

Precis som utrikesministern gläder också jag mig åt utrikesutskottets initiativ, som det i går beslutades om här i riksdagen. Man skall med prioritet anvisa vissa medel ur det anslag som skulle gå till andra ändamål för att i stället använda pengarna just till det baltiska stödet och Österuropastödet.

Fru talman! Jag efterlyser ändå litet mera konkreta och praktiska anvisningar från regeringen om hur man tänker lägga upp detta bistånd. Utrikesministern pekar själv på två utomordentligt viktiga förutsättningar för ett verkningsfullt bistånd, nämligen en konvertibel valuta och en långsiktig kunskapsöverföring. Jag biträder den uppfattningen.

I övrigt får vi kanske vänta tills budgetpropositionen kommer för att se vilka konkreta och mera praktiska förslag till stödåtgärder som regeringen vill sätta in för Baltikum. Jag kan avslöja att jag fick inspirationen till den här interpellationen efter några dagars rundresa i Lettland för några veckor sedan. Jag måste säga att jag återvände därifrån nedstämd. Jag var ganska betryckt när jag kom hem. Huvudsyftet med resan var att studera den baltiska sjukvården. Jag kan försäkra kammarens ledamöter och utrikesministern att den nivå baltisk, och i det här fallet lettisk, sjukvård befinner sig på mest motsvarar svensk 20- och 30-talsstandard. Här finns ett skriande behov av läkemedel, av inte minst medicinsk utbildning, av sanitära hjälpinsatser för sjukhushygienen och för bredspektrumantibiotika och andra sådana saker. Bl.a. besökte jag en barnklinik, och jag kan vitsorda att det intryck som

vi de senaste dagarna har fått ta del av i massmedierna på intet sätt jävar det intryck som jag fick. Det var ganska skrämmande.

Jag skulle vilja att regeringen ägnade också sjukvården ett intresse. Sjukvården nämns inte i utrikesministerns svar. Men jag tror att Sverige kan göra en utomordentlig insats genom att stå till tjänst med sjukvård och sjukvårdskunnande. Jag kan i det här sammanhanget nämna att ortopedkirurgiska klinikerna vid Sabbatsbergs sjukhus och S:t Görans sjukhus under en tioårsperiod har haft ett utbyte med framför allt centralortopedkirurgiska sjukhuset i Riga. Man har förmedlat operationsteknik och operationskunnande och även tagit emot lettiska och ryska läkare för utbildning. Jag vet att det också finns ett intresse av att arbeta vidare med de här frågorna, men man behöver ett visst ekonomiskt stöd för detta.

För egen del måste jag säga att jag beträffande principerna för det svenska biståndet i Baltikum bedömer att det är utomordentligt viktigt att i första hand satsa på hjälp till självhjälp. Vi får inte med något slags överlägsenhetsattityd tvinga balterna att anta våra system eller förslag till lösningar. De måste själva få välja, och vi måste ge dem alternativ. Det gäller att bygga upp nya strukturer och att inte konservera gamla. Man får inte i onödan byråkratisera och formalisera det svenska biståndet.

Det är också klart, fru talman, att många i vårt land vill hjälpa utan att riktigt veta hur hjälpen skall kanaliseras. Jag skulle vilja fråga utrikesministern och regeringen om man på något sätt kan biträda med att organisera en hjälpcentral eller på annat sätt försöka att, utan att onödigtvis byråkratisera biståndet, samla upp alla de krafter som gärna vill biträda de baltiska staterna i det här sammanhanget. Tack så länge!

Anf. 3 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Banden mellan Baltikum och Sverige är starka. Det kan främst avläsas genom de stora frivilliga insatserna för Baltikums folk, insatser som görs runt om i vårt land.

På grund av den långvariga ockupationen av baltländerna under ett planekonomiskt system har länderna utarmats, och de mest elementära behoven är långt ifrån tillfredsställda. En uppvärmd bostad är inte längre en självklarhet. Under veckoslutet stängs energiverket i Tallinn och de flesta lägenheterna där blir utan värme, detta på grund av att oljeleveranserna från Sovjet har upphört. En ung pojke från Tallinn som givits tillfälle till studiebesök i min hemstad uttryckte sin innerliga önskan om en mild vinter för att man någorlunda skall kunna klara värmen i bostäderna.

Det är min förhoppning att Sverige på något sätt kan hjälpa till för att lindra den uppkomna situationen. Jag vill vädja till utrikesministern att se vad Sverige kan hjälpa till med i den mycket svåra situation som Tallinborna befinner sig i.

Ett omfattande hjälparbete har genom personliga kontakter byggts upp i Dalarna. Allt från medicinsk utrustning till kopieringsmaskiner har samlats in, och alltefter det att vädjanden kommer från Estland sätts olika insamlingskampanjer i gång.

Problemet har blivit transporterna till Estland. Insamlingarna har övergått till alltmer skrymmande saker som sjukhussängar och cyklar, och då räcker

det inte längre att transportera med minibussar. Erikshjälpen har sträckt en hjälpande hand genom att upplåta plats i långtradarbilarna som går till Estland för deras räkning. Problemet är nu att behovet av transporter har ökat betydligt, och Erikshjälpen saknar pengar för att kunna transportera i tillräcklig utsträckning. Detta innebär att de högst nödvändiga saker som finns lagrade inte kommer i väg till Estland.

Jag riktar därför en vädjan till utrikesministern att om det finns några möjligheter bistå Erikshjälpen med pengar för transporter till Baltikum. Det vore en stor och god insats.

Min förhoppning är att statens anslag till stöd åt Baltikum är så flexibelt att insatser av det slag som jag har berört skall kunna göras. Jag hoppas att utrikesministern är villig att ge mig ett svar på de angelägna frågorna.

Anf. 4 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman, ärade ledamöter! Det som stod i utrikesministerns svar var mycket glädjande. Även tidigare deklarationer vittnar om en stor förståelse för de problem som Baltikum kommer att råka ut för.

Jag vill ändå fästa uppmärksamheten på en sak. Pengar i en budget är inte detsamma som hjälp som når fram. Jag har under min tid i riksdagen upplevt, och jag har faktiskt också hört det från många riksdagskolleger, att man mycket ofta får påstötningar från människor som tar initativ för att hjälpa Baltikum och som är beredda att med sin egen arbetsinsats eller med saker och pengar hjälpa till. Men de behöver kompletterande stöd av våra biståndsmyndigheter. Man får emellertid inte något svar på sina frågor. Personligen kan jag säga att jag får tre telefonsamtal eller brev per dag med påstötningar från privatpersoner, organisationer, myndigheter och företag. De är bekymrade över att de kanske ett halvår har försökt få någon reaktion. I vissa fall har det dröjt bortåt ett år. Man får inte höra någonting, handläggare slutar, det kommer inga svar – varken ja eller nej.

Jag tror att biståndet till Baltikum och Östeuropa skiljer sig totalt från biståndet till tredje världen. Förhållandena i mottagarländerna är olika. Det är en annan typ av samhällen. En betydligt bredare krets av människor kan ta initativ i de baltiska mottagarländerna. De kan sätta sig i förbindelse med det svenska samhället. På samma sätt finns det i Sverige, på grund av närheten, oerhört många fler människor som personligen är engagerade och som har möjlighet att själva resa till platsen och som får egna kontakter, t.ex. yrkesmässiga och liknande kontakter. Jag tror inte att våra nuvarande biståndsmyndigheter är dimensionerade för biståndet till Baltikum. Det är en vädjan från min sida till utrikesministern att regeringen mycket snart tar itu med detta stopp i rören när det gäller Baltikumbiståndets handläggning som jag tycker finns i dag.

Anf. 5 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Också jag vill uttrycka glädje över det positiva svar som den här interpellationen har fått.

Jag vet att det finns ett starkt intresse från regeringens sida att få fart på hjälpen till Baltikum. Jag har förstått att vi kan påräkna att de resurser som kommer att avdelas för östbistånd kommer att öka ganska ordentligt. Och

vad som inte är mindre glädjande är att det inte kommer att ske på bekostnad av vår hjälp till tredje världens fattiga länder, vilket jag också tycker är en avsevärd förbättring jämfört med den tidigare regeringens politik.

Jag vill också betona brådskan. Jag hade tillfälle att diskutera energisituationen i Baltikum för ett par veckor sedan i en frågedebatt här i kammaren. Och jag kan bara konstatera att situationen sedan dess har förvärrats. Precis som nämndes här hotas nu värmeförsörjningen i Tallinn och även på andra ställen. Tillgången på bensin till bilar är dålig, flygplatser stängs, osv. Hela samhället riskerar att gå i stå.

Jag vet nu att regeringen undersöker förutsättningarna för att få till stånd snabb hjälp på energisidan. Jag skulle därför vilja ha en kommentar om hur långt man har kommit. I detta sammanhang brådskar det verkligen. Det brådskar även när det gäller andra humanitära insatser. Vi måste snabbt komma ur planerings- och förberedelsestadiet och verkligen se till att det sker ganska massiva insatser. Det är naturligtvis en hel del som redan görs, men insatserna behöver få en betydligt större omfattning än vad de hittills har haft.

Anf. 6 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Under många år var det få av oss som vågade tro att vi någon gång skulle få uppleva en period då det fanns en möjlighet för ett land som Sverige att hjälpa ett oberoende och fritt Estland, ett oberoende och fritt Litauen och ett oberoende och fritt Lettland. Detta var en dröm som man närde men vars realism knappast framstod som särskilt tydlig. Vi minns personer som Birger Nerman, Bertil Ohlin och andra som försökte hålla detta hopp om ett oberoende Baltikum levande för oss. Nu har den situation kommit då det finns ett oberoende Baltikum som verkligen behöver vår hjälp och som behöver den i mycket hög grad och snabbt. Jag tror att alla i denna kammare delar förhoppningen om att den svenska regeringen nu skall visa att den, nu när den har fått denna möjlighet, också skall begagna sig av den och ge en hjälpande hand till de länder som vi under så många år har talat så mycket om, tänkt så mycket på, men inte kunnat göra mycket för.

I sitt svar pekar utrikesministern på Baltikums omedelbara behov av konvertibel valuta för att klara sina infrastrukturer, sätta upp ambassader, vara med i organisationer, osv. Andra talare har i debatten tagit upp behoven av omedelbara och snabba sociala hjälpinsatser. Jag har ingenting att invända mot något av det. Men jag vill även peka på att målet långsiktigt måste vara att underlätta för de baltiska staterna att få en självbärande ekonomi, att få i gång en ekonomisk utveckling som kan generera de exportinkomster som ger dem både den nödvändiga valutan för nödvändig import och för att klara infrastrukturen.

De satsningar som vi kan göra måste också ha till syfte att ge de baltiska staterna förutsättningar att på egen hand gå vidare och att bygga upp en ekonomi. Det är en fantastiskt svår uppgift som de har att gå över från det planekonomiska systemet till att bygga upp ett helt annat system när de för närvarande förfogar över så knappa resurser.

Fru talman! Jag vill också peka på att vi har flera grannländer kring Östersjön. Det är riktigt att Baltikum står oss mycket nära. Men låt oss för den

skull inte glömma bort att också Polen är ett område kring Östersjön, där det behövs betydelsefulla insatser från svensk sida. Det handlar för min del inte om att jag anser att man skall försöka föra över en del av de resurser som nu kan vara föreslagna för Baltikum till Polen. Men jag tror att vi skall eftersträva en rimlig fördelning mellan de olika områdena. Polen är också ett land som långsiktigt är viktigt för oss, där inte minst kraven på att vi ställer upp och underlättar en övergång till en annan och självbärande ekonomi ställs högt, och dessa krav måste vi vara beredda att möta.

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag har känt samma otålighet som många talare här i kammaren i dag över att det har varit så trögt med den svenska hjälpen till Central- och Östeuropa, så trögt med den svenska hjälpen till Baltikum. Och jag kan bara säga att det är en av den nya regeringens absolut bestämda avsikter och strävan att nu få litet fart på våra insatser.

Självfallet känner vi, i likhet med talarna här, mycket starkt för den utsatthet som de baltiska folken har i dag. Och när vi gör besök i Estland, Lettland och Litauen får vi denna mycket starka känsla för de mycket stora svårigheter som möter de baltiska folken när de nu både skall befästa sin demokrati, utveckla sina länder och komma loss från centralstyrningen.

Jag vill svara på några av de frågor som jag har fått. Jag tror att både interpellanten Henrik S Järrel och Peeter Luksep talade om att det var stopp i rören, att det skulle bli fart, osv.

Regeringen har redan utnämnt en särskild samordnare för hjälpen till Central- och Östeuropa, nämligen ambassadören i Tokyo, Ove Heyman. Han kommer att påbörja detta arbete vid årsskiftet. Och i och med att han kommer i gång tror jag att detta kommer att betyda väldigt mycket för att vi skall få fart på samarbetet.

Budgetpropositionen, som jag tyvärr inte i detalj kan gå in i här i dag, innehåller flera förslag som jag tror kommer att tillgodose bl.a. vad Henrik S Järrel var inne på, nämligen vart människor skall vända sig, hur de skall få svar, osv. Det blir en av Östeuropasamordnarens huvuduppgifter att se till att vi kan bygga upp en organisation och att vi får instrument så att det går litet fortare. Min förhoppning är att vi kommer att lyckas med detta.

Som jag ser det är den stora styrkan i det svenska samhällets möjligheter att bistå Baltikum i dag att vi har den bredd på intresset, denna stora lust att göra insatser. Detta gäller alla möjliga områden. Det kan gälla sjukvården, televerkssidan, energisidan, osv. Överallt finns det ett intresse. Vad staten kan göra är att vara smörjmedel och att ibland kunna ställa upp med små medel för att hjälpa organisationer att komma i gång.

Margareta Gard tog upp Erikshjälpen. Den är aktuell även när det gäller nödhjälpen till Sankt Petersburg. Om Erikshjälpen skulle sakna medel för att klara angelägna transporter till Estland bör den vända sig till SIDA. Men det finns nu även möjligheter att få medel från katastrofanslaget. Då är det biståndsavdelningen som kan hjälpa till med det. Dit bör därför Erikshjälpen vända sig.

Jag vill till Pär Granstedt när det gäller energisidan gärna säga att uppgifterna växlar litet grand. Men just nu är det mycket svårt. Och vi kan faktiskt

också konstatera att det uppenbarligen är brist på drivmedel. Även från det sönderfallande Sovjetunionen får vi rapporter om att det saknas drivmedel. Men en delegation åker nästa vecka till Estland och Lettland för att bedöma katastrofläget. En delegation är alltså på väg dit, och regeringen är beredd att därefter göra omedelbara insatser.

Regeringen mottager utrikesutskottets initiativ och riksdagens beslut att friställa vissa medel från multilaterala anslag med stor tillfredsställelse. Det ger oss nu möjlighet att även göra kortsiktiga, omedelbara insatser till stöd för de baltiska staterna. Den möjligheten hade vi inte haft annars, av rent budgettekniska skäl. Detta är den ena möjligheten vi har.

Den andra möjligheten är katastrofanslaget. Det är då biståndsavdelningen som är huvudansvarig för att få i gång de insatserna. Det kommer vi också att använda. Detta är vad vi kan göra på kort sikt.

På längre sikt kommer budgetpropositionen med mycket konkreta förslag. Dem blir det sedan möjlighet för kammaren att ta ställning till. Jag tror att vi på så sätt kommer att få en möjlighet att arbeta vidare på ett bra sätt. Jag hoppas på detta.

Anf. 8 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på de frågor jag ställde. Jag tyckte att det var mycket tillfredsställande. Jag hoppas att jag kan gå vidare hem till Dalarna och säga att vi kan fortsätta att samla in de angelägna saker som fattas för ett rimligt liv i Estland. Jag skall vidarebefordra de uppgifter som jag har fått av utrikesministern i dag.

Jag vill framföra mitt tack.

Anf. 9 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill också tacka för de ytterligare kommentarer som jag fick, inte minst när det gäller frågan om energisituationen i Estland.

Det är bra att en delegation far över i nästa vecka och att man har en hög beredskap för att göra insatser. Det är klart att jag skulle ha önskat att vi hade legat ännu bättre till i tiden. Det är som sagt ett par veckor sedan som jag tog upp frågan här i riksdagen. Visst hade det varit bra om vi hade kunnat ordna energileveranser till Tallinn redan till den veckända som vi nu står inför, eftersom vi vet att en stor del av Tallinns bostäder kommer att stå utan värme.

Men det finns naturligtvis alltid en tröghet i den process man drar i gång. Det kan inte hjälpas. Det är i alla fall tacknämligt att vi nu kan påräkna kraftfulla svenska insatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1991/92:59 om sanktionspolitiken mot Sydafrika

Anf. 10 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att verka för att frågan om stödet från Sydafrika till terrorverksamhet i Moçambique beaktas vid övervägande om att avveckla sanktionerna mot Sydafrika.

Den terror Renamo bedrivit och fortfarande bedriver i Moçambique är ohygglig. Renamos terror stöddes från början av Sydafrika och utgjorde ett led i detta lands destabiliseringspolitik gentemot sina grannländer.

Syftet med Renamos verksamhet, som är inriktad på terror, är oklart. Själv har Renamo uppgivit sig ha som politiska mål att få till stånd demokrati och flerpartisystem i Moçambique. Trots att Moçambiques regering och parlament på senare tid reformerat landets politiska system, fortsätter Renamos attacker. De förhandlingar som sedan en tid pågår i Rom har endast givit mycket begränsade resultat. Att förhandlingarna fortfarande pågår och inte brutit samman inger likafullt visst hopp att det skall vara möjligt att finna en formel för fred. Sverige ger sitt fulla stöd till fredsansträngningarna. För Moçambique, som är ett av jordens allra fattigaste länder, är fred av avgörande betydelse för landets framtid.

Genom det s.k. Nkomati-avtalet våren 1984 förband sig Sydafrika att inte stödja Renamo. Sydafrika har dock erkänt att man sedan dess begått brott mot avtalet. Det finns emellertid inga belägg för att Sydafrikas regering i dag bryter mot överenskommelsen. Inte heller Moçambiques regering hävdar att så skulle vara fallet. Däremot kan det inte uteslutas att det finns grupper i Sydafrika som ger stöd till Renamo. Det kan vidare inte anses klarlagt att Renamos verksamhet är helt beroende av stöd från Sydafrika. Det har gjorts gällande att kretsar i andra länder ger sådant stöd.

När det gäller den svenska Sydafrikapolitiken vill jag erinra om att målet för denna är att medverka till ett avskaffande av apartheid och till införande av ett demokratiskt samhällssystem i Sydafrika. I 1989 års FN-deklaration om apartheid och dess destruktiva konsekvenser för södra Afrika underströks vikten av att omvärlden inte lättar på existerande åtgärder förrän det föreligger klara belägg för djupgående och oåterkalleliga förändringar i Sydafrika. De nordiska utrikesministrarna har enats om att det är utvecklingen i Sydafrika som är avgörande för beslut om upphävande av sanktionerna. FN-deklarationen och det nordiska ställningstagandet har legat till grund för den svenska regeringens beslut att företa vissa uppmjukningar i Sydafrikapolitiken, främst i fråga om visumreglerna och besöksutbytet. Det är vår förhoppning att utvecklingen i Sydafrika snart skall göra det möjligt för oss att upphäva de ekonomiska sanktionerna mot Sydafrika.

Jag vill understryka vikten av att omvärlden inte nu så att säga flyttar målstolparna gentemot Sydafrika. Den utveckling som skett de senaste två åren har varit dramatisk. Den har förvisso mörka drag. Det brutala våldet i landet är både djupt tragiskt och oroande. Men i sina huvuddrag är utvecklingen ändå löftesrik. Detta intryck har förstärkts av dels det fredsavtal som bl.a. regeringen, ANC och Inkatha undertecknade den 14 september, dels det förberedande möte inför konferensen om ett demokratiskt Sydafrika, som nyli-

gen hölls i Johannesburg. Konferensens första plenarsession avses äga rum den 20–21 december. Det är ingen problemfri tid som förestår i Sydafrika. Men de samtal om en ny författning för landet som vi så länge hoppats på tycks nu äntligen komma i gång.

Jag vill i sammanhanget också påminna om den väsentliga förbättring som inträtt i relationerna mellan Sydafrika och dess grannar. Jag har svårt att tro att denna utveckling skulle ha kommit till stånd om grannländerna vore övertygade om att Sydafrikas regering fortfarande bedriver aktiv destabiliseringspolitik gentemot ett av dem.

Regeringens Sydafrikapolitik ligger således fast. Det är utvecklingen inne i Sydafrika som är avgörande för beslut om upphävande av våra sanktioner mot Sydafrika. Det är min förhoppning att den delegation som regeringen gett i uppdrag att besöka Sydafrika för att skaffa ett fördjupat underlag för beslut om Sydafrikapolitiken skall komma åter med en rapport som gör det möjligt för oss att upphäva sanktionerna mot Sydafrika.

Anf. 11 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Jag noterar att vi ser med samma allvar på situationen i Moçambique. Den mycket långvariga terrorverksamhet, till stor del inspirerad från Sydafrika, som har bedrivits i Moçambique har varit oerhört destruktiv för detta land och mer eller mindre omöjliggjort all positiv ekonomisk och även politisk utveckling. Den korruptionsskandal som vi nu ser rullas upp i Moçambique, vilken även drabbar relationerna mellan Sverige och Moçambique, är ett exempel på konsekvenserna av att destruktiva krafter har fått verka så länge i det landet. Detta är däremot naturligtvis inte på något sätt någon ursäkt för de människor i Moçambique som plundrar sitt eget land genom att försnilla biståndsmedel, om nu detta visar sig vara verklighet.

Man kan förmodligen inte längre hävda att den sydafrikanska regeringen aktivt stöder Renamo. Det är i varje fall svårt att få belägg för någonting sådant, precis som utrikesministern påpekade. Däremot är det helt klart att tillkomsten och uppbyggnaden av Renamo till stor del var en del av den sydafrikanska destabiliseringsverksamheten gentemot grannstaterna. Denna destabiliseringsverksamhet var en integrerad del av Sydafrikas politik för att kunna upprätthålla apartheid i landet. Det finns alltså ett mycket starkt samband mellan den sydafrikanska destabiliseringspolitiken i grannländerna och apartheidsystemet i själva Sydafrika. Det innebär att det inte går att göra en alltför tydlig boskillnad mellan dessa båda grenar av politiken.

I dag är av allt att döma den sydafrikanska ledningen inne på att försöka avskaffa apartheid. Man kan, som sagt var, förmodligen inte hävda att de aktivt stöder Renamo. Däremot kan man utan vidare konstatera att Sydafrika inte gör vad som står i dess makt för att stoppa ett resursflöde till Renamo. Det finns mycket starka indikationer på att det går resurser från Sydafrika till Renamo, som de sydafrikanska myndigheterna ganska lätt skulle kunna stoppa, om man ville.

Här kan man se en viss parallell till det interna våldet i Sydafrika. Jag tror inte att man, i varje fall inte med säkerhet, kan hävda att den sydafrikanska regeringen uppmuntrar det interna våldet i Sydafrika. Men man gör uppen-

barligen inte vad som står i ens makt för att stoppa det. Det är alltså samma typ av politik. Man låter det ske. Jag tror också att man här kan se ett samband mellan den sydafrikanska regeringens benägenhet att låta våldet i Sydafrika florera och dess benägenhet att låta våldet i Sydafrikas grannskap florera. Även här finns det alltså ett klart samband mellan den sydafrikanska regeringens politik när det gäller den inre situationen i Sydafrika och dess politik gentemot grannstaterna.

Jag delar förhoppningen att vi snart skall kunna lyfta sanktionerna mot Sydafrika. Jag tror att det finns förutsättningar för det. Det finns anledning att följa utvecklingen mycket noga. Jag har förståelse för utrikesministerns synpunkter att man inte bör flytta målstolparna och att det måste var utvecklingen inne i Sydafrika som avgör i vilken takt vi kan avveckla sanktionerna.

Samtidigt har den här terrorverksamheten i Moçambique mycket allvarliga konsekvenser för hela denna region. Den riktar sig också, kan man säga, mot svensk politik, eftersom Sverige är en stor biståndsgivare i Moçambique. Våra ansträngningar att hjälpa till vid uppbyggnadsarbeten i Moçambique försvåras allvarligt av Renamos verksamhet. Det finns därför anledning för oss att också inför den sydafrikanska regeringen framhålla vilken vikt vi lägger vid att Sydafrika gör allt vad man kan för att stoppa ett resursflöde över gränsen till Renamo i Moçambique. Vi har också anledning att göra det tydligt att Sydafrikas politik på det här området har betydelse för relationerna mellan Sverige och Sydafrika.

Det är alltså min förhoppning, fru talman, att en sådan svensk inställning kommer att klargöras för de sydafrikanska myndigheterna. Detta är alltså, enligt min uppfattning, en viktig fråga också när det gäller relationerna mellan Sverige och Sydafrika.

Anf. 12 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Pär Granstedt tar upp frågan om Renamogerillans samröre med Sydafrika. Det har tidigare belagts att regimen i Sydafrika haft ett finger med i spelet när det gällt Renamogerillans aktioner i Moçambique. Att Sydafrika under senare tid har kunnat förknippas med Renamogerillans verksamhet har – vad jag vet – inte tillfredsställande kunnat verifieras.

Jag finner det därför oklokt, och kanske inte heller rättvist, att måhända grundlösa beskyllningar mot Sydafrika om stöd till Renamogerillan i Moçambique skulle leda till fortsatta sanktioner mot ett Sydafrika som onekligen är på rätt väg när det gäller demokratifrågor och avskaffandet av apartheid. Flera länder har nu fullt normala förbindelser med Sydafrika. Jag tänker bl.a. på Storbritannien. Finland har upphävt import- och exportförbudet, Norge har beslutat att upprätta diplomatiska förbindelser, EG har sedan ett år tillbaka avskaffat förbudet mot investeringar i Sydafrika. Ja, listan skulle kunna göras lång över hur allt fler länder nu normaliserar förbindelserna med Sydafrika.

Det som Sverige nu behöver göra är att normalisera förbindelserna med Sydafrika och i varje fall omedelbart häva det svenska investeringsförbudet. Vi har ju visat omvärlden vår uppfattning om den sydafrikanska apartheidpolitiken och hanteringen av demokratifrågorna. Att då ta Sydafrika i örat ett tag till anser jag är fel signal både till Sydafrika och till omvärlden. Medan

Sverige mästrar Sydafrika, passar industrinationerna runt om i världen på att etablera handels- och industriförbindelser med Sydafrika. Vi står bredvid med den moraliska pekpinnen och bara tittar på när svensk industri – genom fortsatta sanktioner – får ett allt större handikapp i förhållande till våra konkurrentländer.

Nej, normalisera förbindelserna. Upphäv det svenska förbudet att investera i Sydafrika. Men gör det nu.

Efter det att jag skrev mitt anförande har jag fått del av utrikesministerns svar. Beträffande Sydafrikas samröre med Renamogerillan är det intressant att konstatera att utrikesministern och jag tydligen har samman syn på det nuvarande förhållandet mellan Renamogerillan och Sydafrika.

Utrikesministern konstaterar i slutet på sitt svar att en delegation skall besöka Sydafrika för att på ort och ställe ta del av situationen i Sydafrika. Den här delegationen är välgörande liten, men den består av fyra företrädare för regeringen och en för oppositionen – en socialdemokrat. Varför Ny Demokrati inte beretts plats i delegationen förstår jag inte. Tycker utrikesministern att det är ett korrekt och demokratiskt sätt att Ny Demokrati utesluts från den här delegationen när vi bara har ett mandat mindre än kds? Jag vill inte här föreslå att vi skall få den plats som kds har, men mot bakgrund av att regeringen är företrädd med fyra delegater finner jag handläggningen både odemokratisk och felaktig. Jag hoppas att jag själv eller någon annan företrädare för Ny Demokrati bereds plats i Sydafrikadelegationen.

Anf. 13 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Renamos terror mot civilbefolkningen i Moçambique måste på det skarpaste fördömas. Det står också klart att Sydafrika har ett ansvar för följderna av landets tidigare destabiliseringspolitik mot grannländerna, däribland Moçambique. Jag tror att det på den punkten råder fullständig enighet mellan mig och Pär Granstedt.

Vad diskussionen gäller är alltså om vi bör koppla samman våra överväganden om upphävande av sanktionerna mot Sydafrika med det stöd till Renamo som kan komma från vissa kretsar i Sydafrika. Detta skulle innebära att ett nytt krav måste uppfyllas av Sydafrika innan sanktionerna kan hävas. Landets regering skulle sannolikt uppfatta en sådan åtgärd som en bekräftelse på dess misstanke att omvärlden aldrig kommer att vara nöjd med vad Sydafrika gör. När ett krav är uppfyllt, kommer genast ett nytt i dess ställe.

Jag vill erinra om att en koppling av det slag som interpellanten föreslår inte återfinns i vare sig FNs deklaration från december 1989, som antogs enhälligt, eller exempelvis beslutet från samväldets toppmöte i oktober i år. De krav som där riktas mot den sydafrikanska regeringen för att sanktionena skall hävas gäller inrikespolitiska förändringar i Sydafrika, inte relationerna med grannländerna. Också de villkor som ANC ställer upp för att sanktionena skall kunna hävas avser förändringar inne i Sydafrika, något som tydligt framgick av ANC-ledaren Nelson Mandelas anförande i FNs apartheiddebatt i veckan.

Slutligen kan jag nämna att det förslag till resolution om samfällda åtgärder för avskaffande av apartheid som FNs generalförsamling väntas anta i dag går ut på att omvärlden uppmanas att se över befintliga restriktioner mot

Sydafrika i ljuset av en utveckling i positiv riktning, såsom avtal om övergångsarrangemang och överenskommelse om en ny demokratisk författning.

Det är således, som också de nordiska länderna har framhållit, utvecklingen inne i Sydafrika som är avgörande för beslut om upphävande av sanktionerna. I Sydafrika inleds om exakt en vecka de första samtalen om en demokratisk författning för landet. Det stärker mig i min förhoppning om att utvecklingen i Sydafrika snart skall leda till att Sverige kan avskaffa sina sanktioner.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag gärna till Lars Moquist säga att det är helt naturligt att de partier som ingår i en koalitionsregering vill vara med i en sådan delegation. Samtidigt har det gjorts överväganden om att delegationen inte skall bli alltför stor. Sådana avvägningar måste alltid göras. Därför har delegationen fått det utseende den har. Det är inte bara det parti som Lars Moquist representerar som inte är med utan också ett annat riksdagsparti. Det har att göra med att det har varit en avvägning mellan att få delegationen representativ och att inte göra den för stor. Det är svar på frågan.

Anf. 14 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Också med anledning av Lars Moquists inlägg vill jag påminna om att jag inte har hävdat att den sydafrikanska regeringen aktivt skulle stödja Renamo. Det framgår även av min interpellation att jag inte anser att det finns belägg för ett sådant påstående. Det kan naturligtvis inte uteslutas, men det finns absolut inget belägg för det.

Däremot är det uppenbart att den sydafrikanska regeringen inte gör vad som står i dess makt för att förhindra en ström av stöd till Renamo från sydafrikanskt territorium. Såvitt jag förstår föreligger det en folkrättslig skyldighet för Sydafrika att se till att inte dess territorium används som bas för aggression mot ett grannland, vilket man nog kan säga här är fallet.

Jag inser naturligtvis att det måste vara situationen inne i Sydafrika som är avgörande för frågan om sanktionernas upphävande. Eftersom aggressionen mot Moçambique trots allt har sina rötter i och är en integrerad del av apartheidpolitiken, tycker jag ändå att det är rimligt att också den här frågan finns med i diskussionerna med Sydafrika och att man klargör att vi i Sverige ser med väldigt stort allvar på att inte Syafrika förmår att stoppa ett stöd till Renamo från det sydafrikanska territoriet, även om det skulle vara privata källor som finansierar stödet.

Anf. 15 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Jag är inte särskilt nöjd med utrikesministerns svar på frågan varför Ny Demokrati inte är företrätt i delegationen till Sydafrika. Jag hoppas att man tar beslutet under omprövning. Jag tycker i och för sig att det är mycket bra att det är en liten delegation som åker till Sydafrika. Ändå tycker jag att det är en obalans, när man skall bedöma och ta ställning till dessa frågor, att det är fyra representanter för regeringen och bara en för oppositionen. Jag hoppas som sagt att det blir en omprövning och att Ny Demokrati verkligen kommer med i delegationen.

Anf. 16 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag har redan för Pär Granstedt redovisat min principiella inställning i frågan, men jag vill omnämna för kammaren att en alldeles färsk bedömning från den svenska ambassaden i Mobutu är att Renamo, som man benämner som en terrormaskin, numera är en av utländska intressenter tämligen oberoende organisation. Det är alltså den färskaste bedömningen, från i går, av den svenska ambassaden i Mobutu.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1991/92:46 om rätten till likvärdig skolutbildning

Anf. 17 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig om hur jag tänker garantera att barn med särskilda behov samt barn som bor i glesbygd och invandrarbarn tillförsäkras en likvärdig utbildning i det aviserade systemet, där de offentliga bidragen följer eleven.

Låt mig inledningsvis erinra om att riksdagen när det gäller principerna för det nya styrsystemet för skolan har övergivit tanken om att verksamhetens innehåll och resultat kan styras genom statsbidragssystemet. Det nya statsbidraget är ett finansiellt stöd till verksamheten, men det är ett kommunalt ansvar att utbildningen genomförs i enlighet med de mål och riktlinjer som har fastställts av regering och riksdag. Skolverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Självfallet gäller denna ordning oberoende av de enskilda skolornas organisationsform.

Jag vill också påminna om de ställningstaganden som 1990/91 års riksmöte redan har gjort. De innebär bl.a. förstärkta möjligheter för elever och föräldrar att själva välja skola på grundskolenivå fr.o.m. läsåret 1992/93. Från denna tidpunkt skall nämligen kommunerna fördela verksamhetsbidrag till resp. skola oberoende av organisationsform. Riksdagen uttalade också att kommunen så långt det är praktiskt och ekonomiskt möjligt skall tillgodose föräldrars och elevers önskan om placering vid viss skola.

Rätten för föräldrar och elever att själva välja den utbildning som passar de egna behoven bäst behöver, enligt min mening, stärkas ytterligare. Jag avser därför att lämna förslag som innebär att bidraget för en skolpliktig elev skall följa eleven oberoende av skolval – så länge skolan är godkänd för skolpliktens fullgörande. Därigenom ges föräldrar och elever en verklig frihet att själva välja utbildning med hänsyn till de individuella behoven och önskemålen.

Den konkurrens och profilering som följer av ökad valfrihet kommer att innebära en stimulans för kvaliteten inom hela skolsystemet, såväl i tätort som i glesbygd. Valfriheten utgör således, enligt min mening, en förutsättning för stärkt kvalitet på utbildning över huvud taget, vilket kommer att gynna alla elever i skolan.

Mitt svar till Eva Johansson är därför att elevers rätt till en likvärdig utbildning skall framgå av de nationella styrdokumenten. Kommunerna har

därefter i uppgift att fördela tillgängliga resurser på skolområdet efter elevernas val, dvs. att offentliga och fristående skolor skall behandlas på samma sätt. Det innebär inte att krontalet per elev nödvändigtvis skall vara detsamma. Att elever med särskilda behov erfordrar extra resurser gäller oavsett vem som är huvudman för den enskilda skolan. Jag utgår från att det är nödvändigt att ge kommunerna viss möjlighet att fördela medel efter lokala förutsättningar, förutsatt att olika huvudmän behandlas lika.

Diskussionen om den närmare utformningen av bidragssystemet vill jag för min del vänta med till dess att vi har berett frågan färdigt.

Anf. 18 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret på min interpellation om skolpeng. Min avsikt med interpellationen var att försöka få reda på vad skolpeng är eller skall bli. Jag får många frågor av oroliga elever, föräldrar och inte minst skolans personal. Jag har hittills tvingats säga precis som det är att jag inte vet.

Skolministern synes tycka att frågan är tidigt ställd. Men det tycker inte jag. Det är nog snarare så att skolministern är sent ute, om hon med ett beslut i riksdagen vill påverka hur kommunerna skall handskas med skolans resurser. Det kan inte vara skolministern obekant att flera kommuner, många med moderatledning, nu står i färd med att fatta beslut om införande om skolpeng. De gör det inom ramen för de regler som gäller i dag. Såvitt jag förstår rör det sig i mycket hög grad om att utveckla möjligheterna att välja skola enligt det riksdagsbeslut som redan är fattat.

Det underlag jag har sett bl.a. i Stockholm är lindrigt uttryckt magert. Det är bara några rader på ett papper som mynnar ut i ett beslut om skolpeng. Så där finns inte mycket vägledning att få.

Det skulle vara intressant om skolministern ville utveckla detta något. Kommunerna känner sig tydligen inte förhindrade att utveckla ett system med rätt för eleverna och föräldrarna att välja skola inom det befintliga systemet och där resurserna självfallet följer med. Behöver riksdag och regering fatta ytterligare ett beslut i frågan?

Min andra fråga gällde de löften som moderaterna och för den delen även en del andra borgerliga politiker ställde ut i valrörelsen och deras formulering. Jag var på många torgmöten där man utlovade "en påse pengar" till varje elev för att han eller hon skall kunna gå och köpa sig en utbildning där han eller hon vill. Jag vet att det var många som trodde på det här. Det är också säkert en och annan som lade sin röst på moderaterna just därför. Blir det så, skolministern? Blir det en påse pengar, eller är hela frågan reducerad till det som debatten nu handlar om, nämligen om ökade möjligheter att välja en annan skola än den närmaste i mån av plats?

Är det detta frågan gäller, kan jag garantera Beatrice Ask att det finns betydligt enklare, mera obyråkratiska och framför allt smakligare sätt att klara det än att sätta prislapp på våra ungar. För just detta är det otäcka inslaget i moderaternas prat om skolpeng.

Skolminstern skiver i sitt svar: "Det innebär inte att krontalet per elev nödvändigtvis skall vara detsamma." Om det inte är nödvändigt, är det enligt skolministern önskvärt? Om det inte är önskvärt med lika stor påsar upp-

kommer frågan: Vem skall avgöra hur mycket det skall finnas i varje elevs påse? I dag fördelas resurserna lokalt mellan olika skolor, och på skolorna fördelas de i det praktiska vardagsarbetet i klassrummet. Resurserna följer barnen.

Den skola som inte har några elever får självfallet heller inga resurser.

Det här är ett försök från moderaternas sida, tycker jag, att visa upp en bild av en skola som inte använder resurserna väl. Jag kan garantera, Beatrice Ask, att varje skola använder resurserna väl, för de är så knappa att man är tvungen att ta vara på varje öre.

Men nu skall det tydligen bli så att någon sitter och prismärker barnen, bestämmer hur mycket var och en skall få med sig när han skall ut och köpa sin plats i skolan. Var ligger det enligt skolministern för värde i ett sådant system?

Jag kan inte låta bli att ställa frågan, mot bakgrund av den debatt som ägde rum här i kammaren om prismärkning av varor i affärerna, varför moderaterna tycker illa om prislappar på knäckebröd och hushållspapper men tycker att det finns ett värde i prislappar på våra barn.

Vi har äntligen fått ett enkelt statsbidragssystem som med ett minimum med byråkrati, just därför att det är så decentraliserat, motsvarar ganska högt ställda krav på fördelning av resurserna på rättvist sätt. Tror skolministern att ett system där varje barn skall ha en egen prislapp, en egen påse, kommer att bli lika enkelt att hantera? Riskerar vi inte tvärtom att få en väldig byråkrati, om påsarna skall vara av olika typ?

Det här förslaget verkar vara hämtat från "Den nya välfärden", som i en liten skrift beskriver hur systemet borde vara; det är bara sådana faktorer som direkt kan hänföras till den enskilde eleven, och är möjliga att mycket tydligt definiera, som skall ge mer pengar i påsen.

Är det också skolministerns åsikt? Vad tror i så fall Beatrice Ask att det kan få för praktiska konsekvenser i vardagsarbetet i klassrummet? Om hon menar någonting med att varje barn skall ha sin egen påse med sig och faktiskt också få del av skolans resurser i förhållande till påsens storlek, då begriper jag inte hur vardagsarbetet i klassrummet kommer att se ut. Hur skall man då kunna ta hänsyn till att barn behöver olika mycket i olika situationer? Det går inte att en gång för alla vid terminens början slå fast hur mycket resurser en elev kan behöva ha under läsåret.

Detta är några ytterligare frågor som skolministerns svar har gett upphov till.

Anf. 19 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Fru talman! I regeringsdeklarationen slås fast att alla skall ges rätt att fritt välja skola. För mig som liberal innebär denna valfrihet flera olika saker. Den innebär rätten att välja mellan olika skolor inom den egna kommunen men också rätten att välja en skola i en annan kommun om elev och föräldrar skulle tycka detta vara lämpligt. Valfriheten innebär också rätten att välja mellan skolor med olika organisationsformer, enskilt drivna – som stiftelse – eller offentligt drivna.

En sådan rättighet förverkligas främst genom kommunala beslut, men skolministern har också i sitt svar meddelat regeringens avsikt att säkerställa

rätten att välja skola genom vissa statliga bestämmelser. Detta är glädjande, för jag tror att många kommuner behöver både vägledande regler och stöd från centralt håll vid genomförandet av en sådan valfrihetsreform.

Behovet av just denna valfrihetsreform är stort inte bara inom grundskolan utan även inom gymnasieskolan. Det finns exempel på kommuner som förvägrar elever att välja en gymnasieskola i en annan kommun, om den egna kommunen anser sig kunna erbjuda en likvärdig utbildning.

Låt mig ge ett sådant exempel. I Surahammars kommun finns endast grundskola, och gymnasieeleverna därifrån har brukat gå i Fagersta. Nu har Surahammars och Hallstahammars kommuner, som för övrigt båda har socialdemokratisk majoritet, fattat ett principbeslut om att bilda ett kommunalförbund. Som en följd härav kommer alla gymnasieelever att hänvisas till Hallstahammar. Detta innebär t.ex. att elever från Virsbo, som ligger i Surahammars norra kommundel, kommer att få mycket längre – nästan fördubblad – resväg. Dessutom förvägras man rätten att välja en skola som man kanske känner till genom äldre syskon eller andra tidigare elever. Risken är stor att studiemotståndet hos redan svagmotiverade elever ökar på grund av det ökade avståndet till skolan. Dessa beslut har fattats över elevernas och föräldrarnas huvuden och är typexempel på motsatsen till en flexibel skolpolitik, präglad av mångfald och valfrihet.

Eva Johansson nämner i sin interpellation barn i glesbygd, och för dem är det ju tveklöst problem med likvärdigheten i utbildningen. Det blir med självklarhet så, att gymnasier i mindre orter inte kan ha den bredd på sina tillval, t.ex. smala språk och möjligheter till individuella program, som ett gymnasium med större elevunderlag har. Inte desto mindre är det en rättvisefråga att även glesbygdselever skall kunna välja ett annat gymnasium, med de linjer och tillvalsmöjligheter som den enskilde eleven önskar. Även i större kommuner med flera gymnasieskolor kan det finnas tendenser till revirtänkande. I och med det samlade sektorsbidraget till kommunernas utbildning finns också en risk att man blir mer restriktiv med interkommunala ersättningar för gymnasieelever som önskar studera i andra kommuner.

Jag noterar med tillfredsställelse att skolministern med självklarhet slår fast något som kanske i och för sig är en självklarhet, nämligen att elever med särskilda behov måste tilldelas extra resurser oavsett vem som är huvudman för den aktuella skolan. I den allmänna debatten kan man ibland höra motståndarna till enskilt drivna skolor göra gällande att dessa skulle "plocka russinen ur kakan" och därmed inte ta sitt ansvar för elever med särskilda behov. Som jag ser det är det mycket klart att om det är några som valfriheten är särskilt viktig för, så är det barn med olika typer av handikapp. Friska och trygga barn kan lätt anpassa sig i en standardiserad värld, men det kan inte barn med handikapp.

Av skolministerns interpellationssvar framgår att det offentliga bidraget för de skolpliktiga eleverna skall föreslås följa varje elev, men däremot sägs inget om gymnasieeleverna.

Jag vill därför fråga skolministern: Avser regeringen att även reglera eller garantera gymnasieelevers rätt att fritt välja en annan skola än den som den egna kommunen anvisar?

Anf. 20 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Det viktiga för mig som socialdemokrat och norrbottning är att barn och ungdomar, oavsett var de bor i vårt land – eller i mitt vidsträckta län – skall få en bra skolutbildning. Ingen skall få sämre utbildning för att han bor sju mil från centralorten i kommunen.

Detta har vi faktiskt också lyckats uppnå i Sverige. Det är det vi är världsberömda för – att barn får en bra utbildning oavsett var de bor i landet. Vi som bor i ett glesbygdslän vet att detta faktiskt är sant. Socialdemokratisk skolpolitik har värnat även om våra barn – om alla barns rätt till en likvärdig skola.

Och det är så här vi vill ha det i fortsättningen. Vi vill ha förutsättningar att driva skolor även på landsbygden och i glesbygden. Men då måste vi ha pengar till det. Statsbidraget måste medverka till att även kommuner med långa avstånd och få elever kan ge en bra utbildning till alla elever.

Detta tog vi också hänsyn till när vi ändrade statsbidragssystemet förra året här i riksdagen på socialdemokratiskt initiativ. Statsbidragssystemet behovsanpassades helt enkelt. Det var ett bra beslut för glesbygd, för barn med särskilda behov och för invandrarbarn.

Men nu vet vi inte hur det blir i fortsättningen. Moderaterna i utbildningsdepartementet och den borgerliga regeringen har flaggat för ett skolpengssystem i det offentliga skolväsendet. Det sägs i regeringsförklaringen att de offentliga bidragen i princip skall följa eleven. Jag hade hoppats att i dag, i skolministerns interpellationssvar, få min oro stillad när det gäller rätten till likvärdig skola även i glesbygden i det här moderata skolpengssystemet.

Tyvärr kan jag inte säga att jag har fått några lugnande besked av skolministern. Hennes svar är mycket oprecist och luddigt, och det reser många nya frågor – det har vi hört tidigare. Jag tycker att hon hänger sig åt flum, när hon säger att konkurrens stimulerar i glesbygd. Det är bara retorik för att krydda anrättningen.

Jag står nu här för att kräva svar. Jag vill veta om även barn i glesbygd kan räkna med en likvärdig skola i fortsättningen i moderata system. Eller innebär ert kommande system att skolpengen skall vara lika för alla elever, oavsett om de bor i glesbygd eller ej? Den frågan har ställts tidigare här i kammaren, och inga svar har getts. Vad skulle det i så fall få för konsekvenser?

Jag frågar därför att det oroar mig att skolministern i sitt svar inte vill erkänna att statsbidraget har betydelse för möjligheten att skapa en likvärdig skola i landet. Hon säger bara att statsbidraget inte skall styra verksamhetens innehåll och resultat. Då måste jag påpeka för skolministern att statsbidraget självfallet har betydelse för att alla barn skall få en likvärdig skola oavsett var de bor.

Det kostar mer pengar att driva en skola med 30 elever i glesbygd än en med 500 elever i tätort. En kommun med många byskolor har högre kostnader. Skulle skolpengen bli lika för alla elever oavsett var de bor, innebär det självfallet stora negativa konsekvenser för de här barnen och kommunerna.

Den socialdemokratiska regeringen skrev förra året i propositionen att en förutsättning för att en över landet likvärdig skola skall kunna uppnås är att

alla kommuner har så långt möjligt likvärdiga ekonomiska förutsättningar för verksamheten i skolan.

Nu vill jag veta om skolministern håller med om att statsbidragets storlek och utformning har betydelse för glesbygdskommunernas möjligheter att erbjuda likvärdig skolutbildning. Jag vill ha ett svar, Beatrice Ask.

Det oroar mig också att Beatrice Ask i sin hänvisning till riksdagens beslut inte betonar att riksdagen i våras beslutade att närhetsprincipen är viktig när elever skall fördelas på skolor i kommunen. Elevens val skall vara grunden. Det har riksdagen beslutat. Men kommunen måste också kunna ta hänsyn till andra elevers val när den beslutar hur skolorganisationen skall se ut. Det är ju så ibland att olika elevers intressen kolliderar.

Riksdagen har betonat att kommunen måste kunna väga olika behov mot varandra. Närhetsprincipen var en viktig del av riksdagsbeslutet, men det utelämnar Beatrice Ask i sitt svar. Är det möjligen så att skolministern kommer att strunta i närhetsprincipen även i en kommande proposition och alltid låta valet av skola gå före? Då måste jag fråga vad statsrådet tror händer i glesbygden.

För att förekomma skolministern är mitt svar att skolor som är viktiga för bygden då kan tvingas att lägga ned. Då undrar man om det verkligen är dithän vi skall komma. Det är i sanning ett mycket stelt och fyrkantigt system som skolministern aviserar. Jag ser många problem när den bistra verkligheten inte låter sig inordnas i skolpengsmodellerna. För regeringen verkar det bara vara en fråga om ideologi i stället för praktisk verklighet.

Jag föreslår att vi står fast vid de beslut som vi fattade förra året här i riksdagen. De besluten förenade olika intressen och medför att vi även kan tackla olika förhållanden i vårt stora avlånga land. I det statsbidragssystem och den skola vi redan har bestämt oss för, sammanflätar vi elevernas och föräldrarnas möjligheter att välja skola, skolornas möjligheter att profilera sig och kommunernas möjlighet att planera ett skolväsende som tillgodoser alla elevers behov av en bra skola i närheten av sitt hem. Jag vill fråga skolministern: Varför vill ni riva upp principen om en skola för alla i hela landet?

Anf. 21 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! En likvärdig skola för alla elever är ett av de mest centrala målen för vår skolpolitik. Att ge alla elever goda förutsättningar att klara sitt skolarbete och dessutom instrumenten att senare ta sig fram i samhälls- och arbetslivet är angeläget. Att ge föräldrar och elever ett ökat inflytande över skolan är också angeläget. Kring detta finns en stor samstämmighet. Många har känt oro inför det moderata resonemanget om skolpengen. Innebär detta en lika stor summa för alla? Får man inte chans att stödja svaga elever? Lika skolpeng för alla kan ju verka rättvist, men det ger inte alla elever samma förutsättningar, beroende på den enskilde elevens utgångsläge.

I sitt svar framhåller statsrådet att krontalet per elev inte nödvändigtvis skall vara detsamma. Det är bra. Snarare är det ju så att krontalet inte *kan* vara detsamma. Skall man skapa en likvärdig skola kräver detta med nödvändighet att man får möjlighet att ge extra stöd åt elever som har behov av detta.

Statsbidraget skall inte styra verksamhetens innehåll och resultat, säger

statsrådet. Samtidigt kommer man inte ifrån att statsbidraget i dag är behovsstyrt och tar hänsyn till kommunernas speciella förutsättningar. Kommer detta att vara fallet även i fortsättningen? Hur går det annars för t.ex. kommuner med många flykting- och invandrarbarn?

Att ge invandrarbarnen likvärdiga förutsättningar innebär t.ex. att tillgodose behov av extra stöd i svenska. Detta betyder också i viss mening att de eleverna blir dyrare. Dessutom erbjuds invandrarelever hemspråksundervisning för att vidmakthålla och utveckla kunskaperna i det språk som barnet använder dagligdags i hemmet. Denna undervisning skall också, enligt regeringsdeklarationen, värnas. Vad händer då med dessa elever i ett skolpengssystem? Kan skolor välja bort invandrarbarn? Ökar inte riskerna för segregation?

Dagens Nyheter behandlade detta med segregationsrisken i sin ledare den 3 december där man skrev: "Höga skolavgifter exempelvis kan användas som ett sätt att sålla fram barn med välsituerade och engagerade föräldrar. – – – Rätten att välja skola ska inte vara en rätt att betala för att de egna barnen ska slippa skolkamrater som kommer från en svår hemmiljö.

Av samma skäl bör skolorna inte hur som helst få välja vilka barn de ska ta emot."

Låt mig tillägga att det för mig som socialdemokrat är lätt att instämma i detta. Hur ser statsrådet på denna problematik?

I regeringsdeklarationen anges, som sagts här tidigare, att de offentliga bidragen i princip skall följa eleven. Någon skall då prissätta den enskilde eleven, t.ex. eleven med behov av stödundervisning i svenska och undervisning i sitt hemspråk. I och för sig kan man ju undra vem som skall prissätta eleven, men det kan vi just nu lämna därhän. Prismärkningen kan emellertid innebära problem när det gäller den enskildes integritet. Hur rimmar det med regeringsdeklarationens ord om att "den personliga integriteten inte får kränkas".

Till detta kommer att prismärkning på invandrarbarn kan bidra till att bejaka stämningar som vi i denna kammare i andra sammanhang är överens om att bekämpa. Det känns angeläget att få statsrådets principiella syn på dessa problemställningar kring invandrarbarn och deras ställning i ett skolpengssystem.

Anf. 22 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag är inte säker på att jag hinner besvara alla frågor i ett anförande, eftersom det var många frågor som togs upp.

Först vill jag slå fast att det inte har diskuterats att riva upp beslutet om statsbidrag. Det sektorsbidrag som är infört, det är infört. Det är ganska bra. Däremot tror jag inte att man skall, vare sig man är socialdemokrat eller något annat, slå sig för bröstet och säga att det är otroligt bra för t.ex. invandrarelever. Det finns kommuner med många invandrarelever som trots de justeringar som gjordes faktiskt fick mindre pengar än vad de tidigare fick för just detta ändamål. Systemet är inte så perfekt.

Sedan tycker jag att det ibland är mycket bra att ha kommunal erfarenhet. Det är viktigt att riksdagen inser att den tid när man styrde verksamheten och garanterade likvärdighet med statsbidragen är över. Statsbidragen till

skolverksamheten har minskat år för år. Vill vi – och det vill vi – garantera en likvärdig utbildning av hög kvalitet i alla våra skolor, kommer vi att få arbeta mycket mer med de nationella målen, utvärdering och mycket annat. De statsbidrag som finns är inte ointressanta. De jämnar ut en och annan skillnad, men överdriv inte betydelsen av dem. Om ni tittar i en kommunal budget får ni se hur mycket de räcker till.

Som utgångspunkt för den här diskussionen är det viktigt att inte leva i föreställningen att vi är perfekta när det gäller att ordna en likvärdig utbildning i alla Sveriges skolor. Vi har många mycket bra skolor, men om man har varit ute i många skolor vet man också att det finns skolor som fungerar mindre bra. Det finns inte bara ekonomiska skäl till detta. Det finns exempel på kommuner där det är svårt att rekrytera behöriga lärare. Det finns även andra problem som gör att det finns bekymmer. Detta är någonting som vi skall arbeta med. Den debatt som vi kommer att föra om läroplanen kommer mycket att handla om hur man skall försöka att bearbeta det bekymret.

Sedan undrade Eva Johansson vad en skolpeng är och vad vi menar med den. Det innebär inte, vilket många socialdemokrater har fått för sig, att man skall skicka en check hem till folk i brevlådan. Det är inte poängen. Poängen med en skolpeng är att de medel som man är beredd att anslå för en elev följer med eleven till den skola eleven och dennes föräldrar har valt, oavsett huvudman för skolan. Riksdagen var mycket tydlig i sitt beslut i våras när den slog fast principerna för detta.

Nu undrar Eva Johansson varför vi skall komma med en proposition. För att följa upp riksdagens beslut måste vi för det första ändra i bl.a. en del förordningar. Jag är för det andra mycket väl medveten om de problem som är förknippade med det här liksom om den oro och osäkerhet som finns i kommunerna. En av de viktiga avsikterna med den här propositionen är att föra resonemang för och emot olika praktiska lösningar.

Det finns också en utredning – faktiskt tillsatt av den förra regeringen – som ser på en del av de frågor som dyker upp när man ändrar system. Det handlar om avgifterna, som någon tog upp, om närhetsprincipen, om hur man tar hänsyn till elever med speciella behov osv.

Det är naturligtvis – det har regeringen aldrig förnekat – mer komplicerat än vad man kan tro att byta system. Vi menar allvar med att alla barn skall ha en rimlig och rättvis möjlighet att välja skola. Vi måste då också visa litet omsorg om detaljerna och följa upp de principbeslut som riksdagen har fattat med förslag och resonemang.

Hur skall då detta system se ut? Det är riktigt, som påpekades här tidigare, att man i många kommuner nu söker olika varianter. Det finns i princip två system för att tillmötesgå elever med särskilda behov. Det ena är att man fördelar de resurser som man har tillgängliga – det statliga sektorsbidraget och de kommunala medlen – per elev. Eleverna får därvid delas upp i kategorier med hänsyn till olika typer av särskilda behov. Detta system finns i Belgien, Holland och en del liknande länder. Det är inte något jättebra system.

I det andra systemet fördelar man medel upp till en viss nivå och behåller därutöver enligt olika kriterier en del medel centralt i kommunen.

Det här kommer att vara litet besvärligt, men det beror inte på att vi skall

ta bort skillnaden mellan offentliga och privata skolor, utan det är i sig en svår problematik. Jag skulle inte, med erfarenhet av att hantera hittillsvarande bidragssystem och kommunal skolbudget, vilja påstå att jag är säker på att vi i dag alltid träffar rätt när det gäller att fördela medel för barn med särskilda behov.

Den förstärkningsresurs som tidigare fanns hade uppgiften att vara till för barn med särskilda behov. Vi gjorde i Stockholm på mitt initiativ en del utredningar, och det visade sig då att förstärkningsresursen, som var till för att man varje år skulle kunna möta de behov som fanns hos vissa elever, inte alls användes på det sättet. Det gjordes i stället en slentrianmässig fördelning, likadan år för år, och denna stämde inte alls med behoven.

Jag tror att den diskussion som nu måste föras i kommunerna är oerhört angelägen. Den har egentligen ingenting att göra med skillnaden mellan offentliga och privata skolor.

Det ställdes också en som jag tycker väsentlig fråga om gymnasiet. Jag får återkomma till den, eftersom min taletid just nu är ute.

Anf. 23 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill först konstatera att jag tror att vi är tämligen ense – det visar också debatten och besluten i riksdagen i våras – om att det är bra om elever och föräldrar så långt det är möjligt med tanke på de platser som finns tillgängliga kan få välja att gå i den skola som man av olika skäl kan tycka är bäst. Också Beatrice Ask har sagt att den som bor närmast en skola skall kunna ha första tjing på en plats där.

Jag måste mot den bakgrunden återigen ställa frågan till Beatrice Ask: Vad är det ytterligare som hon vill uppnå med prismärkningssystemet för våra barn? Finns det något annat värde i prislappen på barnen än just möjligheten att välja utbildning? Den frågan kan man nämligen mycket väl hantera utan prislappar. Det behövs ingen byråkratisk omgång, där någon skall sitta och väga det ena barnet mot det andra, för att valfriheten skall kunna upprätthållas.

Beatrice Ask sade att det är bra att ha kommunal erfarenhet när man diskuterar skolfrågor. Ja, det tror också jag. Jag tycker dessutom att det är värdefullt att ha erfarenhet både av att vara ordförande i en kommunal skolstyrelse och av att vara förälder. Jag har under de år som jag varit detta lärt mig ofantligt mycket om hur skolans vardag ser ut och vad som är viktigt i det sammanhanget. Därav min fråga om hur det praktiskt skall gå till när resurser skall fördelas. Det allra viktigaste stället där resurser fördelas i dag är i den lokala skolan, faktiskt ute i klassrummet, när lärare och elevvårdspersonal tar ställning till elever som behöver extra mycket hjälp.

Jag har hört på många torg och kan även läsa i interpellationssvaret att olika elever kan ha olika stora penningpåsar med sig till skolan. Oavsett om det rör sig om en påse, en check eller någon rad på ett papper från skolkontoret till skolan, skall någon skicka med en summa pengar för en utpekad elev. Menar man något med detta, borde det också återspeglas i verksamheten i klassrummet. Den eleven skall för läsåret eller den period det gäller få motsvarande resurser. Jag förstår då inte hur lärare och elevvårdspersonal på skolorna tillsammans med elever och föräldrar skall kunna ta hänsyn till så-

dant som faktiskt händer. Det är ju inte status quo, helt oförändrade förhållanden, i ett klassrum under ett läsår, utan de förändras varje dag.

Anf. 24 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Beatrice Ask nu ger besked om att beslutet om statsbidragssystemet ligger fast. Jag vet hur viktigt statsbidragssystemet är för skolor i hela landet. Men jag kan därför inte hålla med Beatrice Ask när hon vill tona ned systemets betydelse för den likvärdiga skolan över hela landet. Det faktum att jag vet hur viktiga nu gällande behovskriterier för framräkningen av statsbidraget är gör att jag tycker att statsbidragssystemet betyder mycket för likvärdigheten.

Jag har tagit fram en del siffror på vad grundskolan kostar i olika delar av landet. I mitt hemlän finns det mycket stora variationer. I t.ex. Överkalix kostar en grundskoleelev ungefär 64 000 kr. per år, men i Boden i samma län är kostnaden ungefär 48 000 kr. Jag har också sett på kostnaderna i några andra kommuner som kanske många här har anknytning till: Olofström 53 000 kr., Upplands Väsby 46 000 kr. och Härjedalen 63 000 kr.

Beroende på olika förhållanden i landet är det alltså mycket stora skillnader i kostnader för grundskoleeleverna. Detta speglas i statsbidragssystemet, som därmed har stor betydelse för likvärdigheten. Det är, som sagt, bra att Beatrice Ask vill värna om det. Men kommer Beatrice Ask också att värna om de behovskriterier som i dag finns i statsbidragssystemet? Kommer hon t.ex. också att värna om glesbygdsfaktorerna, såsom hur många elever som finns per kvadratkilometer?

Anf. 25 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Statsrådet nämnde här i sitt anförande att vi inte skall inbilla oss att vi inom det system som vi har i dag är perfekta på att anordna likvärdig utbildning. Det är säkerligen korrekt att det finns brister och saker som man kan förbättra, men min utgångspunkt är då att det är viktigt att vi inte bidrar genom systemförändringar till att försämra situationen. De åtgärder som vi här vidtar bör i stället stärka skolan och likvärdigheten i utbildningen. Jag har därför en rädsla för skolpengen.

Jag vill vidare säga till Beatrice Ask att också jag har erfarenhet från kommunal skolstyrelseverksamhet, om också inte i en kommun av Stockholms storlek utan från en av dem som Ewa Hedkvist Petersen här nämnde, Olofström. Olofström är å andra sidan en typisk invandrarkommun. Det är mot den bakgrunden som jag gärna vill höra Beatrice Asks syn på invandrarbarnens villkor i ett nytt skolpengssystem, och jag hoppas att få göra det.

Anf. 26 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Först fick jag frågan om man med statsbidraget också i framtiden skulle ta hänsyn till regionala variationer och behov. Ja, alldeles självklart. Det står faktiskt i regeringsdeklarationen att hela Sverige skall leva. Hur det skulle se ut om vi inte hade skolor i hela landet, begriper inte jag. Det är helt nödvändigt.

Preciseringen, detaljutformningen av skolpengen blir en kommunal fråga. Vi har ett statligt bidragssystem som ser ut på ett visst sätt, och det blir i

kommunen det måste förverkligas. Jag vill gärna säga att när vi skriver en proposition kring det här är inte avsikten att i detalj exakt tala om hur systemet skall vara. Vi kommer att ange principerna, för jag utgår ifrån att det finns lokala variationer och lokala behov, och jag har fullt förtroende för kommunalpolitikers förmåga att hitta rätt i systemet.

Varför skall man sätta prislappar på barnen? Det där är ju egentligen en debatt som jag tycker är ganska tillgjord. Det måste då finnas en ofantlig kritik mot det försök till nya statsbidrag som den förra regeringen faktiskt initierade och som riksdagen också fattat beslut om. Vad man gör är ju att lägga ut pengar per elev och lägga till andra faktorer.

Jag delar nog uppfattningen med tidigare skolministrar att vi i Sverige gör stora satsningar på utbildning, men det är ett allvarligt bekymmer att det fortfarande är mediokert med prislappar inom systemet. Vi vet inte riktigt hur pengarna använts. Vi är inte riktigt säkra på vad det faktiskt kostar, om man vill ge ett autistiskt barn den bästa undervisningen.

Då kan det sägas att det kan förstärka fördomar, om man talar om att det kostar litet mer att hjälpa invandrarbarn, som kommit hit när de är ganska gamla, att lära sig svenska ordentligt. Jag är inte så säker på det. Jag tror att det är väldigt bra att motverka fördomar genom faktiska konstateranden. Nog måste väl vi politiker kunna stå upp för särskilt stöd till ungdomar och barn med olika behov.

Jag fick också en fråga om gymnasiet. När man fattade beslut om den nya gymnasieskolan och i en del andra sammanhang, har man gett elevens val större tyngd. Finns det nationella program i hemkommunen eller har hemkommunen valt att träffa avtal med en annan kommun, hänvisas eleven dit i första hand. Det finns inga lagliga hinder för en elev att välja en annan kommuns gymnasieskola, men det finns inte heller någon skyldighet för hemkommunen, om den redan har den önskade utbildningen, att ställa upp och betala kostnaderna.

När det däremot gäller nationella program eller grenar på nationella program som hemkommunen inte erbjuder, har eleven rätt att välja en skola också i en annan kommun. Eleven skall dessutom av den andra kommunen behandlas på samma villkor som de egna eleverna. Och elevens hemkommun får naturligtvis stå för fiolerna.

Men det finns en liten brist här naturligtvis, och nästa steg blir väl att fundera över om man skall utvidga elevens rätt att välja. Jag har mycket stor sympati för det, men jag vet samtidigt att förändringarna nu ställer rätt stora krav på kommunerna och att det finns en viss oro.

Visar det sig att många kommuner, av lokalpatriotiska eller andra skäl, inte har förståelse för hur viktigt det är att följa elevers och föräldrars val och inte kan åstadkomma vettiga samverkansavtal så att önskemålen kan tillgodoses, måste vi naturligtvis vara beredda att gå vidare och fatta beslut om ett åläggande för kommunerna. Jag tycker att det är alldeles självklart att kommunen, om en elev önskar gå i en annan skola, försöker upprätta en överenskommelse med den kommun det då gäller.

Sedan är det naturligtvis också självklart att en kommun i första hand måste se till sina egna elevers behov, i enlighet med de regler som gäller i dag. Det tycker jag är rätt viktigt att kommunerna kan göra.

Anf. 27 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Nu sade skolministern att det är kommunerna som i stor utsträckning skall utforma systemet, och det gläder mig. Det borde då också vara så att kommunerna har möjligheter även framgent att arbeta för att uppnå valfrihet och rättvisa i resursfördelningen utan att införa det system med prismärkning av barn som Beatrice Ask varmt förespråkar och som hon inte har kunnat förklara för mig vad det egentligen ligger för värde i.

Om syftet med det är en rättvis fördelning, valfrihet och ökat inflytande för elever och föräldrar i skolan, då kan det uppnås på mycket bättre, mindre byråkratiskt och mycket smakligare sätt än med det här prismärkningssystemet.

Jag tror innerst inne, Beatrice Ask, att hela tanken faktiskt vilar på en uppfattning om att alla barn är lika eller att de i vart fall har lika stora behov. Då blir tanken begriplig. Då går det att förstå den. Men den tanken har ju den svagheten att den utgår ifrån fel utgångspunkter. Verkligheten ser faktiskt annorlunda ut, och det är min bestämda uppfattning att skolan aldrig någonsin får gå tillbaka till att bli en skola som försöker göra alla barn lika och behandla alla barn som om de hade samma förutsättningar.

Det är nödvändigt, och det är vår skolas stora styrka att den faktiskt har förmått göra det i så hög grad som nu sker, att skolan visar att den ser varje elev som en egen individ.

Fru talman! Jag tror att förslaget om skolpeng i själva verket är ett hugskott som föddes i någon av moderaternas många kampanjorganisationer inför valet. Det var nog ganska effektivt på torgmötena, det tror jag, men det klarar inte konfrontationen med verkligheten. Därför skulle jag vilja ge ett råd i all vänskaplighet till skolministern: Ge upp hela den här grejen, den är fel från början till slut!

Ibland måste man nog faktiskt inse att det är bättre att skippa en omöjlig tanke innan den har hunnit drabba en massa människor. Blås av det här och var i stället med och arbeta för en skola med ökad valfrihet och rättvis resursfördelning som tar sin utgångspunkt i våra barns behov! För det behövs inte den här prismärkningen.

Våra barn har aldrig bett om prismärkningen. Föräldrarna har aldrig bett om den heller. Vad de vill ha är mer att säga till om och tillräckliga resurser och, som sagt var, en rättvis fördelning som tar hänsyn till alla barn.

Anf. 28 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Jag gläder mig naturligtvis åt att också skolministern utropar att hela landet skall leva och att hon vill betona att det är en viktig del av regeringsförklaringen. Jag hoppas att få se på många områden att regeringspolitiken verkligen medverkar till detta. Nu har jag vissa reservationer inför att det gäller regeringens hela politik, men jag tycker att det är bra att skolministern vill ta det här ansvaret.

Skolministern sade också att skolpengen kommer att vara en kommunal fråga. För några veckor sedan hörde jag Stockholms skolchef prata om skolpengssystemet. Han framhöll många problem som kunde ses vid införandet av ett sådant system. De problem han talade om kan också gälla glesbygdskommuner.

Han sade t.ex. att lokalkostnaderna måste uteslutas, eftersom skolor har olika kostnader för lokaler. Elevers olikhet måste man också ta hänsyn till. I glesbygd är olikheten ofta lång skolväg och behovet av en skola i närheten av hemmet.

En tredje reservation han hade var att behoven måste styra fördelningen av pengar. Det har vi talat mycket om här, och det gäller också i högsta grad i glesbygden.

Skolpengssystemet kommer, precis som Eva Johansson sade, att konfronteras med en verklighet som inte är så lätt att anpassa till det systemet. Det allvarligaste tycker jag är att det finns risk för prismärkning. Den risken finns även i små kommuner, i kommuner där man har många små skolor. Där kommer prismärkningen att innebära att man tvingas sätta olika prislappar, beroende på t.ex. långa skolvägar. Det här är inte bra. Det är för övrigt den enda konsekvens skolpengssystemet kommer att få i många av kommunerna, dvs. just att man tvingas sätta prislappar. Det ger mer administration.

Skolpeng är för moderaterna och den borgerliga regeringen en ideologisk fråga. Förslaget formades någonstans, och sedan har skolpengen konfronterats med verkligheten. Beatrice Ask tvingas konfronteras med frågor, och hon och moderaterna tvingas till reträtt gång på gång när verkligheten visar att skolpengssystemet inte kan läggas in i modeller. Det bidde en tumme.

En stor del av den socialdemokratiska skolpolitiken är mycket väl anpassad och kommer att finnas kvar i fortsättningen. Jag tycker att det är bra. Jag vet att den socialdemokratiska skolpolitiken, med det statsbidragssystem som finns med möjlighet att välja skola, med skyldighet att ta hänsyn till närheten när man väljer skola och med möjlighet att profilera skolor, är bra och väl anpassad för föräldrar och elever. Jag tycker att den politiken skall få stå fast. Det är mitt råd till skolministern.

Anf. 29 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Fru talman! Jag noterar med tacksamhet att skolministern är beredd att bevaka utvecklingen i kommunerna vad gäller gymnasieskolan, även om hon inte är beredd att ge några regler nu. Jag tror att en vägledning och ett tillkännagivande från regeringen skulle vara av värde.

Jag ser det som ett bekymmer att det är svårt att genomföra de individuella programmen överallt. Men det gäller i många fall också förstahandsvalet för en del gymnasieelever. En del kurser kan bli fulltecknade, och några elever blir över. Av den anledningen hänvisas de till ett annat program. Det är naturligtvis också olyckligt.

De socialdemokratiska representanterna har här vältaligt värnat om närhetsprincipen. Men den principen åsidosattes i det exempel jag gav. Det är kanske den allvarligaste invändningen mot det fria valet för gymnasieeleverna. Det fria valet hotas i de små orterna ute i glesbygden. Eleven kan ha närmare till ett visst gymnasium men inte bli hänvisad dit.

När det gäller sektorsbidraget är det viktigt att påpeka att det också finns lokala variationer inom kommunerna som måste tillgodoses. Precis som statsrådet påpekar går det inte att uppfylla så många av de lokala behoven i kommunerna med centrala tilldelningar.

Prismärkning är ett fruktansvärt obehagligt uttryck. Men låt mig ändå an-

vända det. Jag anser att prismärkningen kan användas offensivt i kommunerna. Svaga elever, handikappade elever och invandrarelever kan stöttas mer offensivt med en medveten uppskrivning av de resurser som ges till eleven.

Jag tror att den idé som statsrådet diskussionsvis gav, nämligen att ett högkostnadsskydd behålls på skolstyrelsenivå, kan skapa en likvärdighet för alla elever.

Talmannen anmälde att Eva Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 30 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Det positiva med denna debatt är Beatrice Asks besked om att beslutet om statsbidragen står fast.

Jag vill komma tillbaka till problemen med integriteten i ett skolpengssystem med prissatta elever. Beatrice Ask säger i en bisats att vi inte skall vara rädda för att redovisa den faktiska kostnaden. Det är naturligtvis självklart. Den faktiska kostnaden för invandrarundervisningen vet vi redan i dag. Det är ingen hemlighet för Beatrice Ask eller för mig.

Jag vill markera att vi i dag inte pekar ut kostnaden för den enskilde eleven. Det kan i sig utgöra ett problem i framtiden. Beatrice Ask ser inte samma risk med det som jag gör. Jag drar då slutsatsen att det inte bådar gott för framtiden då moderaterna skall försöka genomföra sina idéer kring skolpengen.

Anf. 31 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Regeringen tänker inte bara försöka genomföra idén, vi kommer att genomföra den. För mig är det en oerhört viktig ideologisk fråga att förverkliga principen om en skolpeng. De inlägg som har gjorts här förvånar mig. Men ingenting skall ju förvåna en här i världen.

Det som har bekymrat mig och många andra med borgerligt sinnelag under åren, är den orättvisa som socialdemokraterna har stått för när det gäller synen på offentliga och fristående skolor. Med hjälp av statsbidraget har en segregation skapats där bara den som har mycket pengar har haft råd att välja ett alternativ, och man har försökt strypa framväxten av alternativ. Det var sent påkommet att inse betydelsen av Waldorf- och Montessoripedagogiken. Nu ändras attityden, och jag är oerhört tacksam för det.

En annan sak som har tagit mycket lång tid för socialdemokraterna är att komma till insikt om hur viktigt det är att elever och föräldrar kan välja skola. Det är dessa två delar som präglar tanken bakom en skolpeng. Däremot tror varken jag eller någon annan borgerlig politiker att det går att införa detta pang bom och hur enkelt som helst och att det inte finns några bekymmer.

Det finns många problem, och jag har tagit upp dem tidigare. Skoldirektören i Stockholm, Sven-Åke Johansson, arbetar med en utredning kring de aspekter, bekymmer och svårigheter som uppstår när man skall byta fot i systemet. Jag tror att det är oerhört värdefullt att det blir en saklig granskning där man ser till olika typer av kommuner och svårigheterna där. Det är

ett av skälen till att jag har aviserat att det skall komma en proposition på området för att reda ut begreppen. Avsikten är att det här skall bli bra.

Det här är en mycket stor ideologisk fråga. Det är inget som har hittats på i en kampanj. Förslaget har vuxit fram med utgångspunkt i ideologiska diskussioner och är oerhört centralt.

Nu säger en del att det kommer reservationer, undantag osv. Ja, den risken finns om man går för långt. Jag tror, och det var samma övertygelse som låg i statsbidragssystemet, att vi behöver skapa fler schabloner, avbyråkratisera osv. Det kommer att vara ambitionen när vi skall se över problemen. Detta är en ideologisk fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1991/92:57 om vissa statliga verks regionala förvaltningar

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Leo Persson har ställt ett antal frågor till mig som rör beslut om vissa statliga verks regionala förvaltningar. Bakgrunden är att posten, televerket och vägverket har beslutat att omorganisera sina regionala förvaltningar. För Kopparbergs läns del innebär besluten att man för samtliga tre verk kommer att ingå i regioner med regionförvaltningarna lokaliserade i orter utanför det egna länet. Antalet sysselsatta i de tre verken i Kopparbergs län beräknas därmed minska med ca 250 personer.

Leo Persson har vidare frågat mig om jag avser att kompensera bortfallet av sysselsättningstillfällen inom nämnda verk samt om jag avser att anvisa ytterligare medel till Dalarnas förfogande för åtgärder för att dämpa effekterna av den nu rådande lågkonjunkturen.

Jag har för några veckor sedan här i kammaren redovisat min syn på de frågor som Leo Persson ställer. Bakgrunden var den gången att omstruktureringen av de statliga verk som Leo Persson nämner, innebär att antalet arbetstillfällen minskar också i Norrbottens län. Jag skall gärna redogöra för vad jag då sade.

De statliga affärsverken liksom vissa andra myndigheter har mycket viktiga uppgifter sett från regionalpolitiska utgångspunkter. De svarar för betydande delar av den infrastruktur som är nödvändig för att näringsliv och boende skall kunna utvecklas i alla delar av landet. De ger också arbete åt ett stort antal människor runt om i landet.

När det gäller verkens serviceuppgifter, dvs. att bygga och underhålla väg- och telenäten och att svara för post- och teletjänster, är det riksdag och regering som formulerar mål och anger riktlinjer. På denna punkt har regeringen i regeringsförklaringen framhållit att satsningar på bättre infrastruktur är avgörande för den regionalt spridda sysselsättningen.

När det sedan gäller de organisatoriska formerna, regionindelning m.m. för den verksamhet som bedrivs så är det frågor som resp. verk självt bestämmer över. Både postverket och televerket är på olika områden utsatta för konkurrens. Riksdagen har också fastställt vissa effektivitets- och avkast-

ningskrav. Det innebär att verken måste se över sin organisation och söka effektiva arbetssätt. I det avseendet skiljer sig den statliga verksamheten inte från privat eller kommunal verksamhet. Det leder bl.a. till att olika verksamheter kan bedrivas med färre antal anställda än tidigare utan att man gör avkall på de primära servicemålen. Vi kan inte i längden bedriva en orationell offentlig verksamhet enbart av sysselsättningsskäl. Verksamheten blir då för dyr. Personalminskningarna berör alla delar av landet, även om vissa orter påverkas mera än andra.

Regeringen för samtal med privata tjänsteföretag om förläggning av verksamheter till orter som behöver bredda sin arbetsmarknad. Jag ser det som naturligt att regeringen på motsvarande sätt tar upp sådana diskussioner även med de statliga affärsverken och vissa andra myndigheter.

Slutligen vill jag på Leo Perssons fråga om medel till Dalarna för att dämpa effekterna av lågkonjunkturen erinra om att regeringen i tilläggsbudget I har föreslagit och redovisat en rad stimulansåtgärder. Arbetsmarknadsstyrelsen föreslås få ca 3,6 miljarder kronor. Dessa medel kommer, på sedvanligt sätt, att fördelas av AMS utifrån länens arbetsmarknadsproblem. I propositionen föreslås även att Kopparbergs län tillförs medel för infrastrukturprojekt och till statligt byggande. Vidare har regeringen nyligen beslutat att AMS får disponera 1,2 milj.kr. för att förstärka arbetsförmedlingen i Avesta.

Regeringen följer mycket noga arbetsmarknadsläget i landet och är, vilket också betonas i regeringsförklaringen, beredd att utnyttja varje del i den samlade arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen för att hindra arbetslöshetens sociala konsekvenser och för att skapa en bättre beredskap för den uppgång i sysselsättningen som kommer.

Anf. 33 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill framföra ett tack för svaret. Men jag vill också nu passa på och be arbetsmarknadsministern om ursäkt för att jag inte fanns på plats vid frågestunden förra tisdagen. Jag var nämligen på utskottsresa i Blekinge, och det gick tydligen inte att få godkänt att Odd Engström skulle ta emot svaret. Reglerna lär tala om att man skall vara sjuk innan man får någon ersättare, och det var därför. Jag ber om ursäkt för det.

Jag vill nog ändå påstå att jag tycker att det svar som arbetsmarknadsministern lämnar på min interpellation känns litet tunt. Var finns de regionalpolitiska bedömningarna? Svaret liknar mer ett svar som skulle ha levererats av kommunikationsministern.

I svaret saknas den regionalpolitik som arbetsmarknadsministern tidigare som centerriksdagsman vurmat för – att hela Sverige skall leva. Jag tycker att arbetsmarknadsministern skall leva upp till denna devis. Det är viktigt, och jag håller med om att hela Sverige skall leva.

En mer grundlig studie bör göras av de totaleffekter som blir följden av ett ohämmat flyttande av regionenheter ut ur Kopparbergs län. Jag vill påstå att de samråd som bör föregå sådana beslut har varit mycket bristfälliga, om det över huvud taget har förekommit några. Det finns angivet i verksförordningar och förordningarna för länsstyrelserna hur dessa samråd skall hanteras. Förordningarna är utfärdade av regeringen.

Jag vill upprepa mina två första frågor ännu en gång, då jag finner att arbetsmarknadsministern egentligen inte har svarat på dem. Den första frågan löd: Anser arbetsmarknadsministern det rätt att överlåta lokaliseringsbesluten på de statliga verken i sådana fall där staten tidigare medverkat till utlokalisering av s.k. kvalificerad verksamhet just av regionalpolitiska skäl? Jag tänker då på vägverket i Borlänge och andra utlokaliseringar som skett, banverket osv.

Jag kan ändra formuleringen i min andra fråga och ställa den så här: Vidhåller arbetsmarknadsministern att tillräckligt samråd existerar vid analys av sysselsättningseffekterna då flera verk samtidigt i egna organisationsbeslut omlokaliserar sin verksamhet? Utan samråd med länsstyrelserna blir det mycket konstigt. Jag vill påstå att man inte följer de förordningar som finns.

Vad avser mina två sista frågor i interpellationen vore det önskvärt att arbetsmarknadsministern något bättre kunde precisera på vilket sätt just Kopparbergs län kommer att få del av arbetsmarknadsmedel som aviseras. Vad som kan konstateras är att Kopparbergs län fått mindre åtgärdsmedel än jämförbara län med likartad arbetslöshetssituation. Från augusti månad har man haft en ännu sämre utveckling än övriga skogslän, även om jag vill påstå att det som satsas i de övriga skogslänen också är otillräckligt. Det vore bra om arbetsmarknadsministern kunde precisera sig, så att vi vet hur vi skall klara den djupa arbetsmarknadskris som nu råder i Kopparbergs län.

Det måste till ordentliga regionalpolitiska insatser. Bl.a. skall byggverksamheten stimuleras. Andra åtgärder är nu helt nödvändiga, så att det börjar rulla igen. De statliga verkens bidrag av nya arbetssökande kommer inte att göra det enklare.

Jag läste i Dagens Nyheter i dag om postens framtida omstrukturering. Det är oroande. Visserligen säger man att man skall utreda hur det skall bli med lantbrevbärarnas situation. Jag vill ändå till arbetsmarknadsministern redan nu skicka med att vi skall vara rädda om lantbrevbärarna ute i glesbygden. Möjligheten att tillfredsställa mångas krav på en grundservice och trygghet bygger på denna verksamhet. Jag är orolig för om man tänker plocka bort denna verksamhet.

Visst kan man hitta lösningar i vissa bygder, där en affär kan räddas med utökning av olika kombinationer av service. Vi har ju apotek, systembolag och andra verksamheter som fungerar. Det stöttar naturligtvis vissa glesbygdsbutiker. Det är jag helt medveten om. Men vi får inte glömma bort hur viktigt det är att lantbrevbärarnas funktioner tas till vara också i framtiden.

Jag vill vädja till arbetsmarknadsministern att känna det regionalpolitiska ansvaret för postverkets verksamhet i glesbygden.

Anf. 34 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Mitt lilla anförande måste med nödvändighet börja med geografi för att sedan gå över till mer principiella frågeställningar.

Leo Perssons interpellation berör Kopparbergs län. Jag bor och verkar i ett angränsande skogslän, Gävleborgs län. I dag ståtar vi med den inte särskilt trivsamma rollen som nr 1 i landet när det gäller arbetslöshet, hur man än räknar. När det gäller de yngre är arbetslösheten mycket stor och inom vissa branscher oerhört besvärande.

Vi har i vårt län, Gävleborgs län, drabbats mycket hårt av lågkonjunkturen kombinerad med en strukturomvandling, ja, en strukturkris. Detsamma gäller också några andra län.

När det gäller de statliga verken, som Leo Persson nämner i sin interpellation, befinner vi i Gävleborg oss i precis samma situation som man gör i Dalarna. Samtliga tre verks regionkontor har lokaliserats ut ur länet. Jag vill påstå att situationen hos oss i Gävleborg är än mer besvärande – här är det en och samma kommun, residensstaden och länets största kommun Gävle, som drabbats. Inom kort tid har 480 arbetstillfällen försvunnit genom de här tre verkens utlokalisering.

Den senaste utflyttningen – den av postverkets regionkontor, som flyttade från Gävle till Uppsala – skedde i rekordfart sistlidna sommar. Under sommaren har de flesta människor här i landet semester, och det gick ganska opåtalat förbi ända fram till augusti, då det visade sig att beslutet redan var fattat och möjligheterna att göra någonting åt det var obefintliga.

Huvudorten för det nya, större regionkontoret för posten blev Uppsala, som är en expansiv ort i Stockholms omedelbara närhet. Den ort som man hade att välja på – Gävle – har precis motsatt utvecklingskurva, nämligen en starkt negativ sådan.

Förutom att Gävle blivit av med de arbetsplatser som jag redan har nämnt strukturomvandlar skogsindustrin, där Stora är det senaste exemplet; 400 arbetstillfällen inom Gävle kommun försvinner, också här på mycket kort tid.

Man kan då fråga sig, arbetsmarknadsministern: Var finns det regionalpolitiska ansvaret hos postverkets ledning? Anser statsrådet att postverkets ledning handlagt den här frågan i enlighet med det regionalpolitiska ansvar verket ålagts av riksdagen? Jag avser då det faktum att man valde Uppsala, som klarar sig mycket bra ändå och expanderar, i stället för Gävle, som har rakt motsatt och negativ utveckling.

Anf. 35 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Leo Persson och Axel Andersson har beskrivit för arbetsmarknadsministern hur det ser ut i några skogslän. Jag behöver inte fylla på den beskrivningen – arbetsmarknadsministern vet ju mycket väl hur det ser ut i samtliga skogslän.

Låt mig säga att jag helt och hållet delar regeringens syn på hur de statliga verken skall agera i de här frågorna. Jag har begärt ordet bara av en särskild anledning, nämligen den artikel i DN i dag som Leo Persson hänvisade till – den handlar om postens verksamhet och planer på att ta bort massor av postkontor.

Försök har gjorts att finna alla tänkbara och otänkbara lösningar för att behålla postservicen i glesbygden. Bl.a. har banker velat ta över verksamheten, men finansinspektionen har då sagt nej med hänvisning till risken att man blandar ihop kassorna! Däremot har finansinspektionen ingenting emot att posten bedriver bankverksamhet – då blandar man tydligen inte ihop kassorna.

Det här är en ganska märklig syn på hur man kan lösa problemet med servicen i glesbygden, framför allt postservicen. Av det skälet har riksdagen bifallit en motion som jag och Isa Halvarsson väckte under vårriksdagen. Där

står vi i dag och väntar på ett besked från regeringen om när det kommer en proposition som gör det möjligt för eventuella bankkontor ute i glesbygden att åta sig den här arbetsuppgiften.

Jag skulle vilja säga att det är oerhört viktigt för sysselsättningen, för småföretagen i våra glesbygder, att det verkligen finns framför allt en postservice som gör skäl för namnet. Det räcker inte alltid med lantbrevbärare – de är alldeles utmärkta för pensionärer och liknande, men för andra, som har sin sysselsättning på annan ort och inte kan bevaka den möjligheten, måste det finnas ett postkontor i närheten. Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Är regeringen beredd att snarast lägga fram ett sådant förslag att man kan lösa problemet med förhållandet mellan bankerna och posten?

Dessutom vill jag tillägga att det är väldigt viktigt att pröva alla vägar för att lösa de här problemen, och då får inte statliga myndigheter lägga hinder i vägen.

Men det här brådskar. Artikeln i dag anger hur man från postverket ser på det. Vi här i riksdagen kan då faktiskt inte sitta och rulla tummarna och vänta på att regeringen någon gång fram på våren skall komma med ett förslag.

Dessutom vill jag säga att man skulle uppskatta om brev besvarades, inte av arbetsmarknadsdepartementet i det här fallet utan av finansdepartementet. Men tydligen tycker man där inte att det är så viktigt, eftersom det bara gäller en glesbygdsfråga.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Först några ord till Leo Persson och Axel Andersson.

Jag har verkligen full förståelse för att ni, var och en för sig, kämpar för era län och era orter, som naturligtvis har det rätt besvärligt i den här lågkonjunkturen.

Omorganisationen av tre statliga verk har ju pågått under en längre tid. Tidigare regering var mycket väl medveten om den diskussion som pågick men ingrep inte. När allt är klappat och klart kan man inte ingripa på det sätt som det verkar som om ni önskar, bl.a. med hänsyn till det uppdrag som riksdagen har givit dessa centrala verk.

I stället för att dundra om det som skett tidigare, vilket ju inte leder någonstans, försöker jag ta tag i det som ligger framför oss. Jag har bara denna vecka träffat tre verkschefer för att diskutera just behoven av att dessa mycket stora arbetsgivare tar ett regionalpolitiskt ansvar och regionalpolitiska hänsyn i just lokaliseringsfrågor.

En annan lika stor fråga som delvis har berörts i den här debatten är rätten till samma service var man än bor i riket. Den anser jag vara mycket viktig. Det är också en fråga om regional rättvisa, fast av annan typ.

Till Leo Persson vill jag säga att jag har att inom regeringen diskutera de medel som behövs för att upprätthålla arbetslinjen i svensk arbetsmarknadspolitik. När jag sedan har fått mina medelsramar är det AMS generaldirektör och eventuellt styrelse – jag vet inte riktigt hur de handlägger det – som fördelar medlen på län. De har naturligtvis en skyldighet att fördela dessa medel med hänsyn till vilka svårigheter resp. läns arbetsmarknad befinner sig i. Det här har jag också diskuterat igenom med arbetsmarknadsverket.

Jag har under morgonen, Sigge Godin, tagit del av postutredningen. Den fråga som Sigge Godin tar upp är väsentlig. Jag möter det här på annat sätt, nämligen i form av arbetsmiljööverklaganden där man menar att säkerheten inte riktigt är som den skall vara när man samarbetar i olika frågor. Jag har precis samma önskan som Sigge Godin – om en motion har bifallits och det är så mycket på gång, är det mycket viktigt att berört departement och regeringen ger klara besked så fort som möjligt, så att man vet efter vilka riktlinjer man har att arbeta.

Anf. 37 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag företräder också ett skogslän, Jämtlands län. Vi har där ungefär samma erfarenheter som de som har talat för sina resp. skogslän tidigare i denna debatt. Vi är mycket bedrövade och känner oss uppgivna över det sätt varpå posten har handlat även när det gäller vårt län.

När de första signalerna kom om en ändring av regionkontorsorganisationen tog facket genast kontakt med oss riksdagsledamöter. Det här ärendet var också uppe i vår länsstyrelse. Vi agerade gemensamt mot postens styrelse. Vi skrev ned vad vi tyckte, och vi från riksdagen påminde om det särskilda regionalpolitiska ansvar som posten och andra statliga verk enligt regeringens och riksdagens mening har.

Nu hjälpte inte detta. Jag vet att arbetsmarknadsministern mycket väl känner till förhållandena på arbetsmarknaden i Jämtlands län. Jag delar statsrådets uppfattning att det inte lönar sig mycket att se tillbaka och gräma sig, utan nu måste man i stället ta nya tag och se framåt. Jag tyckte att det var mycket positivt och att det kändes bra när arbetsmarknadsministern talade om att han vill ta kontakt med flera verkschefer. Jag hoppas att postverkets verkschef finns med i den planeringen. I dessa kontakter skulle man litet tydligare – och, inte mig emot, litet mera högljutt – påminna om det regionalpolitiska ansvaret. Posten utför ett mycket viktigt arbete och har en viktig ställning när det gäller att hålla hela landet levande. Lantbrevbärarnas viktiga arbete har tidigare nämnts.

Jag skulle dock vilja ha reda på om postverkets chef finns med i den annonserade kontakten med chefer för statliga verk. Kan man förvänta sig att arbetsmarknadsministern höjer rösten och kräver en större inriktning på det regionalpolitiska planet?

Anf. 38 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill återkomma med en del frågor till arbetsmarknadsministern. I Kopparberg har posten, televerket och vägverket handlat var för sig utan det samråd med länsstyrelsen som är så väsentligt för att man skall kunna se totaleffekten. Det är detta jag frågat arbetsmarknadsministern om.

I länsstyrelseförordningen från 1991 tas det här problemet upp i §§ 33 och 34, som berör samråd. Det talas där om hur viktigt det är att man överväger effekterna ur regionalpolitisk synvinkel. När så här många verk fattar enskilda beslut som inte har föregåtts av samråd, vill jag påstå att det blir fel.

I verksförordningen – som har litet fler år på nacken men som inte har blivit ändrad – talas det om detta i § 5. Det är bra att arbetsmarknadsministern har tagit kontakt med verkschefer för att föra den här diskussionen. I

de två sista raderna i § 5 sägs att därvid skall beaktas de krav som ställs av hänsyn till bl.a. regionalpolitiken, miljöpolitiken och totalförsvaret och som det kan bli fråga om för olika verk och myndigheter. Det är bra att den typen av samtal förekommer.

Arbetsmarknadsministern tog vidare upp att det naturligtvis är AMS som fördelar de medel som tillställs AMS. Det är bra att arbetsmarknadsministern har talat med företrädare för AMS, som skall fördela medlen. Det känns litet tryggare, och när det gäller behov av medel har han förhoppningsvis lyft fram Kopparbergs län och dess betydelse.

På en statistisk kurva kan man se att de tre län som har det besvärligast är Norrbottens, Gävleborgs och Kopparbergs län. Den visar att bland skogslänen var det just Kopparbergs län som vid mätningen den 23 november låg lägst i förhållande till insatser för arbetslösheten. Dessa siffror fick jag från länsarbetsnämnden i morse. Det är viktigt att man verkligen beaktar detta när man skall fördela medlen från AMS. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern på något vis tycker att det här är viktigt.

Anf. 39 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Naturligtvis har jag förståelse för nödvändigheten av omstrukturering, även inom den statliga verksamheten. Det är självklart att den måste vara effektiv och ständigt förbättras. Men min fråga, som berör samma sak som Leo Perssons, kvarstår: Vart tog det regionalpolitiska hänsynstagandet vägen när det gäller postverkets val av ny regionhuvudort?

Även i vårt län har vi upplevt den här nonchalansen från postverkets sida. Det lagstadgade samrådet har inte förekommit. Alla berörda togs mer eller mindre på sängen av ett mycket snabbt agerande från postverkets sida. Vi menar att det absolut inte får gå till så. Har postverket enligt arbetsmarknadsministerns mening uppfyllt det regionalpolitiska ansvaret i valet av Uppsala i stället för Gävle i samband med postverkets omregionalisering?

Herr talman! När olyckan nu ändå var framme och vi fick en borgerlig regering efter valet i höst, är jag i alla fall glad över att den regionalpolitiskt kunnige Börje Hörnlund blev arbetsmarknadsminister. Vi som bor i skogslänen ställer vissa förhoppningar till Börje Hörnlund. Jag hoppas att det Börje Hörnlund tar upp längst ner på s. 2 i det utdelade svaret till Leo Persson har relevans för skogslänen, och därmed också det ofta bortglömda skogslänet Gävleborgs län, när det gäller en förnyelse av arbetsmarknaden på sikt. Det gagnar icke övriga delar av Sverige om skogslänen skall "dra sig fram" på nåder. Vi måste få möjlighet till utveckling, och då behövs ett aktivt stöd från samhällets sida. Det hoppas jag att Börje Hörnlund är beredd att arbeta för i den regering han verkar i.

Anf. 40 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Vi är i den lyckliga situationen att ha fått en ny regering som kan ta fatt i denna fråga. Vi har väntat länge på att man skall ta centralbyråkraterna i kragen och tala om för dem att de inte skall lägga sig i det som de inte begriper. Jag hyser alltså stora förhoppningar om att den nya regeringen skall lyckas med detta. Det gjorde ju inte den tidigare regeringen.

Självklart har ni i departementet och vi i utskottet båda ett ansvar för ar-

betsmiljön. I det här fallet antar jag att det handlar om behovet av dubbel bemanning och liknande. Ett sådant problem löses lättare om man i glesbygden får lägga samman verksamheter. Det gäller inte bara postens och bankernas verksamheter utan också affärers och andras. Om de får fler arbetsuppgifter kan också fler människor sysselsättas på heltid. Det gör att även arbetsmiljöproblemen kan lösas.

Vad gäller postens verksamhet ute i den yttersta glesbygden rör det sig om mycket små kontor. Detsamma gäller bankernas verksamhet där. De känner, som arbetsmarknadsministern vet, alla kunder, småföretagens situation och förhållandena i bygden i övrigt. Det finns alltså stora möjligheter att lösa problem av detta slag, om man bara vill.

Jag förutsätter, utan att ha fått något egentligt svar, att regeringen inser att den här frågan för oss här i Stockholm är mycket liten och kan lösas ganska omgående. Däremot är det en mycket stor fråga för människor i glesbygden, och det var också en mycket stor fråga i valrörelsen. Vi måste knäppa centralbyråkraterna på näsan och tala om för dem att de inte förstår frågan, eftersom de inte ens har studerat den. Det är alltid lätt att säga nej till saker och ting. Här handlar det faktiskt om att hitta flexibla lösningar så att servicen kan upprätthållas. Om inte det sker försvinner människor, framför allt ungdomar, och småföretag från glesbygden. Utan service kan företagen helt enkelt inte existera. Det här är med andra ord en viktig fråga, som jag hoppas på en snar lösning av.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag kan berätta för Stina Eliasson att jag i dag mellan kl. 07.30 och 08.30 förde en diskussion med postverkets chef, inte med hög röst utan jag talade lågmält men starkt vädjande.

Jag anser det vara ett minimikrav, Leo Persson, att berörd länsstyrelse vet vad som sker. Vem som kontaktar den ene eller andre är en sak för sig, men dessa frågor är så viktiga att de verkligen bör diskuteras.

Beträffande arbetslöshetssituationen i Kopparbergs län förutsätter jag att nya och senast kända fakta beaktas i kommande fördelning av stöd.

Axel Andersson frågar om posten har uppfyllt de krav som kan ställas på den. Jag vill inte svara direkt på den ställda frågan men kan svara indirekt genom att säga så här: Jag hoppas att man vid varje tillfälle då staten är inblandad gör en bedömning av de olika orterna för att se vilka som bäst behöver jobben. Kan de förläggas till de orter som ur arbetsmarknadssynpunkt bäst behöver dem och till ungefär samma kostnad som till andra orter hoppas jag verkligen att just de orterna kommer i fråga.

Det här är mycket viktigt om man ser till den totala statsbudgeten. Om det tas stor regional hänsyn i det ordinarie budgetarbetet blir mina anslag till regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik klart lägre än om denna hänsyn inte tas. Man slipper också ett antal överhettningstendenser, som i så hög grad har förstört vårt lands ekonomi under 1980-talet och början av 1990-talet.

Här har talats om lyckan resp. olyckan med en ny regering. Den frågan har ni neutraliserat här i kammaren, varför jag inte går in på den.

I fråga om arbetsmiljön delar jag återigen Sigge Godins uppfattning. Jag

tror att det är mycket farligare med en kiosk i en storstad än en lanthandel i glesbygden där alla känner varandra. Visst kan det hända saker och ting även där, men det är ändå mycket farligare i större koncentrationer än det är i en liten glesbygdsbutik.

Anf. 42 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det direkta och positiva svaret angående arbetsmarknadsministerns träff med postverkets verkschef. För mig spelar det ingen roll hur röstläget är. Går det att uppnå resultat med Börje Hörnlunds lågmälda och starkt vädjande tonläge är det bra. Det är ju resultatet som räknas.

Med allas vår vetskap om de många obetalda räkningar som den bortröstade socialdemokratiska regeringen lämnade efter sig samt med allas vår vetskap om den lågkonjunktur som råder i hela vår omvärld känns det mitt i allt elände tryggt – inte bara för Axel Andersson och dem han talar för utan också för mig och många som jag talar för – att veta att chefen för arbetsmarknadsdepartementet är en person som vet vad regionalpolitik är och som känner till problemen i våra skogslän men också vet vilka fantastiska möjligheter dessa län har.

Det här var en liten extra julhälsning till Börje Hörnlund.

Förste vice talmannen anmälde att Axel Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 43 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Vad gäller arbetsmarknadsministerns samtal med postverkets generaldirektör var det bra att få höra att ett första samråd redan ägt rum. Arbetsmarknadsministern sade att han hade ett vädjande tonläge, och det är kanske bra om det förstärks och följs av ett antal samtal som ger till resultat att den utveckling i fråga om postservice i glesbygd som Stina Eliasson och andra önskar, också kommer till stånd. Det är mycket viktigt.

Det gladde mig att arbetsmarknadsministern tycker att de samråd som jag nämnde också sker. Det är på sin plats, då det har påvisats att några samråd tidigare inte har ägt rum. Det är bra att arbetsmarknadsministern tar berörda verk i örat och säger åt dem att följa förordningarna på ett sätt som gör att man upplever att det sker ett samråd ute i länen.

Vad gäller frågan om fördelning av medel till länen, bl.a. till Kopparbergs län, säger arbetsmarknadsministern att han förväntar sig att AMS fördelar pengar med utgångspunkt i den arbetsmarknadssituation som råder. Jag hoppas verkligen att man på detta verk läser protokollet från dagens interpellationsdebatt och tar till sig vad arbetsmarknadsministern säger. Han påpekar att det gäller att anpassa sig till den verklighet som råder beträffande sysselsättningsbehov och annat i berörda län. Jag vill framhålla att Kopparbergs län i dessa avseenden ligger mycket illa till just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1991/92:60 om EG och den svenska regionalpolitiken

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Karl-Erik Persson har ställt tre frågor till mig angående EG och den svenska regionalpolitiken.

Karl-Erik Persson befarar att vi varken kommer att kunna ha kvar de regionalpolitiska stödåtgärder vi har i dag eller få del av de medel som EG, genom de s.k. strukturfonderna, satsar på åtgärder för regional utveckling.

Mot denna bakgrund ställer Karl-Erik Persson följande frågor:

Hur skall vi kunna garantera fortsatt stöd till utsatta regioner?
Hur mycket måste Sverige bidra med till EGs regionala fond?
Vad kommer vi att få tillbaka?

Låt mig, innan jag svarar på dessa frågor, redogöra något för regionalpolitikens ställning i EG.

Romfördraget, som är EGs grundläggande dokument, föreskriver bl.a. att Gemenskapen skall sträva efter att stärka den ekonomiska och sociala samordningen genom att minska klyftorna mellan olika regioner och att utveckla de mindre gynnade områdena. Regional utjämning är också ett verksamhetsområde som inför fullbordandet av den inre marknaden fått ökad betydelse.

Regionalpolitik bedrivs på två sätt i EG, dels på gemenskapsnivå genom de s.k. strukturfonderna, som förutom regionalfonden även omfattar socialfonden och jordbruksfonden, dels av de enskilda medlemsstaterna som utifrån vissa förutsättningar kan utforma en egen regionalpolitik med nationella medel. Låt mig här poängtera att strukturfonderna inte är några fonder i egentlig mening utan årliga utgiftsposter i EGs budget.

För perioden 1989–1993 har EG beslutat att genom strukturfonderna anslå ca 60 miljarder ecu, dvs. ca 420 miljarder kronor, till gemensamma insatser för regional utjämning. Medlen skall komplettera de enskilda medlemsstaternas egna insatser. De medel som EG anslår för dessa insatser beräknas under perioden 1989–1993 öka från 20 till ca 25 % av EGs totala budget. Detta innebär att endast jordbrukspolitiken utgör en större utgiftspost än regionalpolitiken i den gemensamma budgeten.

För att främja den regionala balansen inom EG skall strukturfondernas medel fördelas till de mest behövande regionerna, vilket gör att huvuddelen av medlen går till de ekonomiskt minst utvecklade områdena i t.ex. Grekland, Portugal, Spanien och Irland. Det finns dock ingen medlemsstat som inte fått ta del av de gemensamma medlen.

Hur strukturfondernas verksamhet kommer att utformas efter 1993, då nuvarande programperiod går ut, är ännu inte beslutat. Enligt ett uttalande tidigare i år av den kommissionsledamot som ansvarar för regionalpolitik, finns det för framtiden behov av att både stärka den gemensamma budgeten och att öka, gärna fördubbla, strukturfondernas medel.

Förutom den regionalpolitik som bedrivs på gemenskapsnivå kan medlemsstaterna, under vissa förutsättningar, bedriva en egen nationell regional-

politik som innebär stöd till företag i syfte att bl.a. motverka regionala obalanser inom ett medlemsland.

Jag vill här framhålla att företagsstöd visserligen är ett viktigt, men inte det enda instrumentet för regional utveckling. Regionalpolitik handlar även om att utforma verksamheterna inom andra politikområden, t.ex. utbildning, forskning, kommunikationer och kultur, på ett sådant sätt att de främjar en regional balans.

I EG blir en medlemsstats regionalpolitiska åtgärder endast föremål för EGs uppmärksamhet i de fall åtgärderna innebär stöd till företag som i förlängningen kan medföra att konkurrensen snedvrids på ett sätt som strider mot EGs intresse.

Regionalpolitiskt stöd får naturligtvis endast lämnas i områden med regionalpolitiska problem. Då de inomregionala obalanserna bedöms, tas hänsyn till att vissa länder har ett relativt högre välstånd än andra. De rikare länderna måste därför uppvisa större inomregionala obalanser än de mindre gynnade för att regionen i fråga skall kunna ingå i stödområde.

Regionalpolitik i EG och Sverige bedrivs i detta avseende utifrån delvis olika utgångspunkter. I EG tillmäts bruttonationalprodukt och arbetslöshet en betydande roll för om, var och i vilken omfattning regionalpolitik kan bedrivas. I Sverige och i våra nordiska grannländer är det förutom arbetslöshet även andra faktorer som i stor utsträckning påverkar stödområdets omfattning, nämligen den glesa befolkningen och de långa avstånden till marknaderna.

De regler som gäller för regionalpolitiskt företagsstöd i EG kommer även att gälla i Sverige från och med 1993, då avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet, det s.k. EES-avtalet, avses träda i kraft.

I en gemensam deklaration i anslutning till detta avtal har EG och EFTA-länderna därför betonat att en låg befolkningstäthet skall utgöra ett möjligt kriterium då en region bedöms som berättigad att ingå i stödområde eller inte. Deklarationen avviker inte från EGs regler, utan den förtydligar endast ett kriterium som är av stor vikt då de nordiska länderna utser stödområden.

Detta var en kort översikt över regionalpolitiken i EG. Låt mig nu återgå till Karl-Erik Perssons frågor.

Den första frågan, hur vi skall garantera fortsatt stöd till utsatta regioner, vill jag besvara på följande sätt. Den inriktning som den svenska regionalpolitiken har i dag och den utformning som EES-avtalet har gör att jag bedömer att vi i framtiden skall kunna bedriva en aktiv regionalpolitik i Sverige med i stort sett samma inriktning som i dag.

Det kommande EES-avtalet innebär även att Sverige tillsammans med de övriga EFTA-länderna skall bidra till att de regionala obalanserna inom EES-området minskar. EFTA-länderna skall inrätta en fond där medlen huvudsakligen går till de sydliga regionerna i EES. För Sveriges del innebär fonden ett årligt åtagande på ca 250 milj.kr. EES-avtalet innebär däremot inte att Sverige skall lämna bidrag till EGs strukturfonder.

Karl-Erik Perssons två övriga frågor rör förhållandet vid ett eventuellt medlemskap. Hur mycket Sverige måste bidra med till regionalfonden, som är en av strukturfonderna, och hur mycket som kommer att fördelas från fonderna till projekt i Sverige, är det i nuläget inte möjligt att klart bedöma,

bl.a. eftersom det i EG nu diskuteras hur fondernas verksamhet och inriktning skall utformas efter 1993.

Låt mig slutligen framhålla att jag vid de nordiska regionalministrarnas möte i Helsingfors förra månaden tog initiativ till en utökad nordisk samordning i dessa frågor. De nordiska ministrarna gav ministerrådets ämbetsmannakommitté i uppdrag att inom ett år presentera ett underlag för förslag till ett gemensamt framtida agerande.

Behovet av samordning gäller exempelvis gentemot det nya organ som skall övervaka hur EES-avtalets regler om regionalpolitiskt stöd följs och inför de nya förhandlingar om medlemskap i EG som flera nordiska länder kan komma att påbörja. I förlängningen kan det också vara en styrka att inför EG-kommissionen tala med en enig nordisk stämma för att lyfta fram det som i regionalpolitiskt sammanhang är unikt för Norden.

Jag tänker i detta sammanhang bl.a. på våra långa avstånd till marknaderna, vår mycket låga befolkningstäthet och vårt kalla klimat samt de höga kostnader vi har för att upprätthålla en god infrastruktur i stödområdena.

Anf. 45 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Jag tror emellertid inte riktigt på att vi kan behålla den regionalpolitik vi har i dag. Såvitt jag vet är det Romfördraget och EGs vitbok som kommer att styra regionalpolitiken. Grunden för EGs syn på statsstöd till regionerna återfinns i Romfördragets artiklar 92 punkt 2A och 93 punkt 3C. Grundprincipen är att dessa bestämmelser förbjuder statsstöd som snedvrider eller hotar snedvrida konkurrensen genom att vissa företag eller produktion av vissa varor gynnas i den mån handeln mellan länderna påverkas.

Den förstnämnda artikeln avhandlar stöd till områden där levnadsstandarden är särskilt låg eller där det föreligger en allvarlig undersysselsättning. Enligt denna artikel kan inte någon form av svensk regionalpolitik stödjas, eftersom kravet är att inkomsten per capita i området får uppgå till högst 75 % av den i EGs medlemsländer.

Enligt artikel 93 punkt 3C måste stödet vara tidsbegränsat och får heller inte leda till att överkapacitet totalt sett uppstår inom EG. Därtill får exportstöd inte förekomma.

Av EGs vitbok och av de deklarationer som gjorts framgår mycket tydligt att regionalt stöd till våra glesbygder inte är att räkna med. Det skulle ses som en avvikelse från principen om konkurrensneutralitet. Vissa områden i Europa kan vara tänkbara, men det är underutvecklade områden som ligger långt från våra. Av EGs vitbok framgår mycket klart att ekonomiskt stöd av det slag vi har – direkt företagsstöd, lokaliseringsstöd, lokaliseringslån, transportstöd, nedsatta socialavgifter, osv. – inte kommer att godkännas.

Medlemsländerna skall vidare till kommissionen anmäla alla regionalpolitiska stödåtgärdsprogram som avser företag, och kommissionen skall då godkänna stöden innan de får tas i bruk.

Det sägs i interpellationssvaret att alla länder får stöd för sin regionalpolitik, men av de uppgifter jag har kunnat få fram är det av de tolv medlemslän-

derna bara Grekland, Portugal, Spanien och Irland som i dag har möjlighet att få stöd.

Sverige får alltså lov att vara med och satsa, och det är väl det största bekymret i det sammanhanget. I massmedia förekommer uppgifter om detta, bl.a. har EG-ministern sagt att Sverige får vara med och satsa runt 15 miljarder kronor. I en SAF-tidning har jag läst att vi skall satsa 16 miljarder och att vi får tillbaka 6 miljarder. Jag tycker att det är ett bekymmer att man inte kan få reda på de här siffrorna. De principer man har i dag för att räkna ut vad de länder som är med i EG betalar till den regionala fonden måste man ju på ett eller annat sätt kunna tillämpa på Sverige för att se vilka siffror som skulle bli aktuella och för att vi därmed skulle kunna få en riktig bild av detta.

En annan sak som är bekymmersam är att det, i fråga om alla stödåtgärder som kommer att vidtas, är EG-domstolen som slutligt tar ställning.

Det är också fråga om väldigt mycket hemlighetsmakeri kring detta. Hemlighetsstämpelns blå färg lyser överallt i detta sammanhang.

Som jag ser det har det svenska parlamentet större förutsättningar att styra den svenska regionalpolitiken än EGs parlament.

Låt mig sluta med att återge några ord som har sagts i detta ämne:

Det som talar för att EG med stor sannolikhet medför ökad regional obalans i Sverige är bl.a. att EG vid närmare samarbete knappast kommer att ge regionalpolitiskt stöd till svenska regioner från sin regionala fond med tanke på Sveriges inkomstnivå och låga arbetslöshet och att EG i första hand kommer att främja tillkomsten av vidareförädlingsindustri inom nuvarande EG, eftersom arbetslösheten inom EG-länderna är mellan fem och femton gånger större än i Sverige. De fackliga organisationerna inom EG kommer dessutom att hårt bevaka var nyetableringen sker.

Jag skulle mer än gärna önska att jag själv hade sagt dessa ord, men det har jag faktiskt inte, utan de är hämtade ur en reservation som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund skrev till REK 87. Jag är faktiskt mycket lycklig över att Börje Hörnlund skrev en sådan bra och utförlig reservation till den regionalpolitiska kommitténs betänkande, och jag står helt och fullt bakom den. Jag hoppas också att arbetsmarknadsministern kan föra in dessa tankegångar i den regering han sitter i.

Anf. 46 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Sveriges närmande till EG och de frågor som därvid berörs, förutsättningarna att bedriva politik på det sätt vi själva har beslutat, intresserar naturligtvis inte bara oss riksdagsledamöter utan också hela Sveriges folk.

En viktig fråga, särskilt för den typ av region i Sverige som jag representerar, nämligen skogslänen, är: Vilken regionalpolitik får vi vid ett närmare samröre, kanske ett medlemskap, i EG? Förhandlingar föreståt, och då är frågan av utomordentlig betydelse. Vi behöver ju inte så att säga lägga oss platt för EG, utan jag anser att vi i verklig mening skall förhandla om dessa frågor.

Det finns i den regeringsdeklaration som den nya regeringen presenterade för några månader sedan ett kort regionalpolitiskt avsnitt, som inleds med

en mycket koncis programförklaring: Hela Sverige skall leva. Den lilla meningen förpliktigar, Börje Hörnlund.

Alla vi som bor och verkar i norra delen av Sverige och i skogslänen betraktar det som självklart att den målsättning för regionalpolitiken som denna riksdag har slagit fast – nämligen att alla människor skall kunna bo och verka i hela landet och ha en grundläggande, trygg samhällsservice – skall gälla som förutsättning och som utgångspunkt i förhandlingarna med EG.

Skogslänen är i dag i akut behov av stora infrastrukturella satsningar för att kunna hävda sysselsättning och utveckling, inte minst när det gäller kommunikationer och högre utbildning, särskilt högskoleutbildning. Också företagen i skogslänen behöver visst samhällsstöd för att så att säga kunna bli konkurrensneutrala nedifrån och upp.

Nu är vi på väg in i den europeiska familjen. Vilka är då regeringens ambitioner när det gäller regionalpolitiken och EG? I det långa svar som arbetsmarknadsministern har gett på Karl-Erik Perssons interpellation kan jag inte utläsa någon regeringens ambition när det gäller att i förhandlingarna driva en svensk progressiv linje med hög svansföring och hävda vår rätt att bedriva en aktiv och rättvis regionalpolitik. Arbetsmarknadsministern sade i sitt svar att han bedömer att vi i framtiden "skall kunna bedriva" en aktiv regionalpolitik, men vilken form av regionalpolitik *kommer man* att bedriva? Kommer den svenska regeringen i förhandlingarna med EG att hävda Sveriges rätt att bedriva en progressiv regionalpolitik för utveckling och för en trygg framtid i hela vårt land?

Anf. 47 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! Jag skulle vilja tacka Karl-Erik Persson för att han ställt en interpellation i ett viktigt ämne och också arbetsmarknadsministern för att han svarat utförligt på frågorna i interpellationen. Vad jag tycker är litet beklagligt är att Karl-Erik Persson i viss mån utgår från ett svartmålningsperspektiv och att han kanske därmed också döljer något av de verkliga diskussionsfrågorna och det som är värt att ta upp till debatt.

Först måste jag konstatera att EG som organ utifrån sitt perspektiv har en ganska hög ambitionsnivå när det gäller regionalpolitiken. Man har ju inom EG att brottas med de problem som finns i södra Europa. Innan jag går in på mitt huvudsakliga inlägg måste jag säga att jag är litet fascinerad över vänsterpartiets sätt att argumentera i den här frågan. Karl-Erik Persson är bekymrad över att Sverige skall satsa ett antal miljarder kronor till EGs regionalfonder. Vänsterpartiet är bekymrat över att Sverige skall vara med och hjälpa människor i Portugal, Grekland, södra Spanien och Irland att få en fungerande infrastruktur. Det handlar ju om solidaritet med de delar av Europa som har det sämre ställt. Att vänsterpartiet är bekymrat över detta är ju egentligen otroligt.

Jag tycker att man i debatten om regionalpolitiken och EG lätt blandar ihop begreppen så att det blir litet förvirrande ibland. Det finns tre viktiga saker att hålla reda på.

Det första är de problem som den internationaliserade ekonomin skapar. Sådant har inte att göra med vare sig EG eller vår egen regionalpolitik, utan

det har att göra med att vi går mot en alltmer internationaliserad ekonomi. Det enda sättet att hålla oss ifrån detta är att stänga gränserna och inte vara ett frihandelsland längre. Det vill ingen av oss. Vi inser att ont skulle bli värre av detta. Dessa problem måste vi vara medvetna om. De uppstår oberoende av EG och EES.

Det andra är de egna regionalpolitiska beslut som vi fattar i Sverige. De påverkas inte heller av EG eller EES-avtal i första hand. Det handlar om hur villiga vi är att bedriva en rättvis fördelning inom landet.

Det tredje, som vi diskuterar i dag, är vilka konsekvenser, direkt och indirekt, ett svenskt EG-medlemskap får. Vi måste då också komma ihåg att EES-avtalet, som vi går in i, för med sig de konsekvenser som ett medlemskap har. Det är små skillnader att vara medlem i EG och att skriva på EES-avtalet. Det kanske vi också glömmer bort i debatten.

Jag delar den bedömning arbetsmarknadsministern gjort i svaret, att vi kan fortsätta att bedriva i stort sett en likartad regionalpolitik även efter medlemskap i EG. Vi kommer att få bidra med pengar till EGs regionala fonder och kommer knappast att få någon större del av dem själva. Men vi kan säkert fortsätta med vår egen regionalpolitik.

Det finns en stödform som jag har ett frågetecken inför. Jag vill gärna höra arbetsmarknadsministerns synpunkt på detta. Det gäller transportstödet, där en del röster har höjts för att det skulle snedvrida konkurrensen.

Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern om han delar min bedömning att även den stödformen skulle kunna överleva en granskning från EG-domstolen.

Det viktiga med vår regionalpolitik är att vi undviker att gynna vissa företag och branscher specifikt. Det skall vara generella stödformer. Därmed kan vi få dem godkända. Det är konkurrenssnedvridningen som EG-domstolen kommer att granska.

Hur ser arbetsmarknadsministern specifikt på transportstödet? Det skulle vara intressant att få den saken utvecklad.

Det andra jag skulle vilja trycka på är att vi bör arbeta fram en konkret strategi, när vi nu går in i EG-förhandlingar, om just hur Sverige kan agera i regionalpolitiken. Det pågår en process i EG. Den skapar vissa frågetecken och kanske en viss oro. Vilka krafter skall vinna? Hur hårt skall man hålla på vissa principer?

Som arbetsmarknadsministern säger är detta att vi har långa avstånd och glesbygd något som gör oss unika. Det gäller för oss att ha en gemensam strategi för att kunna få till stånd en vettig uppgörelse i samband med ett EG-medlemskap, så att vi får våra speciella behov beaktade.

Jag vill tillstyrka de skrivningar arbetsmarknadsministern har i svaret om att det är viktigt med det samnordiska agerandet. Det tycker jag är ett bra initiativ från arbetsmarknadsministern som jag förstår att han också kommer att fullfölja.

Det vore alltså intressant att få höra en utveckling av transportstödet. Den frågan tror jag många undrar över, inte minst i glesbygdslänen. Transportstödet är också en stödform som jag tror betytt otroligt mycket, inte minst för industriföretagen i stödområdena.

Anf. 48 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Svensk regionalpolitik har alltför länge haft karaktären av stödpolitik i stället för mobiliseringspolitik. Vi är därför alltför mycket fixerade vid stödformer och vid om EG kan tillåta oss att fortsätta på den vägen även i framtiden. Låt mig säga att det självklart är viktigt med väl avvägt och ändamålsenligt stöd till nyföretagande. Men detta får inte bli den helt allenarådande delen av svensk regionalpolitik, varken fram till EG-medlemskapet eller fortsättningsvis som fullvärdiga medlemmar av EG.

Herr talman! Skall svensk regionalpolitik lyckas att mobilisera de kreativa människorna, inte minst i de mest utsatta delarna av vårt land, så krävs betydande insatser i infrastrukturen. Jag noterar med glädje att arbetsmarknadsministern numera också nämner kulturen som en viktig del i den utvecklingen.

Jag kan också konstatera att det på senare år, precis som arbetsmarknadsministern säger, skett betydande omsvängningar i EGs syn på regionalpolitiken. De förhoppningar som man hade tidigare att människor skulle flytta över landsgränserna för att få tillgång till arbete och utveckling var inte möjliga att uppfylla. Inte minst i EG-länderna har man fått uppleva att språk, kultur och traditioner är så avgörande för människor att några stora befolkningsomflyttningar inte sker.

Jag instämmer därför i arbetsmarknadsministerns positiva syn på Sveriges möjligheter att även framgent kunna bedriva en aktiv och utvecklande regionalpolitik.

Herr talman! Svenska glesbygdsföretags möjligheter att nå intressanta marknader är i dag mycket små. De har inte tillgång till effektiva transportmöjligheter. Svensk glesbygd har betydande svårigheter att klara en kvalificerad utbildning. Svårigheter finns att studera vid universitet och högskolor för den som bor i glesbygden. Den socialdemokratiska regeringen lämnar efter sig betydande luckor när det gäller glesbygdens infrastruktur.

Även om medel kan komma att tillföras från EGs strukturfonder vid ett medlemskap så vill jag påstå att tiden fram till dess måste tas till vara för att förbättra glesbygdernas infrastruktur. En progressiv regering får inte sitta med armarna i kors och vänta på besked från Bryssel.

Herr talman! Arbetsmarknadsministern utstrålar en tillförsikt när det gäller EG-medlemskap som jag aldrig trodde mig få uppleva. Det är bra att man inom regeringen är ense även på den punkten. Jag vill ändå ställa några frågor till arbetsmarknadsministern: Är regeringens målsättning att rusta även landets glesare orter inför inträdet i EG, eller anser arbetsmarknadsministern att oddsen är så goda när det gäller möjligheter att få del av EG-medel, att vi lugnt kan avvakta ett medlemskap?

Har arbetsmarknadsministern någon uppfattning om vilka insatser som är de viktigaste för Sverige och som vi behöver göra för att klara en allt hårdare EG-konkurrens?

Från folkpartiet liberalernas sida har vi i många år arbetat för ett "rundare Sverige". Är det möjligt att driva samma tes i EG: ett rundare EG med möjligheter till transportstöd, förbättrade väg-, järnvägs- och telekommunikationer från de mest avlägsna bygderna i vårt land? Hur ser arbetsmarknadsministern på den frågan?

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag sade i den långa reservationen att oavsett svensk anslutningsgrad så innebär EG i sig en förstärkning av de koncentrationsdrivande krafterna så till vida att det fria kapitalet ju lokaliserar sig som det önskar.

Efter det att jag avgav den här reservationen – det är nu några år sedan – har det hänt en hel del som har bidragit till att utvecklingen har gått åt rätt håll. Något som är väsentligt är att EG nu planerar att kraftigt utöka sina fonder för regional utveckling. När det gäller denna fråga samråder jag naturligtvis väldigt grundligt med regeringens Europaminister, som ju har varit vår EG-förhandlare. Han är mycket positivt inställd till den nordiska samordning som man kom fram till i Helsingfors för cirka en månad sedan. Danmark är ju redan med i EG, och därför var det speciellt roligt för mig att Danmark slöt upp bakom det specifika som är utpräglat norrländskt – liksom Axel Andersson m.fl. –, nordfinskt och nordnorskt.

Trots att Danmark har hög bruttonationalprodukt, har ett bra läge och är ganska tättbefolkat har man ändå fått del av EGs regionala fonder.

Alla talare har tagit upp detta med infrastrukturen. Jag upplever för närvarande att det största hotet finns inom landet i form av Temaplans underutredning som gjordes till produktivitetsdelegationens rapport. Fritt översatt ser man enligt denna underutredning inte särskilt stora möjligheter i två tredjedelar av landet. Man säger dock att det varken har tagits någon regionalpolitisk hänsyn eller någon miljöhänsyn. Därför kan verkligen den vetenskapliga kvaliteten i detta arbete ifrågasättas.

Till Axel Andersson vill jag säga att jag nästan dagligen upprepar lydelsen i regeringsförklaringen om att hela landet skall leva och utvecklas. När nu debatten är som den är vill jag också upprepa att det i regeringsförklaringen står att dessa områden skall ha moderna järnvägar och bra vägar. Det är väldigt viktigt att hålla fast vid det, särskilt i det här debattläget.

Till Stefan Attefall vill jag säga att det transportstöd som utbetalas till en del skogslänsföretag täcker på sin höjd en utjämning av kostnaderna för transporter ner till Stockholm. Om man ser till Sveriges läge i förhållande till de stora europeiska marknaderna, ligger ju Malmö nästan i utkanten. Som jag ser det föreligger det därför inget konkurrenshot kontra EGs industrier i att det finns ett transportstöd som täcker en del av kostnaderna för de företag som ligger riktigt långt bort.

Till Sigge Godin och andra vill jag säga att – och det var också det egentliga syftet i min långa reservation – att det är viktigt att vi inte använder EG som ett motiv för att minska våra ansträngningar på regionalpolitikens och infrastrukturens områden. Min och regeringens inriktning – och det står också i den samlade regeringsförklaringen – är att vi skall klara det här på ett bra sätt, men då måste vi ha en infrastruktur som omfattar hela landet. Vi kan t.ex inte lämna de riktigt långa avstånden utanför vårt planerade snabbtågsnät.

Det är också viktigt vad Sveriges riksdag har för inställning. Att det alltid finns en majoritet i denna kammare för den synen är nog så viktigt som vissa diskussioner med EG.

När det gäller EGs fonder och det nordiska samarbete som pågår, räknar

vi med att få ett underlag som gör det möjligt för oss att kunna få del av EGs fonder.

Anf. 50 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Stefan Attefall tyckte att jag verkade bekymrad. Det är upp till honom, för jag är inte alls bekymrad, i alla fall inte personligen. Däremot är jag bekymrad över hur det skall bli med Sverige om vi går med i EG, eftersom vi över huvud taget inte vet vad det innebär. Men Stefan Attefall kan ju ha haft tillgång till mer information än den som finns tillgänglig. Det är ändå stämpelns blå färg som lyser över detta.

Sedan talade Stefan Attefall om solidaritet. Nu tycker jag ju inte att regionalpolitik är detsamma som någon sorts biståndspolitik, som jag fick intryck av att Stefan Attefall menade. I så fall tycker jag att han skall läsa de motioner om biståndspolitik som vi har avgivit. Jag hälsar honom välkommen in i solidaritetens kärna, för då skulle vi kanske kunna komma överens. Men jag kan tänka mig att det i så fall skulle låta annorlunda.

Kapitalet har inte, och har aldrig haft, någon gräns. Det får vi nog uppleva vare sig vi är med i EG eller ej.

I mitt inledningsanförande tog jag upp frågan om vad vi kommer att få vara med att betala till EGs fond och vad vi kommer att få tillbaka. Arbetsmarknadsministern trodde att vi skulle få mycket tillbaka. Jag vill ta upp ett exempel.

Vi brukar ju jämföra oss med Tyskland, som har en ganska hög arbetslöshet. Tyskland satsade 1989 11,1 miljarder ecu till den regionalpolitiska fonden, och man fick tillbaka 2,3 miljarder. Utifrån samma grunder borde det ha gått att ta reda på hur mycket vi måste satsa till den regionalpolitiska fonden och hur mycket vi får tillbaka. Det verkar som att vi alla är överens – åtminstone när vi säger det här i kammaren – om att hela Sverige skall leva, men då måste ju den svenska regeringen ha större förutsättningar att styra de regionalpolitiska satsningarna än vad Bryssel har. Då har vi möjlighet att påverka. Men kommer EG-domstolen att säga nej, får vi rätta oss efter det. Såvitt jag förstår kommer de företag som får stöd från den regionalpolitiska fonden att få betala tillbaka och bli bestaffade för att ha tagit emot det.

Anf. 51 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det var kanske viktigt med den reservation som Börje Hörnlund avgav en gång i tiden, men jag måste beklaga att jag inte minns vad som stod i den. Det är ju några år sedan, precis som arbetsmarknadsministern sade.

Vi kan väl vara överens om att det är bra med infrastruktursatsningar. Den norrländska skogsindustrin, som tillför Sverige stora nettoexportintäkter, är enbart i mitt eget hemlän Västernorrland av samma storlek som den samlade bilindustrin i vårt land. Man måste därför se till att det finns kommunikationer så att transporterna kan klaras. Det är viktigt att transporterna fungerar, också för all annan verksamhet i skogslänen.

I ett debattinlägg för någon vecka sedan tog generaldirektören i NUTEK upp Sveriges regionala satsningar inför ett eventuellt EG-medlemskap. Hans uppfattning är att infrastruktursatsningar huvudsakligen skall ske i

Mellansverige för att de skall ge maximal effekt. Regionalpolitiskt stöd skall utgå enbart till de mest utsatta orterna i Norrlands inland.

Arbetsmarknadsministern talade om Temaplan och de åsikter man ger uttryck för i den här underutredningen. Jag anser att man kan bortse från dessa åsikter, eftersom Temaplan bedriver en konsultverksamhet som vi inte behöver befatta oss med.

Det verkligt allvarliga är vad man anser inom NUTEK – ett statligt organ som regeringen anlitar som expert i dessa frågor. Jag undrar därför: Delar regeringen NUTEKs uppfattning? Om överdirektören i ett verk skriver en sak, kan det knappast vara hans personliga uppfattning, utan han måste väl representera hela verkets uppfattning. Jag skulle vilja veta hur ni i regeringen ser på den frågan.

Jag vill ta upp ytterligare en fråga, som arbetsmarknadsministern gjorde en poäng av. Han hänvisade till kontakter med övriga Norden. Jag delar uppfattningen att det är utomordentligt bra om samtliga nordiska länder samtidigt blir EG-medlemmar. Vilka signaler har arbetsmarknadsministern på att detta är möjligt? Det går bra att tillsammans diskutera hur man vill ha det när man kommer in i EG, men ytterst handlar det ju om huruvida samtliga nordiska länder vill vara med. Detta är enligt min uppfattning en mycket viktig fråga, inte bara när det gäller regionalpolitik utan också när det gäller miljöfrågor och jämställdhetsfrågor. Vi har ju en annan syn på massor av dessa frågor, och det vore bra om vi var många i EG som drev dem. Det skulle vara intressant om arbetsmarknadsministern lättade på förlåten och beskrev för oss som håller oss hemma i landet hur det förhåller sig i övriga Norden.

Anf. 52 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är bra att Börje Hörnlund har höga ambitioner när det gäller de förestående förhandlingarna med EG om regionalpolitiken. Men det vore ännu bättre om arbetsmarknadsministern klart kunde uttrycka att han talar för hela den borgerliga regeringen. Jag anser att vi från svensk sida måste ha tyngd i dessa förhandlingar. Vi måste ta den möjlighet som finns att i diskussionerna med EG konstruktivt tillföra vår syn på hur regionalpolitik kan bedrivas för att ge möjligheter till en rättvis och riktig utveckling i olika regioner i ett land.

Vi är sannerligen inte utan bundsförvanter inom EG. I Maastricht för snart en vecka sedan agerade Spanien mycket aktivt för de regionalpolitiska frågorna. Och jag kan försäkra arbetsmarknadsministern om att det på hemmaplan finns ett stort stöd hos den socialdemokratiska oppositionen i denna kammare att driva frågan om aktiva svenska insatser i förhandlingarna. Och som jag sade tidigare skall man hålla både huvudet och svansen högt och framföra de svenska argumenten för regionalpolitiken. Även vi har faktiskt en del att tillföra EG.

Anf. 53 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! Får jag också understryka vikten av just satsningarna på kommunikationerna i det regionalpolitiska perspektivet. Jag tror att just infrastrukturen kommer att bli en allt viktigare del av regionalpolitiken fram-

över. Jag tror också att det finns all anledning att fundera över hur man kan förstärka just den delen av regionalpolitiken. Jag ser personligen Bottniabanan som en viktig del i en infrastruktursatsning och som en upprustning av kommunikationerna i Norrland.

Jag delar också arbetsmarknadsministerns uppfattning om att det största hotet just mot regionalpolitiken, och framför allt när det gäller infrastrukturutbyggnaden, nog finns inom landet. Och jag tror att vi som deltar i denna debatt har all anledning att på olika håll påverka i rätt riktning.

Det var också intressant och viktigt att få just arbetsmarknadsministerns bedömning av transportstödet. Jag tror att det är en riktig bedömning att det inte är någon fara med den konstruktion som transportstödet har. Det är viktigt att informera EG om hur det fungerar i Sverige.

Jag vill slutligen ta upp Karl-Erik Perssons bekymmer över att man måste stödja de fattiga människorna i Portugal, Spanien och Irland. Regionalpolitiken i Sverige innebär ett slags solidaritet och innebär att det sker en omfördelning inom landet. På samma sätt fungerar även EGs regionalpolitik. Det är tragiskt att vänsterpartiet har blivit ett isolationistiskt parti och släppt sina internationella visioner och sina tankar på att arbetare i alla länder skall förena sig. I stället menar Karl-Erik Persson att arbetare i Sverige skall hålla sig för sig själva. Det är tragiskt.

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag vill först vända mig till Sigge Godin. Det är mycket viktigt att Temaplan analyseras mycket noga av alla möjliga instanser. Den, liksom produktivitetsdelegationens handlingar i dess helhet, skall nu ut på remiss. Regeringen kommer då naturligtvis att få ta emot olika synpunkter. Inte minst de norrländska länen, en del mellansvenska län och sydöstra Sverige har all anledning att väldigt noga göra analyser och framföra sina synpunkter.

Jag uppfattar överdirektörens inlägg i den regionalpolitiska debatten som ett inlägg för egen räkning och icke för verkets räkning. Generaldirektören är på väg till mig för samtal, och jag är helt övertygad om att detta då kommer att bekräftas.

En del talar för att de nordiska länderna inte går med lika långa steg när det gäller samtalen med EG. Men oavsett det finns ju EES-avtalet. Och man ser mycket noga på om konkurrensen rubbas när regionalpolitik bedrivs. Jag menar att det är lika viktigt, oavsett anslutningsgrad, att de nordiska länderna tillsammans analyserar och får en gemensam uppfattning i detta ärende.

Att vi har denna diskussion om EG beror ju på att den övergripande meningen är att upphävandet av vissa hinder och att vissa friheter tillkommer skall ge en bättre sammantagen tillväxt och möjligheter till en övergripande miljöpolitik, m.m. som sammantaget leder till en större välfärd. Men i detta sammanhang är det mycket viktigt att vi som nation har en vilja att bedriva regional utveckling, att EG får förståelse för vår vilja och att vi betraktas utifrån de speciella faktorer som finns hos oss men som inte finns inom EG-länderna.

Anf. 55 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att instämma i det som Stefan Attefall sade om att Bottniabanan i norr är en viktig länk för att vi skall få ut våra varor till kontinenten, och det gäller att hitta transportvägar som är bra och effektiva och som också håller måttet.

Jag skulle vilja ta upp ytterligare en fråga som egentligen är viktig för hela landet men framför allt för skogslänen, och det är frågan om riskvilligt kapital. Bankerna är i dag mycket njugga och har bränt sina fingrar så att de, enligt min uppfattning, inte ser skogen för bara träd. Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Hur ser regeringen på olika möjligheter att hitta nya former för riskvilligt kapital? Det finns ju en tysk modell som vi har tittat en del på och som verkar intressant. Men jag tycker ändå att regeringen borde syna fler sådana möjligheter i EG-länderna. Vad använder man sig av där? Finns det några uppslag i dessa länder som kan vara användbara hos oss och som vi kan utvärdera för att se om de kan passa även i Sverige? Om vi vill göra något för småföretagen står det och faller med om riskvilligt kapital går att få fram.

Det är i och för sig viktigt vad Temaplan skriver. Men det kommer ju reaktioner framför allt från skogslänen på dess syn. Och den måste regeringen värdera. Men man blir verkligen mycket upprörd när en överdirektör i ett verk som till stora delar sysslar med regionalpolitik har en egen uppfattning. I efterhand har han kommit på att det kanske inte var så lägligt att ha en egen uppfattning i denna fråga utan att den nog kunde blandas ihop med vad NUTEK som helhet anser. Denna generaldirektör är inte heller vilken tjänsteman som helst. Han är inte bara överdirektör. Han är också en tjänsteman som har suttit i regeringskansliet, låt vara att det var under den tidigare regeringen. Han har, som arbetsmarknadsministern vet, varit expert i en utredning. Därför funderar man litet över om det är något som pågår och om han har haft någon särskild orsak att skriva detta.

Låt mig avslutningsvis säga att det är bra om de nordiska länderna har samma uppfattningar. Och det är väl också bra att alla nordiska länder så småningom kommer med i EG och inte väntar alltför länge med att bestämma sig. Det är nämligen viktigt att vi tillsammans klarar av denna fråga.

Herr talman! Jag blev litet förundrad över vänsterpartiets syn på solidariteten. Det är skrämmande att man inom vänsterpartiet inte är beredd att stötta de svagare människorna ute i Europa. Det är väl ändå en uppgift också för oss svenskar att se till att vi skapar nya marknader och att vi så att säga lyfter människor så att vi även får ett utbyte med dem i större utsträckning.

Anf. 56 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Låt mig börja med det som Stefan Attefall sade om solidariteten. Det är klart att om man sätter på sig skygglappar ser man bara rakt fram. Staffan Attefalls och Sigge Godins solidaritet sträcker sig till Grekland, Portugal, Spanien och Irland. Där tar solidariteten slut. Jag anser faktiskt att det finns fattigare länder i denna värld, om vi nu skall utgå från de fattigaste länderna. Och detta trodde jag faktiskt att både Stefan Attefall och Sigge Godin visste. Därför tyckte jag att det var litet malplacerat när Stefan Attefall började nynna på Internationalen. Då borde han faktiskt ha vetet

vad Internationalen innebär. Den handlar om alla länder och inte bara om Europa. Men så är det när man skall försöka göra sig lustig över internationell solidaritet.

När det gäller regionalpolitiken började vi redan under den förra regeringen att anpassa oss litet grand. Och jag tänker då på stödområdesindelningen. Vi övergick från tre till två stödområden – från A, B och C till 1 och 2. Frågan är om vi fortsättningsvis kan behålla stödområdesindelningen och den tillfälliga stödområdesindelningen, som har gjorts av vissa delar av landet, vid ett närmande till EG och när EES-avtalet börjar gälla.

Vi har ju även dragit ner investeringskostnaderna – från 50 % till 35 %. Jag anser att det också är en EG-anpassning. Såvitt jag har erfarit överstiger investeringskostnaderna när det gäller företagen inte 35 %. Här har alltså ett arbete påbörjats. Men det skulle vara intressant att få veta, Börje Hörnlund, om man kommer att fortsätta på den inslagna vägen beträffande EG-anpassningen. Kanske vill Börje Hörnlund med tanke på det kommande budgetarbetet inte avslöja hur det förhåller sig.

Såvitt jag förstår är det flera områden hos oss som när det gäller de regionalpolitiska stödåtgärderna inte har någon motsvarighet inom EG – om man nu fortsätter på den inslagna vägen.

Anf. 57 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag måste upprepa min fråga till arbetsmarknadsministern:

Är det den borgerliga regeringens gemensamma ambition att gå in i förhandlingarna med EG om de viktiga regionalpolitiska frågorna mera konstruktivt och på ett positivt sätt samtidigt som de svenska intressena och de speciella problem hävdas som hänger samman med vår geografi – jag tänker på de långa avstånden –, med vårt klimat, som på sina håll vanligtvis är bistert, med åldersstrukturen, osv.?

Arbetsmarknadsministerns inlägg här visar att han icke saknar förståelse för dessa frågor. Om han därmed gör sig till tolk för hela regeringen framgår däremot inte.

Anf. 58 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! Jag noterar att åtminstone talmannen rätt har uppfattat mitt förnamn. Jag är tacksam för det. Stefan är alltså mitt förnamn.

Jag tänkte avsluta den debatt med Karl-Erik Persson och vänsterpartiet som kanske kan kallas för en solidaritetsdebatt med att säga att jag inte tycker att solidariteten tar slut vid Greklands södra gräns – tvärtom! Karl-Erik Persson är kanske medveten om att biståndsministern också är partiordförande för kds och att nuvarande regering i sin regeringsförklaring har en högre ambitionsnivå än den förra regeringen hade när det gäller biståndet till tredje världen.

Dels slår man fast att enprocentsnivån skall gälla, dels aviserar man att de kostnader som varit förenade med omhändertagandet av flyktingar på hemmaplan, dvs. här i Sverige, skall lyftas ut ur biståndsbudgeten. Det är alltså fråga om en högre ambitionsnivå jämfört med tidigare. Vi kristdemokrater kommer att jobba för en stark solidaritetspolitik gentemot folk i tredje värl-

den. Men för den skull kan vi ställa upp på en inom Europa inomregional fördelning av resurserna för att hjälpa människor som bor i Grekland, Portugal, södra Spanien och Irland när det gäller infrastrukturen och olika typer av åtgärder på andra områden. Men detta vill Karl-Erik Persson inte inse. Jag tycker att det är tragiskt.

Vidare tycker jag att det bör noteras att den här regeringen har en högre ambitionsnivå än den förra regeringen också när det gäller stödet till Baltikum och öststaterna. Det visar att kristdemokraternas, och även regeringens, solidaritetsbegrepp är betydligt mera omfattande än det som vänsterpartiet har lyckats åstadkomma. Men det är nog bekant från historien.

Avslutningsvis vill jag helt kort kommentera det som Axel Andersson säger om just förhandlingarna gentemot EG. Jag tror att vi genom vår arbetsmarknadsminister och den regeringssammansättning som nu gäller så att säga kommer att visa en bra tyngd i förhandlingarna med Europa och också goda personkontakter. Jag tänker då på kontakterna med ledande politiker ute i Europa. Jag tror att det är viktigt att också ha detta i minnet.

Vidare vill jag säga att jag inte tycker att arvet från socialdemokraterna är särskilt mycket att bygga på. Därför gäller det att gå vidare här. Men självfallet är åtminstone jag tacksam om socialdemokraterna agerar positivt och konstruktivt, för i så fall kan vi nog tillsammans driva bra och framgångsrika förhandlingar med just EG inför det medlemskap som stundar och som jag hoppas på.

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Sigge Godin tar upp frågan om riskkapitalförsörjningen, som ju är en viktig fråga inte minst för småföretagen. I dag är det ett problem som faktiskt gäller hela Sverige. I synnerhet gäller det t.ex.orter som ligger i riktiga glesbygden. Jag hoppas att jag kan göra vissa insatser inom delar av det regionalpolitiska området. Men det viktiga beskedet här är att näringsminister Per Westerberg i samråd med några kolleger jobbar med en mycket noggrann analys av den tyska modellen och även av andra här möjliga modeller för att senare återkomma med förslag till riksdagen.

Ett antal debattörer – och nu, under det senaste året, börjar de bli rätt många – har litet svårt med detta med att se till hela landet. Därför tycker jag att det är oerhört viktigt att gång på gång – på det viset tror jag alltså att den här uppkomna debatten tystnar – upprepa vad som sägs i regeringsförklaringen om att hela landet skall utvecklas och att moderna järnvägar och bra vägar skall komma hela landet till del.

Naturligtvis kommer det, Karl-Erik Persson, också under denna period att ske en viss översyn av de regionalpolitiska frågorna. Det är min målsättning att denna översyn skall leda till en kraftfullare politik för en regional utveckling.

Mitt svar till Axel Andersson är självfallet ja. När jag står här i talarstolen talar jag för hela regeringen. Jag hoppas faktiskt på en samlad riksdag. I de här frågorna är det ju viktigt att vi är eniga inom landet när det gäller att hävda de regionala utvecklingsfrågorna gentemot EG.

Jag hoppas att det, sedan våra tjänstemän inom Norden har tittat på det hela, skall vara möjligt att från samtliga nordiska länders sida tala med

samma stämma när vi går in i diskussionerna med EG. Det är först då som vi får en riktigt bra styrka.

Avslutningsvis vill jag till herrar meddebattörer säga att jag egentligen upplever ett stöd och även en stor respekt när det gäller ert intresse för att de regionalpolitiska frågorna också fortsättningsvis sköts på bästa möjliga sätt i vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1991/92:64 om sysselsättningsläget i Stockholms län

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Anita Johansson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder som hon föreslår för att minska arbetslösheten i Stockholms län.

Det första Anita Johansson har frågat mig är om jag är beredd att föreslå förändringar i bostadsfinansieringssystemet.

Enligt regeringsförklaringen den 4 oktober 1991 skall det beslutade systemet om s.k. räntelån inte genomföras. I stället skall ett nytt förenklat lånesystem gälla fr.o.m. år 1993. Då det av socialdemokraterna föreslagna räntelånesystemet skulle ha trätt i kraft den 1 januari 1992 kommer under 1992 övergångsregler att gälla.

Bakgrunden till detta är i korthet bl.a. att ett system med räntelån och realräntebidrag skulle kunna bidra till att minska kraven på en kraftfull antiinflationspolitik. Vid låg inflation och höga räntor skulle systemet medföra betydande statsfinansiella påfrestningar. Ett väl fungerande bostadsfinansieringssystem måste vara stabilt och kunna fungera över en längre tid och under skiftande ekonomiska förhållanden. Räntelånesystemet uppfyller inte dessa krav.

Socialdemokraternas ståndpunkt är tydligen att ett ökat statssubventionerat byggande skulle vara lösningen på den svenska ekonomiska krisen. Byggandet var en av orsakerna till 1980-talets ekonomiska överhettning.

Antalet arbetslösa ökar inom byggnadsverksamheten beroende på att den totala byggvolymen har minskat. Byggsysselsättningen ligger dock fortfarande på en hög nivå.

Alla borde dock inse att det som är mest förödande för det framtida byggandet är höga räntor. Då drivs kostnaderna upp, och en ny inflationsutveckling kommer i gång. Den svenska ekonomiska tillväxten ligger efter. Förbättrar vi inte ekonomins grundläggande funktionssätt, vilket på kort sikt innebär förändringar och åtstramningar, kommer detta att leda till fortsatt stagnation och ökad arbetsslöshet. Detta kommer i sin tur att medföra att efterfrågan på bostäder och lokaler minskar ytterligare, och då lär det inte bli mycket byggande.

För att på kort sikt klara sysselsättningen för byggnadsarbetarna har riksdagen nyligen beslutat en rad åtgärder. Genom att sätta i gång byggen tidigare än planerat kommer en del av den lediga kapaciteten att kunna användas till investeringar i vägar, järnvägar, flygplatser och telenät. Riksdagen

har dessutom att ta ställning till ytterligare tidigareläggning av statliga bygginvesteringar av olika slag. AMS har också anvisats ökade resurser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Situationen på byggarbetsmarknaden kan utnyttjas för att tillgodose behovet av kompetensutveckling och vidareutbildning inom byggbranschen. När konjunkturuppgången kommer är det viktigt att ha en effektiv och rätt dimensionerad byggarbetarkår.

Den andra frågan är om jag är beredd att anslå en rättvis och tillräckligt stor del av de arbetsmarknadspolitiska resurserna för de arbetslösa i Stockholms län.

Det är AMS ansvar att fördela beviljade medel utifrån situationen på arbetsmarknaden i varje län. Jag är övertygad om att AMS fördelar medlen efter de behov som föreligger i olika län.

Den tredje frågan är om jag är beredd att medverka till att den s.k. Dennisöverenskommelsen snabbt börjar förverkligas.

Då förhandlingarna om en totallösning av Stockholms trafikproblem ännu ej är avslutade kan jag för dagen inte kommentera frågan.

Den fjärde frågan är om jag är beredd att medverka till att byggnadsarbetena på järnvägen till Arlanda skyndas på.

Regeringen har anslagit 200 milj.kr. från infrastrukturanslaget för byggande av järnvägen till Arlanda. Bygget har startat och pågår. Så länge huvudmannaskapet ännu ej avgjorts kan arbetet emellertid inte skyndas på i någon större utsträckning.

Den femte frågan är om jag är beredd att medverka till att medel ställs till förfogande för att underlätta och påskynda upprustningen av nedslitna lägenheter och bostadsområden.

Inom ramen för det statliga bostadsstödet lämnar staten räntebidrag för sådana åtgärder som fastighetsägarna är beredda att genomföra. Det finns alltså inga hinder för en ökad ombyggnadsvolym.

Den sjätte frågan är om jag är beredd att medverka till att stimulera kommunerna att skynda på restaureringen av gamla VA-nät.

Den frågan besvarade jag visserligen den 26 november i riksdagen, men om Anita Johansson inte var här då tar jag om det igen.

Kommunerna anser att de mycket väl kan klara finansieringen av både underhåll och förnyelse av VA-näten utan statliga bidrag. De har stor frihet att välja både formen för finansiering och utformningen av taxan. Det är önskvärt att kommuner med eftersatt VA-underhåll nu reinvesterar. Med det låga kapacitetsutnyttjande som i dag föreligger inom såväl bygg- som maskinentreprenadbranschen erhåller också köparen lägre priser på upphandlade objekt.

Den sjunde frågan är om jag är beredd att medverka till att medel ställs till förfogande för upprustning av daghem, skolor, sjukhus och andra offentliga lokaler som är hårt slitna.

I proposition 1991/92:10 föreslogs att stimulansbidrag till investeringar i förbättringar av den fysiska miljön i skolorna motsvarande 600 milj.kr. tidigareläggs. Förslaget innebär att staten ställer sammanlagt 900 milj.kr. till kommunernas förfogande för förbättringar i skolans arbetsmiljö under budgetåret 1991/92. Riksdagen har bifallit denna proposition.

Den åttonde frågan är om jag är beredd att medverka till att ett brett upp-

lagt program för kompetensutveckling för lågutbildade tjänstemän och andra inom tjänstesektorn snarast kommer till stånd.

För närvarande pågår en utredning om kompetensutveckling i arbetslivet, som skall vara klar vid årsskiftet. Utredningen kommer att lämna förslag till åtgärder för att stimulera kompetensutveckling i arbetslivet, inkl. tjänstesektorn.

Den nionde frågan är om jag har några andra konkreta förslag till åtgärder, som skulle bidra till att minska arbetslösheten i Stockholms län.

De arbetsmarknadspolitiska resurserna är fördelade på länen och arbetsförmedlingarna. De i sin tur fördelar medlen på de åtgärder som bedöms lämpligast. Det är alltså arbetsförmedlingen, som utifrån den arbetslöses förutsättningar skall vidta åtgärder.

Till slut vill jag framhålla att Anita Johanssons alla krav skulle innebära att budgetunderskottet ökade ytterligare. Problemen i svensk ekonomi är dessutom i första hand långsiktiga och inte av kortsiktig natur. De negativa effekterna på ekonomins funktionssätt blev uppenbara när överefterfrågan förbyttes i lågkonjunktur. Det, Anita Johansson, är priset som Sverige får betala för nästan tio år av försummelser då de strukturella obalanserna i ekonomin ej har handlagts på rätt sätt.

Anf. 61 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Jag är djupt oroad över situationen på arbetsmarknaden i Stockholms län. Arbetsmarknadsläget här i länet har försämrats snabbt under denna höst. Det rör sig om inte mindre än 25 000 öppet arbetslösa. Vid senaste årsskiftet var den siffran 10 000. Antalet lediga jobb minskar mycket kraftigt. Kontantersättningarna är i dag 10 milj.kr. per dag till de arbetslösa.

Den senaste tidens utveckling och gjorda prognoser pekar på att vi kommer att ha omkring 40 000 arbetslösa till sommaren. Förra månaden varslades 4 280 personer, och det är den största siffran, Börje Hörnlund, i hela landet.

Situationen är alarmerande. I oktober fanns det 4 960 lediga jobb. Jämför man det med oktober förra året är det en minskning med 51 %. Det som är mest skrämmande är att det är ungdomar och personer med utländskt medborgarskap som råkar mest illa ut. Bland ungdomarna i åldrarna 16–24 år är 7 940 personer utan arbete.

Börje Hörnlund, nästan 8 000 ungdomar är arbetslösa i Stockholmsregionen. Det är 4 %. Räknar man procent, som Börje Hörnlund så gärna vill göra, innebär detta faktiskt, i åldersgruppen 20–24 år, 4,3 % arbetslösa. Det är detta som skrämmer mig mest.

Byggarbetslösheten stiger mycket kraftigt. Byggnadsverksamheten är en viktig motor när det gäller sysselsättningen. Men det kommer Ulf Lönnqvist att gå in på senare under debatten.

Det finns inga andra tecken till ljusning som kan påverka efterfrågan på arbetskraft.

Gruppen arbetslösa med utländskt medborgarskap omfattar nästan 5 000

personer. Detta är absolut inte bra. Risken att rasism och främlingsfientlighet ökar ytterligare är mycket stor, Börje Hörnlund.

Infrastruktursatsningarna sätts inte in i Stockholms län. Av de 1 500 milj.kr. som regeringen satsar på infrastrukturen tillfaller endast 10 milj.kr. vårt län. Det här är ett allvarligt misstag, och arbetsmarknadsministern visar en upprörande och bristande kunskap om situationen i Stockholmsområdet. Det betyder att man satsar en etthundrafemtiondedel på en region som utgör en fjärdedel av landets befolkning, med en arbetslöshet på 25 000 personer.

Jag har i min interpellation pekat på flera bra projekt som kan igångsättas omedelbart, bl.a. Dennisöverenskommelsen. Kanske – det är en liten fundering – kunde Börje Hörnlund tala med politikerna i Stockholm, så att förhandlingarna blir klara. För det är ju det enda svar jag har fått, att förhandlingarna inte är klara. Jag tycker att det borde vara angeläget även för arbetsmarknadsministern att se till att vi får i gång dessa projekt, inte minst med tanke på miljöpolitiken.

Vi har i Stockholms län gått från en överhettad situation, för ett år sedan, till den nuvarande; den värsta arbetslösheten på lång tid. Vid en jämförelse med övriga län är nedgången i vårt län snabbast i landet.

Det behövs nu en aktiv arbetsmarknadspolitik, som också omfattar Stockholmsregionen. Jag tycker att det är oförsvarligt att i praktiken undanta Stockholms län. Är det en slapp Stockholmsfientlig inställning som ligger bakom, Börje Hörnlund?

Nej, nu gäller det att vidta åtgärder för att vända utvecklingen och sätta in insatser som är sysselsättningsskapande. Jag tycker, herr talman, att svaret inte ger oss något nytt hopp. Det innehåller inga konkreta svar på mina frågor. Tycker arbetsmarknadsministern att de 10 milj.kr. som vi har fått av de 1 500 miljonerna är tillräckliga för Stockholmsregionen?

Jag skall efter debatten överlämna litet julläsning till Börje Hörnlund om situationen i Stockholmsregionen.

Till sist, herr talman, kan jag konstatera att det finns 40 borgerliga ledamöter från Stockholmsregionen. När jag tittar ut över kammaren kan jag inte se en enda av dem sitta i sina bänkar. Det är ju ett bra svar till de arbetslösa i Stockholmsregionen.

Anf. 62 ULF LÖNNQVIST (s):

Herr talman! För några dagar sedan demonstrerade 7 000 byggnadsarbetare i Stockholm mot regeringens byggpolitik. Det var ett rop på hjälp, ett rop efter åtgärder för att trygga jobben på byggområdet. Denna jättelika manifestation har växt fram på arbetsplatserna runt om i Stockholmsområdet, när byggnadsarbetarna nu ser hur de går mot den kanske svåraste sysselsättningskrisen någonsin inom svensk byggsektor. Oron för jobben, för tryggheten och för framtiden är stor.

De ser också hur en hel årskull ungdomar kastas rakt ut i arbetslösheten. I dag går 300 lärlingar arbetslösa, dvs. de får inga praktikplatser under sin utbildningstid. I juni nästa år kommer 500 elever från gymnasieskolan, vilka skall placeras på byggarbetsplatser som inte finns.

Men man ser också ute på byggena hur regeringen genom sin politik ytterligare förvärrar situationen.

När regeringen bestämde sig för att riva upp det bostadsfinansieringssystem som riksdagen fattat beslut om, utan att tala om vad man skulle sätta i stället, spreds oron och osäkerheten. Att bygga bostäder är en långsiktig historia. Därför är man helt beroende av hur finansieringssystemet ser ut och vilka villkor som gäller när det är dags att lyfta lånen.

Regeringen bär det hela och fulla ansvaret för det stopp i bostadsbyggandet som osäkerheten inför framtiden ger. Och den osäkerheten minskar naturligtvis inte när det nu i dag redovisas direktiv för den utredning som skall konstruera ett nytt finansieringssystem, direktiv som klart anger att kostnaderna i boendet kommer att öka på ett dramatiskt sätt. Vem vågar då gå i gång med ett bostadsbyggande?

Centern hävdade i hela valrörelsen att det var för dyrt att bo. Nu medverkar centern i en regeringspolitik som gör det ännu dyrare att bo. Är det centerpolitik, Börje Hörnlund, att säga en sak och göra en annan?

När momsen höjdes också på byggområdet, kompenserades denna höjning på bostadssektorn genom ett investeringsbidrag. Detta investeringsbidrag sänker nu regeringen från 9,3 % till 3,1 %. Det innebär att kostnaderna i den redan dyra nyproduktionen dramatiskt höjs. I valrörelsen lovade centern att momsen på byggandet skulle bort. Det skulle vara intressant att höra hur Börje Hörnlund anser att beslutet att minska investeringsbidraget, utan att göra någonting åt momsen, rimmar med dessa centerlöften.

Därtill förändrar regeringen en lång rad enskilda faktorer när det gäller att beräkna underlaget för lån till bostadsbyggandet. Räknar man samman allt detta blir en vanlig trerumslägenhet i nyproduktionen ungefär 1 500 kr. dyrare i månaden jämfört med om räntelånesystemet skulle ha fått fortsätta att fungera. Jämfört med dagens system ökar kostnaden för samma lägenhet med ungefär 300 kr. i månaden.

Det är dessa av regeringens åtgärder som vid länsarbetsnämndens konferens i Stockholm fick en av de närvarande att säga: "Jag har under mina 40 år i branschen inte varit med om en sådan dramatisk förändring. Om den politiska målsättningen är att stoppa bostadsbyggandet, så har man lyckats över förväntan."

Jag förstår den reaktionen. Det är obegripligt att en regering som säger sig vilja värna sysselsättningen mitt i en lågkonjunktur klipper till med åtgärder som gör att byggandet går, för att använda en sportterm, rakt in i väggen. Anser Börje Hörnlund att regeringens åtgärder är ett led i en politik för full sysselsättning?

I sitt svar på interpellationen söker Börje Hörnlund hävda att räntelånesystemet skulle driva på inflationen. Så är det inte. Bostadsutgiften för den enskilde blir med räntelånesystemet aldrig högre än utgiften är i nuvarande system. Om man däremot dramatiskt höjer bostadsutgiften, vilket regeringen tycks ha för avsikt att göra, då slår det direkt på inflationstalen. Räntelånesystemet är ett stabilt system, som skulle ge oss den bostadsproduktion som vi behöver.

Långsiktigt behöver vi i vårt land en bostadsproduktion på i storleksordningen 40 000 nya bostäder om året. I Stockholmsområdet, där situationen är speciellt svår, inte minst när det gäller möjligheten för ungdomar att få en bostad, behövs det en produktion på i storleksordningen 10 000–12 000 nya

bostäder om året. Men denna produktion får vi naturligtvis inte om regeringen försämrar förutsättningarna för byggandet och skapar oro och ovisshet om vilka villkor för byggandet som skall gälla.

Ett annat område där det behövs kraftfulla insatser är ombyggnaden av bostäder. Där hade vi förhoppningar om att den ökning av ombyggnader som inträtt 1991 skulle fortsätta. Men nu kommer regeringen med nya åtgärder som gör att också ombyggnadsverksamheten påverkas. När man river upp räntelånesystemet fördyras också ombyggnadsverksamheten. Det gör att den välbehövliga satsningen på ombyggnader kommer av sig. Ombyggnadsverksamheten kan ge många jobb. Den behövs och den är nödvändig för att inte fastighetsbeståndet skall slitas ner.

Vi står inför det uppenbara hotet om nära nog ett totalstopp i bostadsbyggandet också i Stockholms län. Det leder till en arbetslöshet inom byggsektorn som 1992 beräknas bli ca 15 %. Vilka åtgärder ämnar Börje Hörnlund vidta för att motverka detta?

Anf. 63 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade sett fram emot denna debatt, därför att jag trodde att arbetsmarknadsministern skulle vara intresserad av att diskutera hur 25 000 arbetslösa i Stockholm bor något mer seriöst än vad han gör i sitt svar på Anita Johanssons interpellation. Jag trodde också att han var mer intresserad av framtiden, som ser minst sagt dyster ut, än han ger uttryck för i sitt svar. Jag trodde att Börje Hörnlund var arbetsmarknadsminister för hela Sverige, alltså även för huvudstadsregionen och de människor som lever där. Jag trodde t.o.m. att han skulle ta till sig något av alla de exempel på sysselsättningsfrämjande åtgärder som redovisas i interpellationen. Jag kan garantera Börje Hörnlund att det finns många fler bra exempel. Vi får sådana ofta från oroliga människor som hör av sig till oss, från politiker i våra kommuner, från föräldrar till arbetslösa ungdomar, från varslade bygganställda och kommunanställda som går en mörk framtid till mötes samt från företagare som ser sin marknad vika. Alla ser de hur jobben försvinner, hur pessimismen breder ut sig och hur vår hembygd håller på att bli väldigt otrygg.

Det här vill de inte vara med om. Därför börjar de tänka på alternativ som kan stoppa denna utveckling, på åtgärder som skulle hjälpa till att få i gång hjulen igen. När jag läste interpellationssvaret undrade jag om det kunde vara så att det bara är Börje Hörnlund som inte ser några möjligheter. Nu borde alla goda idéer tas till vara och inte kastas i papperskorgen oprövade.

Interpellationssvaret går ut på att inget av förslagen är bra. Men några egna förslag har inte Börje Hörnlund. Det här tycker jag är närmast nonchalant, inte bara mot Anita Johansson som har framställt interpellationen utan också mot alla de 25 000 arbetslösa i Stockholms län.

Strukturen i vårt län är något annorlunda än på många andra håll i landet. Hälften av våra arbetslösa är tjänstemän. En stor del av dem, upp emot 70 %, är kvinnor. Många av dessa har en ganska kort utbildning. För många av dem är situationen sådan att de inte heller vid kommande högkonjunktur kommer att ha ett arbete att gå tillbaka till. Deras jobb har helt enkelt försvunnit.

Det krävs särskilda insatser för att komplettera deras kunskaper och

bredda deras kompetens. I annat fall riskerar många att bli stående utanför arbetsmarknaden under en mycket lång tid. Det behövs alltså rejäla satsningar nu för att få i gång en bra utbildningsverksamhet.

Kommer arbetsmarknadsministern att se till att tillräckliga resurser ställs till förfogande? Nu är det brist på resurser, och många blir därför utan en utbildning. Arbetsmarknadsministern hänvisar till kompetensutredningen, och den är naturligtvis viktig. Men vi kan inte sitta och vänta tills den blir färdig och att sedan regeringen efter en remissomgång tar ställning till vad som skall hända. Vi har inte tid med det, för problemen är akuta nu.

För bara några år sedan hade många kommuner och landsting svårt att få personal till vård och omsorg av barn och gamla. Där är situationen nu helt annorlunda. Nu redovisar de fackliga organisationerna en snabb ökning av antalet arbetslösa bland kommunanställda, inte därför att behovet av deras insatser har minskat utan därför att det inte finns pengar att betala med.

Jag är rädd för att det vi hittills har sett bara är en början. Jag vet att de nya mörkblå kommunledningarna, som har övertagit makten i nästan alla av Stockholms läns kommuner, har som främsta mål att skära ned verksamheter för att kunna sänka skatten. Det kommer att leda till ännu fler varsel. Jag är rädd för att vi fram emot våren får räkna med tusentals varsel av anställda i kommun och landsting. Vi socialdemokrater ser allvarligt på detta, både därför att det kommer att öka otryggheten för alla dem som är beroende av offentlig verksamhet och därför att det hotar sysselsättningen för tiotusentals människor, många av dem kvinnor.

Det jag har sett av den kommunalekonomiska kommitténs förslag gör mig ytterligt orolig. För Stockholms del är förslaget ett dråpslag och skulle innebära att ytterligare tusentals personer riskerar att bli arbetslösa. Det duger inte längre med att säga att det, om vi skall sänka skatterna, får bli på det sättet.

Jag tycker egentligen inte att det är så svårt. Vi har å ena sidan barn som behöver utbildning och omsorg, sjuka som behöver vård, äldre som behöver vård och omsorg. Å andra sidan har vi många människor som inget hellre vill än att arbeta med just vården. De vill arbeta inom den offentliga sektorn. Alla vill inte starta eget, alla vill inte arbeta med vård och omsorg med kommersiella förtecken. För mig är det den naturligaste saken i världen att se till att dessa arbetsvilliga händer får arbeta med det som är det allra viktigaste: skapa trygghet och rättvisa för alla människor.

Kommer arbetsmarknadsministern att medverka till att sysselsättningen inom den viktiga gemensamma sektorn kan upprätthållas?

Anf. 64 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag kan instämma i de kommentarer som talarna här gjort, att arbetsmarknadsministerns svar på Anita Johanssons interpellation är väl tunt. Jag blir litet förvånad över att arbetsmarknadsministern är så pass tomhänt. På en punkt däremot försöker arbetsmarknadsministern vara kraftfull, och det är när han i slutklämmen försöker beskriva orsakerna till det läge som vi nu har. Jag kan bara konstatera att den mycket allvarliga arbetsmarknadskrisen i Stockholms län nu har förvärrats av regeringens åtgärder och passivitet. Ulf Lönnqvist har bl.a. pekat på hur regeringen genom sina beslut

har förstört byggmarknaden så att det har blivit stopp på byggandet i Stockholms län. Den svartmålning som de nuvarande regeringspartierna har ägnat sig åt under sommaren och hösten har naturligtvis också påverkat det ekonomiska läget.

Anita Johansson sade att läget i Stockholms län nu är allvarligt, och det är ingen överdrift att säga detta. Det finns i dag 25 000 arbetslösa, och prognoserna pekar nu på att arbetslösheten under våren kommer att stiga till 40 000 om ingenting görs.

Situationen i Stockholms län innebär också att arbetslösheten här ökar mer än på något annat håll i landet. Det är någonting som verkligen borde bekymra arbetsmarknadsministern. Stockholms län har alltid fungerat som ett slags motor i den svenska ekonomin. Nu har vi alltså kommit till ett läge där arbetslösheten ökar snabbare i Stockholms län än på något annat håll, och det borde ju leda till eftertanke.

Det händer ofta att man från olika håll – det har också framskymtat i regeringsföreträdarnas framträdanden här i kammaren den senaste tiden – brukar vifta bort problemen i Stockholms län med att det ändå är den region i landet som har det bästa sysselsättningsläget. Nu kan man inte dra Stockholms län över en kam. Jag kan peka på min hemkommun. Där har vi i dag en arbetslöshet som ligger över riksgenomsnittet. Enligt den senaste siffra som jag har fått fram är arbetslösheten i riket ungefär 3 %. I Södertälje är arbetslösheten 3,5 %. Där är 6 % av ungdomarna arbetslösa just nu. Det framgår av sådana siffror att Stockholms län inte är enhetligt, utan att läget varierar mycket. Men det som är allvarligt är, såsom många har betonat, att arbetslösheten stiger dag för dag.

Det har här framhållits att regeringen har gjort mycket litet när det gäller infrastrukturen. Anita Johansson pekade på att det beslut som regeringen fattade i höstas om 1,5 miljarder till infrastruktursatsningar i princip bara är en upprepning av den tidigare regeringens beslut. Det har alltså inte kommit några nya kronor till Stockholms län. Av 1,5 miljarder som anvisades för extra byggprojekt kom bara 10 milj.kr. till Stockholms län. 10 milj.kr. i det här sammanhanget är ju en siffra som man närmast kunde avrunda till noll. Det motsvarar byggandet av sju egna hem – och det är alltså regeringens recept för att råda bot på den byggkris som vi har i dag.

Börje Hörnlund hänvisar här till att det förekommer diskussioner och att de stora trafiköverenskommelserna i länet inte är klara. Det är fel. Vad som återstår är det som ligger långt fram i tiden, nämligen byggandet av de stora vägtrafikleder na. Förhandlingarna i det sammanhanget är inte avslutade ännu, men när det gäller kollektivtrafiksatsningarna är allt klart – det är bara att sätta i gång. Här finns det många projekt. Anita Johansson har i sin interpellation pekat på detta. Jag kan som exempel ta Arlandabanan, vars igångsättning har blivit försenad på grund av regeringens agerande. Men man kan ändå nu starta med att exempelvis flytta Märsta station. Det är kanske ett stationsbygge som inte intresserar dem som åker limousine till Arlanda, men för de vanliga människorna i Stockholms län är det en betydelsefull investering.

Häromveckan hade jag en frågedebatt med näringsministern om byggkrisen i Stockholms län. Då framhöll näringsministern att en arbetslöshet på

10 % bland byggnadsarbetarna, det var ingenting att skryta med; det föranledde inga åtgärder. Min fråga blir då: Delar Börje Hörnlund näringsministerns uppfattning att 10 % arbetslöshet inom byggbranschen inte är någonting att ta på allvar och därför inte fordrar några särskilda åtgärder från regeringens sida?

Anf. 65 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Svaret ger inget hopp, sade Anita Johansson om beskedet från statsrådet. Det gäller i hög grad också beskedet till de många arbetslösa kvinnorna i Stockholms län.

Stockholms län har en mycket differentierad arbetsmarknad, och det har varit – och är fortfarande – till stor nytta för kvinnor. Ingenstans i landet har kvinnor så hög förvärvsfrekvens som här i vårt län, och ingen annanstans har kvinnor i realiteten kunnat försörja sig själva i så hög grad som här, eftersom vi har många heltidsarbeten och inte behöver ha så många "deltidare". Detta är mycket bra, eftersom eget jobb inte bara ger egen försörjning, pensionspoäng och semesterersättning utan också verklig frihet i livet.

Men som vi alla vet – vi som intresserar oss för arbetsmarknadsläget – har den ökande arbetslösheten hittills drabbat män mer än kvinnor. Det gäller också Stockholms län. Alla erfarenheter tyder emellertid på att utvecklingen går mot att det först är byggbranschen som drabbas – där är läget verkligen akut, det har vi fått flera bevis på här under debatten – och sedan industrin. Vi har inte kvar så mycket industri i Stockholms län. Dessa två branscher drabbas alltså först.

Men sedan, som ett brev på posten, följer vad man kan kalla kvinnobranscherna – handel och annan service. Och så har vi kommunernas och landstingens kärva ekonomi, och statens besparingsprogram. Detta sammantaget gör att de typiska kvinnojobben kommer att bli allt mindre efterfrågade. Därtill kommer också teknikutvecklingen, som långsiktigt påverkar kvinnorna i kontorssektorn.

Som alltid går utvecklingen fortast i Stockholms län, och vi är nu mitt inne i den här processen – strukturomvandling på tjänstesektorn och lågkonjunktur. Det är naturligt, för det är här vi är flest, och framför allt har vi en mycket större andel anställda i den privata och offentliga tjänstesektorn här i länet än man har i andra län.

Jag vill bara ta ett exempel: Enligt regeringens käcka småföretagarproposition, den som ju skall ge kvinnor i Sverige så goda möjligheter att starta eget, skall man också ta bort länsstyrelsernas handelsregister. På vår länsstyrelse ryker 25 kontorsjobb för kvinnor som är i medelåldern och däröver. 25 jobb är väl ingenting, kan man säga, när vi har 25 000 arbetslösa. Men på alla länsstyrelser i hela landet och på varje myndighet i Stockholm blir det några stycken. I vårt län är det nämligen likadant på myndighet efter myndighet, i kommun efter kommun, i bank efter bank, försäkringsbolag efter försäkringsbolag. Tillsammans blir detta inte bara 25 × 25, utan betydligt högre potenser.

Vi vet också att kvinnor har lösare anknytning till arbetsmarknaden än vad män har. Många har deltidsarbete, tillfälliga anställningar, och högre frånvaro på grund av föräldraledigheter osv. än vad män i genomsnitt har. I vårt

län har landstinget i stort sett slutat att anställa några per timme. Korttidsvikariaten upphör nu i samband med årsskiftet. Då kan man ju fråga sig vad det innebär.

Trots att vi har haft ett intensivt jämställdhetsarbete och trots att nästan alla kvinnor yrkesarbetar visar det sig att när kvinnor blir friställda har de svårare än män att komma tillbaka till fasta arbeten. De hamnar i en s.k. permanent tillfällighet. Jag tror faktiskt att föreställningen att det är mannen som är huvudförsörjare lever kvar hos många. Den får ny näring när arbetslösheten ökar om vi inte tydligt talar om att kvinnors rätt till arbete är lika stor som männens rätt.

Därför blir jag uppriktigt bekymrad när jag hör statsrådet i en tidigare debatt bara konstatera att statistiken från AMS och andra säger att fler män än kvinnor drabbas av arbetslösheten. Regeringen skulle i stället kunna använda sig av den erfarenhet och kunskap som finns i samhället till att ha en hög beredskap för att möta den ökade arbetslösheten bland kvinnorna och bland de unga flickorna.

Vi behöver alltså riktade satsningar för kvinnor för att motverka arbetslösheten. Det är så, herr statsråd, att jämställdhetsperspektivet inte får läggas åt sidan när det är lågkonjunktur. Kvinnor har sämre villkor i arbetslivet och har därför särskilt stort behov av vidareutbildning och utveckling för att kunna komma tillbaka när konjunkturen vänder uppåt. Här måste regeringen ta initiativ i stället för att sticka huvudet i sanden. Regeringens ickepolitik och osynliggörande av kvinnors problem på arbetsmarknaden är en fara för kvinnorna i Stockholms län och i hela landet.

Anf. 66 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! För en tid sedan gjorde Börje Hörnlund ett uttalande i en Stockholmstidning där han sade att han spådde en lång arbetsmarknadskris. Han sade också i det uttalandet att unga invandrare hotas av att stängas ute från arbetsmarknaden. Han gjorde de här kommentarerna med anledning av en ny undersökning.

Siffermaterialet visade att den snabbväxande arbetslösheten främst, som han sade, skördar sina offer bland unga invandrare. I den gruppen är förvärvsfrekvensen enbart ca 30 % jämfört med det normala 80 % för resten av befolkningen. Ingen region här i landet har så många invandrare som Stockholmsregionen, även om man ser det proportionellt till befolkningen. Det finns ungefär 12 % invandrare här, och vi har kommuner i de södra delarna av vår region där det rör sig om upp till 20 % och därutöver.

Arbetslösheten bland invandrarna i Stockholms län uppgår nu till ca 5 000. Det har tidigare sagts här att det finns prognoser som tyder på att arbetslösheten kommer att öka till omkring 40 000. Erfarenheten visar att det just är invandrare som riskerar att bli, för att på nytt använda mig av Börje Hörnlunds ordval, de främsta offren för denna politik. Invandrarna är i ganska stor utsträckning sysselsatta inom den offentliga sektorn. Den offentliga sektorn kommer av allt att döma att minska mycket.

I den här artikeln sade Börje Hörnlund också att det finns fördomar i det svenska samhället som måste brytas ner om invandrargruppen i landet skall ges tillträde till arbetsmarknaden. Det är i och för sig riktigt. Men nu rör det

sig om huruvida regeringen kommer att fullfölja, eller ytterligare förstärka, en politik som nödvändigtvis måste gå ut på att prioritera just de grupper som är särskilt eftersatta. Både sociala och ekonomiska skäl motiverar detta. Vilka speciella insatser avser regeringen att sätta in för att förhindra denna mycket allvarliga utveckling när det gäller invandrare?

Här i landet har vi inte under de senare årtiondena godtagit något gästarbetarsystem. Det får under inga förhållanden införas något som i praktiken skulle kunna likna detta.

Den 1 januari i år trädde det nya systemet för ersättning till kommunernas flyktingmottagande i kraft. En av de bärande tankarna bakom det nya systemet är att stimulera kommunerna till att satsa på aktiva åtgärder som leder till att flyktingarna kommer ut i arbetslivet. Hur har Börje Hörnlund tänkt sig att dessa insatser skall kunna utformas och fullföljas?

Det är få orsaker som spelar så stor roll när det gäller spridandet av rasfördomar som just arbetsmarknadsfrågorna. De används oftast som argument för att befordra rasfördomarna. Detta är en extra anledning till att sätta in kraftfulla åtgärder för att skapa sysselsättning åt flyktingar och invandrare. Detta för att förhindra att vi får en utveckling mot ytterligare förstärkning av rasfördomar i vårt land.

Anf. 67 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det är viktigt att även Stockholm och Stockholms län uppmärksammas när det gäller sysselsättningen. I mitten av 60-talet arbetade var tredje stockholmare inom industrin. Som alla känner till är den siffran nu nere i 14 % av den samlade arbetsmarknaden i Stockholm. I Stockholmsområdet är industriverksamheten i stark minskning. Praktiskt taget varje riksdagsledamot i det här landet verkar att ha som huvudintresse att ragga industrier från Stockholm. För dagen kan vi notera att ett stort antal företag inom tillverkningsindustrin har planer på utflyttning från Stockholm. Jag tänker på Atlas Copco, ABB Cables, Margarinbolaget och Saltsjöqvarn. Liknande planer finns av och till inom Vin & Sprit AB.

Under de senaste fem åren har 7 000 arbeten försvunnit inom tillverkningsindustrin i Stockholm. Det här är inte någon bra utveckling, varken för Stockholm eller för landet i övrigt. Det är självklart att Stockholmspolitikerna är allvarligt oroade av denna sneda utveckling. Som alla andra kommuner behöver Stockholm ett starkt differentierat näringsliv, ett näringsliv öppet för nya idéer, ny teknik och nya tjänster. En god utveckling inom Stockholmsregionens industri kommer också hela landet till godo, bl.a. därför att arbetslösheten slår minst lika hårt här i Stockholm som i andra regioner.

Jag trodde att Börje Hörnlund skulle ha några argument att anföra i frågan varför Sverige får en snabbt växande arbetslöshet just vid övergången till en borgerlig regering. Varför, Börje Hörnlund, måste riksbanken lyfta upp ränteläget med 6 procentenheter för en vecka sedan? Varför är det så oroligt på arbetsmarknaden?

Ett svar är ganska givet: Det finns ingen tilltro till den borgerliga regeringen. Den är för svag för att stoppa denna ogynnsamma utveckling. Visst tas det en del initiativ för att försöka ändra på förhållandena, men inget hel-

hetsgrepp, inga nya förnyande grepp, ingenting som tyder på att regeringen ämnar göra något annat än kopiera den tidigare regeringens politik, men i kraftigt minimerad omfattning.

Eftersom den borgerliga regeringen inte har något nytt att bjuda på vittrar arbetsmarknaden sakta men säkert. Ett land som låter arbetslösheten öka utan att egentligen göra något rejält åt saken har en dålig regering, och det kan byggsektorn vara ett klart uttryck för. Byggnadsarbetarna demonstrerar självfallet.

I dag på morgonen har jag haft kontakt med Byggettans ordförande Lars Ulander. Han säger att av 115 arbetslag inom byggsektorn är 98 utan jobb när det nuvarande bygget färdigställs, vilket kommer att ske före semestern 1992.

Vi har i dag fått ett brev med posten från Göteborg, undertecknat av byggmästarna, Näringslivssekretariatet, LO-distriktet, vägverket och Tjänstemännens centralorganisation i Göteborg med berörda förbund. Man säger helt kort att man nu har den största arbetslösheten sedan början av 80-talet.

Av allt detta kan man dra bara en enda logisk slutsats, och det är att regeringen inte har lyckats att vinna någon tilltro, varken från näringslivet eller bland arbetarna – inte ens bland bankerna eller de övriga finansiärerna eller bland dem som normalt tror på det svenska samhället.

Jag skulle till sist bara vilja föreslå Börje Hörnlund att komma med litet bättre argument än när han i svaret till Anita Johansson skriver att räntelånen är inflationsdrivande. Nu har ju den utredare som skall arbeta med dessa frågor bl.a. fått i uppdrag att, om han vill det, föreslå någon form av utjämning över tiden, något som är snarlikt räntelånen. Folk kommer inte att förstå att ett förslag från socialdemokraterna om räntelån med utjämning över tiden är inflationsdrivande medan motsvarande förslag från regeringen är inflationshämmande. Det är verkligen illa motiverat, herr arbetsmarknadsminister.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi har nu hört en hel serie inlägg med en livfull skildring av verkningarna av den förda socialdemokratiska politiken och av att vi gått in i en internationell lågkonjunktur. Jag undantar här inlägget från Hans Göran Franck, som diskuterade i sak.

Jag vill med stor bestämdhet säga att Stockholmsregionen inte alls undantas från strävandena att lindra verkningarna av arbetslösheten. AMS får en mycket stor summa pengar. Nästa budgetår kommer arbetslösheten, den öppna och i åtgärder, att kosta någonstans mellan 40 och 50 miljarder kronor, och AMS fördelar pengarna efter hur arbetsmarknaden ser ut i de olika länen. Från nästan alla län i Sverige har sagts att de skulle behöva mera, men jag tänker låta AMS fortsätta att fördela pengarna på ett så rättvist sätt som man där kan.

Några talare tar upp infrastruktursatsningarna. Jag måste säga att jag blir mycket besviken över att man är så okunnig i den här debatten eller inte vill diskutera sakfrågor. Det har ju lagts fram ett stort infrastrukturpaket om 16 miljarder kronor i höst. Vart kom merparten av de pengarna? Det har däref-

ter framlagts ett paket om 1,75 miljarder kronor. Vart gick de pengarna? Sedan kommer det tredje paketet om 1,5 miljard kronor.

Lägger man ihop de här tre paketen, finner man visserligen att många län och kommuner har anledning att vara mycket missnöjda, men att det är fråga om oerhört stora projekt och att oerhört stora pengar berör Stockholmsregionen. Att förenkla och ta ut 10 milj.kr. ur det sista paketet tycker jag borde vara under debattörernas värdighet.

Så några ord om byggsituationen. Överhettningen på byggmarknaden här i Stockholm är en av de stora anledningarna till att hela svenska folket nu lider av det stålbad i arbetslöshet som socialdemokraterna och den internationella lågkonjunkturen fått i gång.

Jag vet vidare inte vad herrar debattörer menar – det har nu byggts oerhört dyra kontor, varav i dag många står tomma. Skall vi bygga flera tomma kontor? Det var ju det som drev upp nivån på byggverksamheten alldeles oerhört. Vi har också lediga industrilokaler. Det blir ju så när företagen rationaliserar och när det förekommer många konkurser. Skall vi bygga ännu fler tomma industrilokaler?

Vi har nu tomma lägenheter i flertalet kommuner – i det avseendet är just Stockholmsregionen ett litet undantag –, och det är då svårt att bygga ännu fler tomma lägenheter över hela landet. Det står i många kommuner helt outnyttjade hus i dag, samtidigt som man bygger nya hus. Det är ju den tidigare oförmågan att hålla i det här som satt den nuvarande regeringen i denna besvärande situation.

Sedan vill jag nämna att i en rapport, november 1991, talas det om att det under 1991, på helår, blir lika många igångsättningar av lägenhetsbyggande som under de två tidigare åren. Det stämmer inte alls med vad mina meddebattörer här säger.

Det är faktiskt också så att nu inhandlar man till 1988/89 års prisnivå. Det är ingen dålig nedpressning av kostnaderna.

Investeringsbidragsändringen motsvarar en räntehöjning på 0,3 %. Skulle er politik genomföras, det vill jag säga till er som sitter här, skulle vi konsekvent få leva med minst 6 % högre ränta, och då vore det inget byggande, inget näringsliv.

Tiden är ute för den här gången, men jag återkommer.

Anf. 69 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag förstår att Börje Hörnlunds tid är begränsad, men jag vill ändå att han besvarar de frågor jag ställde om invandrarsituationen. Den är så pass allvarlig att det nu fordras att alldeles speciella åtgärder sätts in, om man inte vill förvärra krisen ytterligare när det gäller de mycket känsliga frågorna om rasfördomar, flyktinghat och invandrarfientlighet.

Jag kommer från ett stort möte med flyktingar och invandrare i Västerhaninge. Jag fick en hälsning med mig från dem om att de nu känner sig mycket oroade över den situation som råder i Stockholmsregionen. De viktigaste meningsyttringarna som kom därifrån var just att man känner att det börjar på att gunga under fötterna. Här gäller det nu verkligen att komma med konkreta förslag och åtgärder, konkreta insatser.

Jag tycker att det är fel att i den här situationen gång på gång komma till-

baka och skylla på den tidigare regeringen. Nu är det de egna gärningarna och handlingarna som skall bedömas.

Det som främst oroar är att den nya regeringen kommer att föra en alltför högerinriktad politik. Därför vill jag fråga Börje Hörnlund: Är Börje Hörnlund säker på att han kan och vill stå emot den ytterlighetsgående marknadsmässiga synen både på arbetslöshetspolitiken i allmänhet och på de värst utsatta grupperna i samhället?

Anf. 70 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! På en punkt vill jag hålla med Börje Hörnlund, nämligen att byggpriserna har gått ner mycket kraftigt, och det är glädjande. Nu upprätthålls i stället de höga byggkostnaderna enbart av regeringens egna åtgärder, och det är inte lika glädjande.

Mina två frågor återstår: Kommer det mer pengar snabbt till ökade utbildningsinsatser för arbetslösa? Och vill Börje Hörnlund medverka till att sysselsättningen inom vården, omsorgen och utbildningen upprätthålls?

När jag träffar skolklasser här i riksdagen går jag ibland ner med dem i rännarbanan och berättar för dem om vattnet. Det rena vatten som strömmar förbi är resultatet av att de som satt i riksdag och regering under lågkonjunkturen i början av 70-talet bestämde sig för att satsa på byggande av reningsverk, inte bara här i Stockholm utan runt hela Mälardalen. Det kostade pengar, men det var inte dyrt för den sakens skull, för det skapade jobb och det gav rent vatten.

Jag önskar att jag om några år kunde få säga till dem som kommer hit då att under lågkonjunkturen i början av 90-talet satsade vi på kollektivtrafik, kringfartsleder och annat som gör att vi nu har ren luft, bra framkomlighet och trafiksäkerhet i Stockholmstrakten och att vi också kunde utveckla vårt land tack vare att vi tog vara på den möjlighet som lågkonjunkturen gav för att öka våra kunskaper och bredda vår kompetens, t.ex. när det gäller miljön.

Börje Hörnlund säger att det här blir för dyrt. Vilken tur att vi hade en annan regering i början av 70-talet!

Även om det är främmande i något slags företagsekonomiskt perspektiv med en aktiv konjunkturpolitik, tycker jag nog att arbetsmarknadsministern skall ta och lita till det som jag faktiskt tror att han står för, nämligen att man skall se de här frågorna ur ett samhällsperspektiv. Det är det enda rimliga. Låt inte nyliberalerna i moderata samlingspartiet och folkpartiet övertyga arbetsmarknadsministern om att det är dyrt med arbete åt alla, för det är en tillgång!

Jag efterlyser i likhet med Anita Johansson de borgerliga ledamöterna på Stockholmsläns- och Stockholmsstadsbänkarna. Det finns bara en borgerlig ledamot i kammaren, och det är talmannen. Det är inte bara här de borgerliga har uteblivit. När länsarbetsnämnden, länsbostadsnämnden, Byggettan och Byggmästareföreningen bjöd in till en träff för att diskutera de här allvarliga problemen, var det lika tomt på borgerliga ledamöter. Ingen enda kom dit.

Den här interpellationen är ett sätt för oss att placera de här frågorna i fokus. Vi skall återkomma med ytterligare initiativ, men jag undrar var våra

borgerliga bänkgrannar finns i den här debatten och om de över huvud taget inte tycker att den är intressant.

Anf. 71 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Börje Hörnlund säger att Stockholmsregionen inte alls undantas. Tycker Börje Hörnlund att det är en rättvis fördelning när vi har fått 10 milj.kr. av dessa 1 500 milj.kr? Det är så, det är faktum.

Jag måste få citera ur ett brev från länsarbetsdirektören Lars Sjöström i Stockholms län. Det är han som med stor emfas har talat om för oss att det kan vara 40 000 arbetslösa i länet till sommaren. Följande faktorer leder till den slutsatsen, skriver han:

"inga tecken till ljusning som påverkar efterfrågan på arbetskraft,
antalet varslade fortsätter att öka,
byggarbetslösheten stiger mycket snabbt,
byggnadsverksamheten kommer inte att stimuleras,
infrastruktursatsningar tillfaller inte Stockholms län,
den offentliga sektorn har bara varslat i liten utsträckning ännu" – observera "ännu"!

Det här var ju både Ines Uusmann och Eva Johansson inne på – jag säger också "ännu".

Med tanke på hur det ser ut runt om i fullmäktigeförsamlingarna i Stockholms län är jag djupt oroad, och den oron delar länsarbetsnämnden med mig.

Så ser det ut, Börje Hörnlund. Läs vad länsarbetsnämnderna skriver till arbetsmarknadsdepartementet!

Jag kan konstatera att 25 000 arbetslösa i Stockholms län, Börje Hörnlund, är lika många människor som de arbetslösa i Norrbotten, Västerbotten, Dalarna, Jämtland och Västernorrland tillsammans. Jag tycker att Börje Hörnlund borde bry sig om de arbetslösa även i Stockholmsregionen.

Herr talman! Jag får dagligen telefonsamtal och brev från fackliga avdelningar i Stockholmsregionen. Häromdagen ringde mig Sören Brandström från Musikerförbundets avdelning 10. Han sade: Hjälp oss, hjälp oss! Han var så glad över att jag hade interpellerat. 30 % av hans medlemmar går arbetslösa.

Jag fick inte något svar på om Börje Hörnlund är beredd att vidta åtgärder så att Dennisförhandlingarna kan bli slutförda och arbetena sättas i gång. Men än finns det en chans i denna kammare – om de borgerliga ledamöterna kunde visa litet mera intresse. Vi har framfört förslag i våra motioner om ytterligare medel till sysselsättningen.

Anf. 72 ULF LÖNNQVIST (s):

Herr talman! Börje Hörnlund väljer att försöka skylla situationen på den socialdemokratiska regeringen. Men, Börje Hörnlund, det är inte någon socialdemokratisk regering som har bestämt sig för att riva upp räntelånesystemet. Det är Börje Hörnlunds regering. Det är inte någon socialdemokratisk regering som bestämt sig för att kraftigt reducera investeringsbidragen. Det är Börje Hörnlunds regering. Det är inte någon socialdemokratisk regering som har bestämt sig för att ändra olika delar av finansieringsreglerna och

därmed göra det orimligt dyrt att bygga. Det är Börje Hörnlunds regering. Det är inte någon socialdemokratisk regering som genom olika åtgärder fördyrar ombyggnadsverksamheten. Det är Börje Hörnlunds regering.

Jag tycker att det är hög tid för Börje Hörnlund att rannsaka sig och den politik regeringen nu för. Det är den som spär på en besvärlig situation. Det är den som gör att det blir ett totalstopp i byggandet, om nu inte regeringen besinnar sig.

Börje Hörnlund nämner överhettningen. Visst, det har varit en våldsam överhettning. Den socialdemokratiska regeringen sökte med olika åtgärder bromsa upp överhettningen. I den här regionen lyckades regeringen bromsa upp investeringar i kontorsbyggande för ungefär 40 miljarder kronor. Så mycket mer hade det blivit. Men centern var inte särskilt intresserad av att vara med om att vidta olika åtgärder. Vi lyckades enas med centern om en tioprocentig investeringsskatt i regionen. Det var väl i och för sig bra. Men det räckte inte för att bromsa upp något. Det som bromsade upp var de åtgärder som sattes in och som centern var motståndare till.

Det här var ett utsökt exempel på just hur de s.k. marknadskrafterna agerade. Det gläder mig att Börje Hörnlund kan säga att det var detta som drev upp kostnaderna. Annars brukar man hävda att bostadspolitiken har drivit upp kostnaderna. Så är det inte. Det är allt det övriga byggandet som har drivit upp kostnaderna, som dess värre kommer att belasta bostadsbyggandet.

Med hjälp av de åtgärder som regeringen satte in hade takten på kostnadsökningarna redan 1990 kommit ned i nivå med inflationen i övrigt. Det var ett första delmål.

Börje Hörnlund nämnde att när investeringsbidragen tas bort motsvarar det endast en ränteuppgång på 0,3 %. Men, Börje Hörnlund, räntan har sprungit i höjden oerhört mycket mer, och likväl plockar ni bort investeringsbidragen.

Olof Johansson sade i radions telefonväkteri den 5 september, att momsen skall sänkas på allt som har med boende att göra till 60 % av dagens nivå. Det finansieras genom att man tar bort investeringsbidrag.

Ni glömde att sänka momsen, men ni tog bort investeringsbidragen.

Anf. 73 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det verkar som om regeringen har inlett sin verksamhet med att gå på kurs eller seminarium i att berätta för lyssnarna att det är två saker som har ställt till med svårigheterna. Den ena är den internationella konjunkturen, och den andra är den gamla socialdemokratiska regeringen.

När vi har hört detta så många gånger under dessa månader, börjar vi bli litet nyfikna på vad det borgerliga alternativet egentligen är för något i denna politik. Vad är det som är nytt med att det kommit en borgerlig regering som i grunden skulle ändra förutsättningarna på den svenska arbetsmarknaden och på den svenska finansiella marknaden?

Börje Hörnlund är en erfaren parlamentariker och sitter nu i den borgerliga regeringen. Han har inte gett någon vägledning i svaret eller i sitt inlägg därefter. När jag tittar på hur Börje Hörnlund resonerar i sitt svar om behovet av bostadsfinansiering, vill jag instämma i Ulf Lönnqvists inlägg. Jag vill

också göra ett tillägg. Den 13 december 1990 bestämde Sveriges riksdag att införa räntelån, dvs. en ny form av bostadsfinansiering i Sverige, från den 1 januari 1992 och delvis från den 1 januari 1993. Det hade då varit en lång diskussion dessförinnan. Det hade varit möjligt att titta på förslaget, och det antogs av en majoritet i riksdagen. Nu kunde det nya byggandet förberedas efter de nya finansiella förutsättningarna.

Sedan bestämmer sig den borgerliga regeringen, naturligtvis inkl. Börje Hörnlund, att räntelånesystemet inte skall behållas. Det är enligt regeringens uppfattning inflationsdrivande. I stället skall de nuvarande räntebidragen behållas, men de skall försvagas så långt det är över huvud taget möjligt. Kostnaderna lastas över på bostadskonsumenterna.

På tisdag blir det en debatt här i kammaren. Då är det sannolikt att riksdagens majoritet kommer att säga nej till räntelånen och behålla de mycket förändrade räntebidragen. Tycker Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister och framstående medlem av en borgerlig regering att det är bra att Sverige får ett beslut om en bostadsfinansiering tre veckor innan den skall träda i kraft? Tycker Börje Hörnlund att det är bra att vi ännu inte vet vilken bostadsfinansiering vi skall ha från den 1 januari 1993?

Anf. 74 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag fick inget svar på mina två frågor till Börje Hörnlund. Jag frågade honom om han delade näringsministerns uppfattning om att en byggarbetslöshet i Stockholms län på 10 % därutöver inte var något att bekymra sig över. Jag vet inte hur jag skall tolka den tystnad som Börje Hörnlund visade mig här.

Jag kan förstå att Börje Hörnlund inte vill svara på en del av frågorna som gäller Stockholms län. Jag frågade bl.a. om de satsningar som det finns planer på då det gäller infrastrukturen. Där påstod Börje Hörnlund att vi socialdemokrater hade fel och inte förstod oss på det hela. Det är också ett exempel på hur Börje Hörnlund försöker blanda bort korten.

Jag har förståelse för att Börje Hörnlund gör så här och nu skyller allt på den gamla socialdemokratiska regeringen. Det kan naturligtvis inte vara lätt att vara centerpartist i en högerdominerad regering och gång på gång svälja olika högerförslag. Vi har sett många exempel på hur centerns hjärtefrågor och principfrågor har offrats på regeringssamarbetets altare. Ett aktuellt exempel som Eva Johansson pekade på i sitt inlägg är den inomregionala skatteutjämningen. Här i veckan kom skatteutjämningskommitténs betänkande som visar att den borgerliga majoriteten vill förbjuda den inomregionala skatteutjämningen i Stockholms län.

Om jag inte minns fel var det centerns förre partiordförande Karin Söder som bl.a. var med och väckte en motion om att en särskild lag skulle stiftas av riksdagen som gav möjlighet till att införa en inomregional skatteutjämning. Det har varit något av en hjärtefråga för centerpartiet i Stockholmsregionen. Vi kan nu konstatera att man från centerns sida tydligen nu är beredd att offra även denna heliga princip. Det kommer naturligtvis att få ödesdigra konsekvenser för sysselsättningen i Stockholmsområdet.

Jag hoppas att, eftersom detta utgör ett utredningsförslag, eftertanken skall verka så att vi kan få en helt annan slutprodukt.

Jag vill avsluta med att önska Börje Hörnlund en god jul. Jag hoppas att han nu kommer att ägna julhelgen åt eftertanke och funderingar och till att läsa in det material som Anita Johansson överlämnar och att han efter nyår omedelbart kommer att vidta åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget i Stockholms län.

Anf. 75 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag har inte tidigare varit i tillfälle att lyckönska Börje Hörnlund till den viktiga posten som arbetsmarknadsminister med ansvar för sysselsättning och regionalpolitik. Jag vill nu göra det uppriktigt.

Börje Hörnlund och jag känner varandra väl från många intensiva debatter här i kammaren. Jag känner till hans och hans partis närmast fientliga inställning till storstadsområdena och främst till Stockholms län. Vid flera tillfällen har jag fått förklara för Börje Hörnlund att det faktiskt är människor av kött och blod som bor i detta område och att det att vara arbetslös i Stockholm också är att vara arbetslös.

Jag har på mitt rum här i riksdagen lyssnat på dagens tre interpellationsdebatter med Börje Hörnlund. Det gamla verkar sitta i. Börje Hörnlund verkar inte ha något till övers för Stockholms län och har heller inte haft något att komma med när det gäller arbetslösheten i detta län. Men vad som kanske är värre, jag upptäckte ingen känsla för att storstadsområdets arbetslösa också kan ha det svårt. Ingen oro kunde skönjas för den våldsamma ökning av arbetslösheten som är på gång.

Börje Hörnlund är i en pressad situation. Naturligtvis är han pressad av den stigande arbetslösheten men också av det farliga sällskap han har hamnat i när han regerar med moderaterna och tvingas ta ansvar för den högerpolitik som regeringen nu för. Det är naturligtvis pressande att försvara att förmögenhets- och arvsskatt tas bort och sänks, att barnbidragshöjningen skall skjutas upp, att karensdagar skall införas, att arbetslöshets- och arbetsskadeförsäkringar skall försämras och mycket mer.

I går fick vi höra att skatten för egenföretagare och ägare till handelsbolag skall sänkas med 2 500 miljoner samtidigt som regeringen skall dra ner stödet till facklig utbildning och stödet till företagshälsovården skall tas bort. Jag drar den slutsatsen att det är överraskande att centerpartiet, som säger sig vilja ha en rättvis fördelning, ställer upp på denna orättfärdiga politik.

I en tid då arbetslöshet och varsel ökar kraftigt och arbetsplatser läggs ner i en takt som det är länge sedan vi upplevde i vårt land, borde landets regering sätta in massiva insatser för att försöka stoppa den negativa utvecklingen.

Herr talman! Jag inser naturligtvis att arbetslösheten inte kan bekämpas med några enkla metoder eller att den försvinner bara för att man säger att arbetslöshet skall bekämpas. Det fordras först och främst en politisk vilja och, vill jag tillägga, en inneboende känsla för de arbetslösa och för att arbetslöshet är skadlig, ett ont både för samhället och för den enskilda människan.

I dag på morgonen kunde vi på Ekot höra om undersökningar som visar att arbetslöshet leder inte bara till psykiska besvär utan också till högt blodtryck, hjärtbesvär och andra sjukdomar. I går ställde jag en fråga till statsmi-

nistern här i kammaren, om hur han hade det med nattsömnen mot bakgrund av den stigande arbetslösheten och allt ont, all oro och allt lidande som den för med sig. Han sade att han inte var störd utan att nattsömnen var god.

Det är självfallet bra att statsministern och regeringsledamöterna kommer utsövda på morgonen till jobbet, där de skall fatta för nationen viktiga beslut. Även om min fråga kanske var litet kontroversiell i sin udd, hade den ett seriöst innehåll. Hur berörd är landets statsminister av att nationen och många tusen människor mår dåligt, mår illa av arbetslösheten? Om detta fick vi inget veta.

Jag har märkt litet av samma okänsliga inställning i dag när jag har lyssnat på Börje Hörnlund i denna och tidigare debatter. Har sällskapet i regeringen tagit död på det tidigare engagemang som fanns hos Börje Hörnlund, och som jag har respekterat?

Avsaknaden av förståelse, den förståelse som jag tror behövs bakom all politisk verksamhet, är farlig för vårt samhälle. För politik handlar om människor, om deras liv och framtid. Jag har denna höst mött gråtande arbetslösa byggnadsarbetare, som är oroliga för sin egen och familjens framtid. Jag är inte opåverkad av dessa möten. Tvärtom, varje möte har följt mig i mina tankar åtskilliga timmar efteråt. Men det har också ökat min glöd till att ännu mer hata arbetslösheten och inse att vi måste ta krafttag. Därmed, herr talman, är jag inne på det andra i regeringens politik som jag saknar: konkreta åtgärder.

Om inte regeringen kan hantera arbetslösheten och regionalpolitiken på egen hand har jag ett råd till Börje Hörnlund att komma med: Bjud in, ta hjälp av den socialdemokratiska oppositionen! Jag har några förslag som jag kan ge direkt:

- mer pengar till arbetsmarknadsutbildning
- ett gigantiskt samhällslett program för reparationer och underhåll på byggområdet
- tidigarelägg offentliga investeringar.

Och låt mig, herr talman, avsluta med att säga att denna interpellationsdebatt visar vilka som är de arbetslösas företrädare i riksdagen. Inte en enda borgerlig riksdagsledamot från Stockholm eller Stockholms län finns i kammaren när riksdagen behandlar denna viktiga interpellation.

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag tackar för gratulationen och julhälsningen.

Problemet är, Ulf Lönnqvist och Thage G Peterson, att när vi en månad försenade började det första budgetarbetet låg det underliggande budgetunderskottet på 80–90 miljarder kronor. Flera månader före det att den socialdemokratiska regeringen avgick pekade prognoser från olika institut mot de arbetslöshetssiffror som vi har i dag. Jag tycker att man gör det väldigt enkelt för sig i detta läge med internationell lågkonjunktur och med de siffrorna som bakgrund, när man säger att detta skulle vara något nytt.

Med den ekonomi som vi har ärvt blir det många mycket smärtsamma besparingsåtgärder. Varför måste vi vidta dessa smärtsamma besparingsåtgärder? Jo, för att få pengar över till att begränsa den öppna arbetslösheten.

När jag kom till arbetsmarknadsdepartementet var den första fråga jag ställde: Finns här några förberedelser för ytterligare åtgärder för tjänstemän? Svaret var nej. Jag tog omedelbart tag i arbetet med ett paket som belöpte på 4,3 miljarder kronor.

Dessutom finansierade den tidigare regeringen två stora saker med medel ur arbetsmarknadsfonden, den fond som används till kontant arbetslöshetsersättning och som riskerar att tömmas under nästa budgetår. Ur den tog man medel. Vi tog fram finansieringen öppet. Man skall inte ta medel ur en fond man behöver för att folk som blir arbetslösa skall få sin ersättning.

Jag tror att vi litet till mans har anledning att erkänna att det är kärvt, att det blir ett par svåra år och att ni som sitter här nu inte är änglalika varelser utan all skuld till de problem som Sverige nu upplever. Så är det inte. Den socialdemokratiska regeringen hade på sin tid inte egen majoritet, och därför är inte heller den ensam skyldig till saker och ting. Men faktum är att vi står inför ett par besvärliga år.

Sedan vänder jag mig till Hans Göran Franck. AMS har sagt att man klarar ungefär 3 procentenheter via sina åtgärder. Nu ligger flera länsarbetsnämnder redan över det procenttal som AMS sade var möjligt. Det diskuteras utomordentligt höga summor till bekämpningen av arbetslösheten bland invandrare och andra under kommande budgetår.

Jag är speciellt oroad för åldersgruppen 20–24 år. Där har vi många invandrarungdomar. I den gruppen tenderar det att bli för långa arbetslöshetsperioder, oavsett om man är invandrare eller född här i landet. Däremot finns ju skyddsnät för åldersgruppen upp till 20 år, och det är bra. Men man får fundera över nästa åldersgrupp också i det här avseendet. Ett speciellt problem är naturligtvis, som Hans Göran Franck framhöll, den stora invandrartätheten i Stockholmsregionen, som kräver speciell eftertanke.

Sedan några ord till Thage Peterson. Jag är orolig för varenda arbetslös. Det är ingen rolig situation att bli arbetslös. Lika orolig är jag om vederbörande bor i Kalix, där en fjärdedel av den arbetsföra befolkningen riskerar att hamna i den situationen. Skulle vi översätta det till Stockholmsförhållanden blir det ungefär 250 000 människor i stället för 25 000. Men jag är lika orolig för var och en här. Det är lika allvarligt att bli arbetslös i Haninge som att bli det på någon annan ort.

Ulf Lönnqvist hade litet fel i sin historiebeskrivning. Centern motionerade mycket tidigt om att dämpa överhettningen i Stockholm. I ett senare skede blev det en investeringsskatt om 10 %, en för låg siffra, sade vi. Men det var ju för att bli sams. Sedan kom socialdemokraterna när det var väl sent med sitt förslag om 30 %. Överhettningen på byggmarknaden, Ulf Lönnqvist, var en mycket stor orsak till att den tredje vägens politik körde i diket.

Anf. 77 ULF LÖNNQVIST (s):

Herr talman! Sent skall syndaren uppenbarligen vakna, Börje Hörnlund. De uppgifter som gällde i fråga om budgeten var kända i valrörelsen och fanns med i valdebatten. Trots kännedomen om detta gick olika centerpartister ut och talade om att de skulle genomföra åtgärder för att ta ned kostnaderna i boendet. Agne Hansson, inte helt obekant för Börje Hörnlund, sade t.ex. den 5 december att centern ville sänka månadskostnaden för en normal

trerumslägenhet med 125–175 kr. i månaden och att det borde kunna ske redan till våren om det blev en borgerlig regering. Jag citerade tidigare vad Olof Johansson sade när det gällde byggmomsen och dess sänkning.

Det är klart att man då undrar vad ni håller på med. Såg ni inte till att det ni sade i valrörelsen ändå hade någon förankring i verkligheten och att ni nu i regeringsställning har någon möjlighet att genomföra det? Då håller det inte att skylla på en tidigare regering. Det är ni – Börje Hörnlund och regeringen – som har ansvaret nu. Det är ni som nu skall föreslå och vidta de åtgärder som krävs för att rätta till den situation som uppstått och som ni själva i stor utsträckning är skyldiga till; era åtgärder späder på det här.

Det är väl bra och lovvärt att Börje Hörnlund tar fram sysselsättningspaket – det är utmärkt. Han följer där precis samma linje som den socialdemokratiska regeringen. Men Börje Hörnlund är ju samtidigt i egenskap av ledamot av regeringen med och fattar beslut om åtgärder som verkar i den andra riktningen. Samtidigt med att man vidtar arbetsmarknadspolitiska åtgärder späder man alltså på arbetslösheten genom andra åtgärder som man vidtar. Ni har kommit med en räcka av åtgärder som är fullständigt obegripliga i den arbetsmarknadssituation som råder, och det är det vi kritiserar er för. Därför undrar vi: Vad ämnar ni göra åt det här?

15 % arbetslösa byggnadsjobbare 1992 är prognosen för Stockholmsområdet. Byggettan har presenterat en räcka åtgärder som skulle kunna motverka detta. Min fråga till Börje Hörnlund kvarstår: Vad ämnar Börje Hörnlund göra för att se till att de katastrofala siffrorna inte blir verklighet utan att det kan bli jobb och framtid för byggnadsjobbarna i Stockholms län?

Anf. 78 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är inte mycket till svar vi har fått av arbetsmarknadsministern på våra frågor, tycker jag.

Jag tycker att det är dåligt använda resurser att betala 10 milj.kr. i A-kasseersättning per dag i Stockholms län. Det är bättre att ha folk i arbete, Börje Hörnlund.

Det är kärvt, säger arbetsmarknadsministern. Men sätt då i gång! Jag har i min interpellation på ett antal punkter givit förslag om vad vi kan börja med för att få fart på hjulen i Stockholmsområdet igen.

Det är bra att Börje Hörnlund är oroad över ungdomarna, men jag är speciellt oroad över de 8 000 ungdomar i Stockholmsregionen som är under 24 år. Vi vet att riskerna att dessa ungdomar kommer på glid är större i storstäderna. Då blir det en dyr politik som i dag förs. Varje människa måste räknas, även människorna som bor i Stockholmsregionen!

Får jag varna Börje Hörnlund – kan det hjälpa, tro, när han inte tar det andra som jag säger på så stort allvar? Jag vill påstå att om Börje Hörnlund med centern i spetsen för arbetsmarknadspolitiken fullföljer den här politiken, kommer centern i Stockholms län att fortsätta sin kräftgång. Dagens opinionssiffror från SCB tyder på att centern snart är utplånad i Stockholmsregionen. Men, Börje Hörnlund, det finns några centerpartister. Ta kontakt med dem! Jag tror att de delar min uppfattning när det gäller sysselsättningen i Stockholmsregionen. Tyvärr kan man inte avläsa det i kammaren i

dag – de borgerliga ledamöterna från Stockholmsregionen är inte intresserade av arbetsmarknadspolitik och det svåra läge som vi har här i regionen.

Anf. 79 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Börje Hörnlund var oroad över försvagningen av svensk ekonomi. Den oron delar vi nog alla. Börje Hörnlunds gruppkamrater skulle kunna medverka till att göra någonting åt saken genom att rösta för de socialdemokratiska reservationerna, som skulle förstärka budgeten med 9 miljarder kronor – det vore i alla fall en början.

Jag sade i mitt första inlägg att jag hade hoppats på en mer seriös debatt från arbetsmarknadsministerns sida omkring framtiden för svensk arbetsmarknad och speciellt arbetsmarknaden i Stockholmsregionen. Det är ju framtiden vi kan påverka. Nu har Börje Hörnlund inte velat ta upp någon sådan debatt utan mest talat om vad den förra socialdemokratiska regeringen gjorde och inte gjorde. Jag vill i likhet med mina andra kamrater påminna Börje Hörnlund om att det nu är ni som regerar – det är ni som kan komma med förslag som löser de problem som Sverige och Stockholmsregionen står inför.

Jag hade, herr talman, också hoppats på att jag från dagens debatt skulle kunna vidarebefordra något positivt besked till alla dem som oroar sig för sin egen situation på arbetsmarknaden och sysselsättningen i stort i Stockholmsregionen. Tänk att kunna säga till dem att det finns en vilja i regeringen att få i gång hjulen; man är beredd att satsa också på det som är vår hembygd.

Det hade varit bra att kunna göra det, men det kan jag inte – Börje Hörnlund har inte på någon punkt givit oss något hopp. Tvärtom säger han att vi som har deltagit i debatten är okunniga och utan vilja. Det kan ju vara så att vi inte vet allt, men *ett* vet vi: Människor som är arbetslösa behöver stöd från en omvärld som anser att deras arbete är någonting värt, att det är en tillgång för samhället och inte en börda.

Vi vet en sak till, och det är att det gäller i lika hög grad de 25 000 arbetslösa i Stockholms län som de arbetslösa i alla andra delar av landet. Jag kan garantera Börje Hörnlund att vi återkommer – vi skall fortsätta vår kamp för full sysselsättning och arbete åt alla. Jag hoppas att vi kan räkna med arbetsmarknadsministern i det arbetet. Annars blir det tungt. Här krävs det ett samspel mellan regeringen och Stockholmsregionen, om vi skall nå framgång. Vi kan inte vänta i tre år på en engagerad arbetsmarknadspolitik – den behövs nu, och det är nu Börje Hörnlund är arbetsmarknadsminister. Så sätt i gång och regera!

Anf. 80 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det är symptomatiskt att Börje Hörnlund inte med ett ord nämnde kvinnornas situation på arbetsmarknaden. Man kan känna en stor förtvivlan över denna debatt men också över hur regeringen har agerat under hela hösten. Det är nämligen så denna regering gjort; det enda man har sagt till kvinnor som är oroliga för sin plats på arbetsmarknaden är: Bli småföretagare i vård och omsorg, så har ni en chans på arbetsmarknaden!

TCO-distriktet och SKTF har skrivit brev och uppvaktat med uppgifter

om vilka konkreta insatser som behöver göras för att komma fram till den strukturrationalisering som är nödvändig i tjänstesektorn i vårt län men också i hela landet. Ingen respons har man fått. Jag skulle vilja ha besked av Börje Hörnlund i frågan, om han tycker att det är att ta ansvar för kvinnors rätt till arbete. Jag kan inte tolka den nuvarande tystnaden på annat sätt än så, att vi har en kvinnoovänlig regering, som vi inte har sett maken till sedan vi fick rösträtt för 70 år sedan. Det är som om kvinnors rätt till arbete inte angick den nya regeringen. Det gäller uppenbarligen arbetsmarknadsministern, men det gäller också i hög grad den nya jämställdhetsministern.

Jag känner stor förtvivlan över regeringens nonchalans, och denna förtvivlan vet jag att jag delar med oerhört många kvinnor i Stockholms län.

Anf. 81 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Det var viljan, känslan och lidelsen som jag efterlyste hos Börje Hörnlund i kampen mot arbetslösheten. Varför? Jo, det är viktigt att få känna den, eftersom Börje Hörnlund är den som skall leda kampen mot arbetslösheten. Den förvärras nu dag för dag. När jag åkte in till riksdagen med bil i morse sade man på nyheterna att Stora planerade att dra ned sin sysselsättningsstyrka med 2 500 personer. I går försvann 700–800 jobb i Luleå osv. Mina partikamrater från Stockholms läns socialdemokrater har i den här debatten visat hur arbetslösheten väntas stiga katastrofalt i detta område. Det är just i denna situation som man vill känna litet av de kraftåtgärder som landets arbetsmarknadsminister avser att vidta mot arbetslösheten. Jag medger att det inte är lätt för Börje Hörnlund eftersom han är arbetsmarknadsminister i en regering som för en politik som leder till ökade klyftor och som på sikt kan leda till farliga motsättningar i det svenska samhället.

Börje Hörnlund talade i sitt förra inlägg om smärtsamma besparingsåtgärder. Vem är de smärtsamma för? Jo, för vanliga löntagare och arbetslösa, inte för kapitalägarna och de som har de allra högsta inkomsterna. De har fått stor och fin utdelning av regeringen hittills. Det var väl onödigt, Börje Hörnlund, att försämra arbetslöshets- och arbetsskadeförsäkringarna samtidigt som ni genomför enorma skattesänkningar för företagare och kapitalägare. Man är då inne på en farlig väg. Ingen demokrati ingenstans i världen kan på ett gott sätt möta framtiden om landets regering, såsom sker i Sverige, främst gynnar de rika och kapitalstarka på de sämst ställda människornas bekostnad. En sådan politik har ingen framtid. Den ställer bara till skada. Är inte Börje Hörnlund i denna situation orolig för sitt parti, inte bara här i Stockholms län utan också i riket i stort? Jag är överraskad över att centern sitter kvar och stöder en borgerlig regering med en så orättfärdig politik.

Avslutningsvis, herr talman, gav jag Börje Hörnlund ett gott råd. Om inte regeringen på egen hand kan hantera arbetslösheten och regionalpolitiken, bör den ta hjälp av den socialdemokratiska oppositionen. Bjud in den socialdemokratiska oppositionen till överläggningar och ta fasta på de förslag som vi har lagt fram i den här debatten.

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Först tar jag upp budgetläget. Vi påminner oss alla Allan Larssons och Anne Wibbles siffror. Resultatet är högre än Wibbles siffror.

Därför gäller det att försöka pressa ned budgetunderskottet. Inkomsterna till statsbudgeten minskar också kraftigt i det här läget. Det här är besvärande siffror som även oppositionen kommer att få behandla efter nyår. Det gäller att se till att vi inte råkar ut för ett högt ränteläge. Det är det allra allvarligaste.

Samtidigt som man tar tag i den uppkomna arbetslöshetssituationen måste man ändå jobba långsiktigt för att få i gång svenskt näringsliv. Thage G Peterson vet mycket väl att vi inte kan ha egna företagsskattenivåer som är klart högre än EG-ländernas. Det är huvudorsaken till att det tidigare i år rann ut ungefär 100 miljarder i investeringar medan det kom in ungefär 10 till Sverige. Då byggs inte arbetstillfällen i Sverige.

Det är litet jobbigt att behöva diskutera det här. Sverige skulle ha behövt ta itu med detta långt tidigare i samband med att kapitalmarknaden blev fri och kapitalet kunde söka sig dit det trivs bäst. Vi måste därför göra en mycket stor satsning på små och medelstora företag. Det är där de nya jobben kommer att finnas. Stora företag rationaliserar, robotiserar och investerar mycket utomlands. Det är det vi försöker göra. Den offentliga sektorn bidrog förra lågkonjunkturen med en sysselsättningsökning på 5 %. Det går inte heller. Det säger inte ens socialdemokraterna i dag. Det gäller också att vårda kostnadsläget.

När det gäller vägarna har det lagts fram tre paket. Det här är ingen illvillig argumentering under denna höst. Sammantaget är dessa väg- och järnvägspaket på 19,25 miljarder. Ur dessa paket, som lades fram i höst, har inte Stockholmsregionen fått 10 miljoner utan flera miljarder. Vi måste vara ärliga mot varandra i debatten. Av det statliga byggandet på en miljard som riksdagen beslutade om i tisdags får Stockholm en mycket stor andel, trots att man där har en relativt sett bättre bostadsmarknad än flertalet län.

Sedan till kvinnorna, och det är det hemskaste. Kvinnor har samma rätt till arbete som män. Det har jag sagt förut. Det är en självklarhet, och så skall det vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
1991/92:K12 till konstitutionsutskottet

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Lagutskottets betänkande
1991/92:LU14 Produktansvar

Försvarsutskottets betänkanden

1991/92:FöU5 Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor
1991/92:FöU6 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1991/92:SfU5 Vissa socialförsäkringsfrågor

Socialutskottets betänkanden
1991/92:SoU9 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92 m.m.
1991/92:SoU10 Följdlagstiftning med anledning av den nya lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård m.m.
1991/92:SoU11 Vissa läkares anställningsform m.m.
1991/92:SoU12 Statbidrag till alternativ barnomsorg m.m.

Kulturutskottets betänkande
1991/92:KrU9 Tilläggsbudget I inom utbildningsdepartementets område

Utbildningsutskottets betänkande
1991/92:UbU7 Tilläggsbudget I

Trafikutskottets betänkanden
1991/92:TU5 Tilläggsbudget I inom kommunikationsdepartementets område
1991/92:TU6 Upphävande av lagen om tillstånd till överlåtelse av skepp

Näringsutskottets betänkande
1991/92:NU9 Kreditupplysningslagen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1991/92:AU4 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92

Bostadsutskottets betänkanden
1991/92:BoU7 Ändring i lagen om byggnadsgaranti
1991/92:BoU8 Förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92
1991/92:BoU9 Bostadsbyggandets finansiering

9 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 11 december

1991/92:75 av *Ulf Kristersson* (m) till kulturministern om förutsättningarna för en fri radio:

Snart sagt varje dag rapporterar massmedia om radiostationer som bryter

mot den lag som förbjuder reklam i etern. Efter att Radio Novas ansvarige utgivare Claes Nydahl dömts till 2 000 kr. i böter verkar inte påföljden för att bryta mot närradiolagens reklamförbud speciellt avskräckande.

Det här handlar emellertid inte i första hand om att få sända reklam eller inte. Ytterst handlar det om att vi även i Sverige skall få en fri radio grundad på tre friheter: fri etablering, frihet för programinnehåll samt frihet i finansiering.

Situationen i Sverige börjar alltmer likna det kaosartade läge som föregått avregleringen i flera andra länder, inte minst i vissa av våra nordiska grannländer. Vi borde ha lärt oss av andras misstag och varit förutseende nog att börja arbeta på en anpassning av lagarna innan dagens tumultartade situation uppstod. Radiostationerna måste snabbt få klara regler att följa. Ingen, varken radiostationer, lyssnare eller beslutsfattare har någonting att vinna på den rättslösa situationen.

Den förra regeringen tog ett första steg i somras genom att tillsätta en utredning med uppgift att utreda de frekvenstekniska förutsättningarna för en friare radio.

Utredningens primära uppgift är att ta reda på hur tillgängliga frekvenser skall utnyttjas så att så många kanaler som möjligt får plats och hur ny sändningsteknik skall användas.

Utöver den tekniska delen krävs också att legala förutsättningar som koncessionsvillkor, ägarvillkor osv. klargörs. En sådan beredning under det ansvarige statsrådets ledning skulle med fördel kunna drivas parallellt med den tekniska utredningen, men än så länge har ingenting hänt. I direktiven för den tekniska utredningen står det att den tekniska rapporten bör läggas fram före utgången av år 1991 och först därefter avses beredningsarbetet forsätta under parlamentarisk samverkan.

De partier som nu sitter i regeringsställning har uttalat sig för en snabb avreglering och i princip fri etableringsrätt. Det torde alltså inte föreligga några principiella hinder att snabbt tillsätta en beredning.

För att återvända något till den tekniska utredningen har den också som uppgift att ge rekommendationer för nyttjandet av frekvensbandet 104–108 MHz. Internationellt är detta band planerat för rundradio men i Sverige har det hittills utnyttjats för militära ändamål, först den 1 januari 1996 skulle frekvenserna öppnas för rundradio. Dock tycks bandet kunna öppnas redan under våren 1992 efter en överenskommelse med några av våra Östersjögrannar.

Statsmakterna tänkte först att frekvensutrymmet skulle utnyttjas till en femte rikstäckande FM-kanal med sändarnät som går att bryta ned till lokala sändningar över enskilda kommuner. Enligt beräkningar skulle öppnandet av bandsegmentet 104–108 MHz öka tillgången på frekvenser med ca 25 % eller tio lokala frekvenser.

Sveriges Radio har föreslagit att frekvensbandet eller en del av det skall användas för att inrätta digitalradio och att ingen traditionell analog sändning skall beviljas inom bandet förrän frågan helt utretts. Den digitala tekniken är i och för sig intressant då den skulle bereda plats för tre gånger fler kanaler än i dag. Att införa digitalradio är emellertid mycket dyrt och i praktiken är det endast monopolradion som har råd med detta.

Skulle Sverige använda frekvensbandet 104–108 MHz för digital teknik, skulle vi förmodligen bli unika i Europa. Digitalradion bör i stället inrättas någon annanstans på frekvensbandet, det är t.ex. fullt möjligt att inrätta digitalradio på TV-bandet, vilket planeras ske i de flesta övriga europeiska länder.

Med anledning av det ovan anförda vill jag fråga:

1. Vad avser statsrådet att vidta för åtgärder för att uppnå regeringsförklaringens mening om en "i princip fri etableringsrätt"?
2. Finns det skäl som talar för att Sverige inte bör följa övriga europeiska länder vad avser planering för frekvensbandet 104–108 MHz?

10 § Kammaren åtskildes kl. 14.23.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 30 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 63 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Fredagen den 13 december

1 § Svar på interpellation 1991/92:47 om hjälpen till de baltiska staterna 1
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Henrik S Järrel (m)
Margareta Gard (m)
Peeter Luksep (m)
Pär Granstedt (c)
Hadar Cars (fp)
2 § Svar på interpellation 1991/92:59 om sanktionspolitiken mot Sydafrika 9
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Pär Granstedt (c)
Lars Moquist (nyd)
3 § Svar på interpellation 1991/92:46 om rätten till likvärdig skolutbildning 14
Statsrådet Beatrice Ask (m)
Eva Johansson (s)
Christer Lindblom (fp)
Ewa Hedkvist Petersen (s)
Jan Björkman (s)
4 § Svar på interpellation 1991/92:57 om vissa statliga verks regionala förvaltningar 28
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Leo Persson (s)
Axel Andersson (s)
Sigge Godin (fp)
Stina Eliasson (c)
5 § Svar på interpellation 1991/92:60 om EG och den svenska regionalpolitiken 37
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Karl-Erik Persson (v)
Axel Andersson (s)
Stefan Attefall (kds)
Sigge Godin (fp)
6 § Svar på interpellation 1991/92:64 om sysselsättningsläget i Stockholms län 51
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Anita Johansson (s)
Ulf Lönnqvist (s)
Eva Johansson (s)

Sören Lekberg (s)
Ines Uusmann (s)
Hans Göran Franck (s)
Oskar Lindkvist (s)
Thage G Peterson (s)
7 § Hänvisning av ärende till utskott 74
8 § Bordläggning 74
9 § Anmälan om interpellation
1991/92:75 av Ulf Kristersson (m) om förutsättningarna för en fri radio 75

gotab 40441, Stockholm 1992